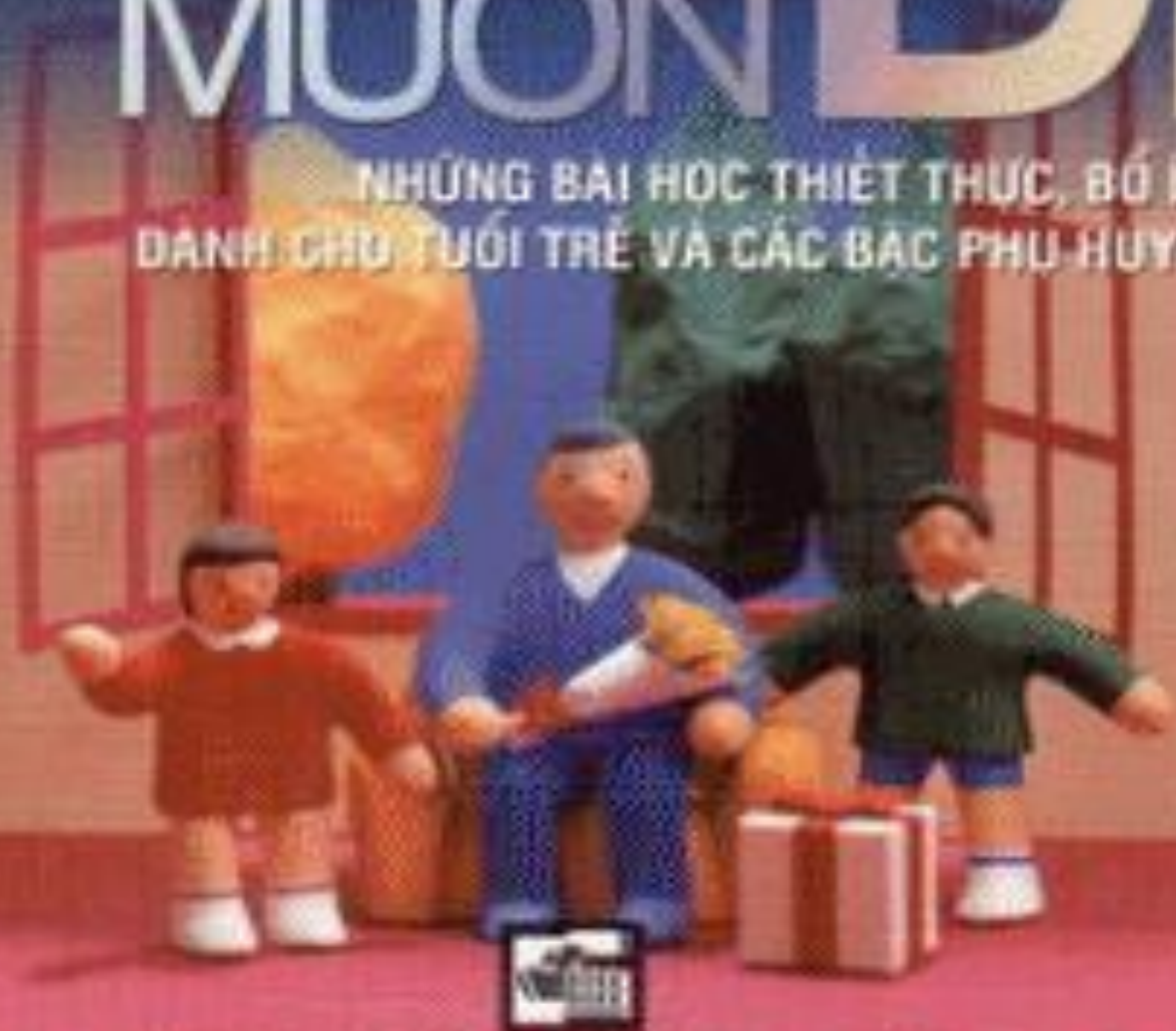

lưu dung
nhất cử đích

www.thuvien-ebook.com

CHAME MUỐN ĐI CON MUỐN ĐI

NHỮNG BÀI HỌC THIẾT THỰC, BỔ ÍCH
DÀNH CHO TUỔI TRẺ VÀ CÁC BÁC PHỤ HUYNH

NHÀ XUẤT BẢN TỔNG HỢP TP. HỒ CHÍ MINH

Chia sẻ ebook : <http://downloadsach.com/>

Follow us on Facebook : <https://www.facebook.com/caphebuoitoi>

CHA MẸ MUỐN NÍU CON MUỐN ĐI

Lưu Dung

[Lời đầu. 3](#)

[Trò chuyện về giấc ngủ. 5](#)

[MẤT NGỦ VÀ SỨC KHỎE.. 5](#)

[Trò chuyện về “mở mắt”. 8](#)

[GẮNG SỨC VƯỢT LÊN.. 8](#)

[Trò chuyện về bình tâm.. 9](#)

[BÌNH TÂM! BÌNH TÂM! 9](#)

[Trò chuyện về tự vệ. 11](#)

[CẦN THẬN ÔNG “LẠ LÙNG”. 11](#)

[Trò chuyện về ứng biến. 13](#)

[ÁC MỘNG 11 THÁNG 9. 13](#)

[Trò chuyện về độc lập. 16](#)

[TỰ MÌNH LÀM CHỦ.. 16](#)

[Trò chuyện về thận trọng. 18](#)

[KHI THÓI QUEN THÀNH BẢN NĂNG.. 18](#)

[Trò chuyện về thầy trò. 20](#)

[GHÉT THẦY.. 20](#)

[Trò chuyện về cái chết 22](#)

[ĐỂ HÌNH ẢNH MẸ SỐNG MÃI TRONG TIM... 22](#)

[Trò chuyện về thất bại 23](#)

[TIẾN LÊN! ĐỪNG NGOÁI LẠI. 23](#)

[Trò chuyện về tự do. 25](#)

[CON CÓ “COOL” KHÔNG?. 25](#)

[Trò chuyện về khẩn cấp. 26](#)

[CON CÓ THỂ NGỦ NỆM CÚI ĐƯỢC KHÔNG.. 26](#)

[Trò chuyện về sợ hãi 28](#)

[LỰA CHỌN SINH TỬ.. 28](#)

[Trò chuyện về lo lắng. 30](#)

[LO LẮNG PHÍ THỜI GIAN.. 30](#)

[Trò chuyện về thắng bại 32](#)

[CÓ THẮNG CÓ BẠI MỚI LÀ CUỘC SỐNG.. 32](#)

[Trò chuyện về thời gian. 33](#)

[LÀM ÍT ĐƯỢC NHIỀU.. 33](#)

[Trò chuyện về tự tôn. 35](#)

[ĐỪNG TRUYỀN DỊCH BỆNH! 35](#)

[Trò chuyện về lịch sử. 36](#)

[BỒN CẦU VÀ TI-VI. 36](#)

[Trò chuyện về tự nhiên. 38](#)

[THUỐC THẦN TRONG SÂN.. 38](#)

[Trò chuyện về trách nhiệm.. 40](#)

[CẨN THẬN, KÈO VẤP THỀM! 40](#)

[Trò chuyện về thần tượng. 41](#)

[KHI THẦN TƯỢNG NGÃ.. 41](#)

[Trò chuyện về ăn mặc. 44](#)

[GU MẶC CỦA CON.. 44](#)

[Trò chuyện về tiếng mẹ đẻ. 46](#)

[MỞ MỘT CÁNH CỬA.. 46](#)

[Trò chuyện về tự vệ. 47](#)

[KHI XA CHA MẸ.. 47](#)

[Trò chuyện về thiên tài 49](#)

[AI LÀ THIÊN TÀI THẬT SỰ.. 49](#)

[Trò chuyện về công bằng. 51](#)

[THẾ GIỚI NÀY CÓ CÔNG BẰNG KHÔNG?. 51](#)

[Trò chuyện về thận trọng. 52](#)

[ĐI ĐƯỜNG CẨN THẬN.. 52](#)

[Trò chuyện về thi đấu. 54](#)

[VỐC NHIỀU ĐẬU HƠN NỮA.. 54](#)

[Trò chuyện về thi cử. 56](#)

[GIỮ VỮNG BẢN THÂN.. 56](#)

[LỜI CUỐI. 58](#)

[CHÉP THÊM... 61](#)

[PHỤ LỤC.. 61](#)

[*Vài nét về tác giả LƯU DUNG, hiệu MỘNG NHIÊN.. 61](#)

[Phỏng vấn Lưu Dung. 62](#)

Lời đầu

Ngày 25 tháng 6, ăn tối xong, tôi nằm trên ghế sofa vừa đọc báo, vừa liếc mắt ra cửa đợi con gái đi học về.

Chợt giật mình, hôm nay không phải đợi con. Ngày hôm kia, tôi đã đưa con đến trại hè tập huấn xa nhà hơn 300 dặm.

Đó không hẳn là một trại hè bình thường, mà là “Trường âm nhạc Meadowmount”^[1]_[1] với bề dày 60 năm lịch sử. Hè đến, thanh niên ở khắp thế giới lại đến đây để chịu cuộc huấn luyện khốn khổ. Nhà chơi nhạc hàng đầu thế giới Itzhak Perlman hay Yo-yo Ma và Cho-Liang Lin^[2]_[2] đều từng trải qua Meadowmount.

Trại hè Meadowmount rộng chừng 200 mẫu Anh, kí túc xá lợp mái tôn vốn được cải tạo từ chuồng ngựa. Chuồng ngựa không cao, lại còn được ngăn làm hai tầng nên học sinh chỉ với tay là chạm trần; cửa sổ bé đến kì quái, phòng chật chỉ đủ xoay người- có thể hình dung ở đây nóng thế nào. Nội quy của trại còn đáng sợ hơn nữa: Cứ đúng bảy giờ sáng, giám sát viên “quản ngục” lại gõ cửa phòng, học sinh không thể không ra ngoài. Bảy giờ rưỡi, học sinh tới nhà ăn cách đó mấy trăm feet; đúng tám rưỡi phải quay về phòng luyện đàn.

Giám sát viên tuần tiểu dọc hành lang suốt ngày, phòng nào không có tiếng đàn vọng ra là họ gõ cửa cảnh cáo tiếp tục không thấy động tĩnh gì là đánh dấu. Học sinh nào chỉ bị đánh dấu hai lần là cuối tuần cấm trại.

Tôi thực không hiểu, vì sao cô con gái cứng của tôi cứ nằng nặc đòi đến đó.

Trước ngày nhập trại, tôi hỏi đi hỏi lại, con đã nghĩ kĩ chưa? Hè thì ở nhà nghỉ ngơi, việc gì phải chịu khổ, đúng bảy tuần không được về nhà, không được gặp người thân, không điện thoại, không máy tính, nhớ nhà cũng không được nói ra, thật đáng thương!

Con gái thì chẳng buồn nghĩ ngợi gì, chỉ lắc đầu: “Con phải đi!”.

Lúc chia tay, con gái cứ xua tay bảo vợ chồng tôi về. Tôi lén nhìn xem nó có khóc không, nhưng thậm chí đến một chút buồn con cũng không có, còn phần khích nỡ là khác.

Lên xe, vợ chồng tôi lái chậm chậm rời khỏi trường, tôi còn ngoái lại mãi, nhưng đứa con gái trước nay quẩn quýt suốt với cha mẹ, giờ vẫn quay lưng.

Thật ra ở Mỹ có rất nhiều “trại hè tập trung”- có trại âm nhạc, trại thể thao, cũng có cả trại văn học, trại khoa học. Dù đến những nơi đây “đánh phải chịu đánh, mắng phải chịu mắng”, thì bao thanh thiếu niên vẫn cố xin vào để chịu “ngược đãi”.

Sau khi con gái đến trại hè, tôi hay nghĩ “con gái lớn phải đi”, cũng như “con trai lớn phải đi”.

Khi xưa, tiễn con trai lớn vào học Harvard, tôi ứa nước mắt, nhưng con cũng có “tiễn bằng ánh mắt” cha nó đâu?

Chúng vô tư bởi niềm sung sướng được rời cha mẹ, cũng còn vì phải đối mặt với quá nhiều thách thức, mà “kẻ chịu khổ không có quyền bi quan”.

Cũng như năm xưa, tôi bỏ lại gia đình để sang Mỹ. Ở sân bay, lưu học sinh đều khóc, riêng tôi không nhỏ lệ, bởi bao gian khổ phía trước sẽ chỉ mình tôi chịu. Những người khác còn quyến luyến gia đình, nhớ nhung cuộc sống êm ả, còn tôi chỉ là kẻ phiêu bạt.

Vì sao người trẻ tuổi nào cũng cần cuộc sống phiêu bạt, đều mộng làm kẻ lữ thứ, cho rằng cô độc là “cool”^[3], liệu có phải do xung lực bẩm sinh?

Đó là xung lực đã khiến tổ tiên chúng ta rời Châu Phi, bước vào thế giới rộng lớn; đã khiến con người bước chân lên Mặt Trăng, và tin rằng một ngày kia sẽ bước lên Sao Hoả.

Đó là xung lực đã khiến các “hoàng tử”, “công chúa” rời bỏ “vương quốc” của cha mẹ, mặc cha mẹ gọi lại, vẫn lên ngựa phóng đi.

Tôi thường nghĩ: Cha mẹ muốn níu, con cái muốn đi; cha mẹ khuyên nhủ, con cái bỏ ngoài tai. Đó chính là lối suy nghĩ của tuổi trẻ, cũng có thể nói là tuổi trẻ nổi loạn.

Một con nhà danh giá, cha mẹ nói sao nghe vậy, rồi thừa kế sự nghiệp gia đình, đi theo đúng con đường người trước để làm đũa con “hiếu” và “thuận”, chẳng tốt sao?

Tôi cũng thường nghĩ: Nếu tôi là cha của Bill Gates, khi hay tin con mình bỏ học Harvard từ năm thứ hai, liệu tôi có ủng hộ không? Nếu tôi là cha Lý An, khi biết con cương quyết theo nghề điện ảnh, liệu tôi có ngăn cản không? Nếu ngăn cản, liệu hôm nay có ông chủ tập đoàn Microsoft và đạo diễn lừng danh Lý An không?

Liệu chúng ta có nên vì tuổi trẻ của con mà hãy để chúng ra đi, tự tìm những điều chúng muốn, tự mình khám phá, chứ đừng nên chưa đợi chúng tìm, ta đã mở nắp hộp và nói: “Đến đây! Đây là thứ con cần.”

Khi con còn bé, tôi cũng từng đóng vai người cha quyền uy, việc gì cũng lo liệu cho con.

Song trải nhiều năm trên đất Mỹ, chứng kiến “nền kinh tế tự do” và “tinh thần dân chủ”, tôi nhận ra mỗi người đều có bản sắc, có ưu điểm riêng, và đều có bản năng xông pha, bản năng muốn trải nghiệm gian khó.

Biện pháp giáo dục tốt nhất là để con được tự nhiên phát huy sở trường của mình. Cuốn sách này mang quan niệm mới về giáo dục của tôi, bề ngoài giống giáo dục truyền thống, nhưng cốt lõi đề cao “giáo dục tự do”.

Tôi biết ở trong nước, lối giáo dục cưỡng bức vẫn phổ biến, tôi không phản đối, không hô hào con em không phục tùng, mà muốn nói với họ: “Muốn thành công phải tự tìm thành công, muốn trưởng thành phải tự mình trưởng thành”, để tự mình bức mình chứ đừng làm cái xe chết ắc- quy, bắt cha mẹ đẩy mới chạy được.

Hai ngày rồi, cứ qua phòng con gái, thấy giường của nó, là tôi lại muốn khóc. Nhưng tôi hiểu, vòng tay tôi không thể cản con bước lên nghìn dặm đường đời.

Thậm chí tôi còn nghĩ, nếu trường học nào cũng được như Meadowmount, không ép buộc thanh thiếu niên phải đến mà tất cả vẫn muốn xin vào, cam tâm chịu cuộc huấn luyện khắc nghiệt thì tốt biết bao!

Trò chuyện về giấc ngủ

MẤT NGỦ VÀ SỨC KHỎE

Ai chẳng mong ngủ đầy giấc?

Bảy giờ sáng nay, chuông đồng hồ của mẹ reo khiến cha tỉnh giấc, song mẹ vẫn ngủ ngon trong tiếng chuông. Cha đoán còn nhiều thời gian nên không đánh thức mẹ. Nửa tiếng sau, mẹ vẫn không dậy, cha mới lay mẹ, hỏi mấy giờ cần đi. Mẹ tỉnh giấc, nhìn nhìn đồng hồ rồi choàng dậy, nói chết rồi, sao không nghe thấy chuông reo? Lúc đó bảy rưỡi, mà bảy giờ năm mươi con phải đến trường.

Mẹ vào phòng tắm, cha qua phòng con xem sao. Tưởng rằng con đã chuẩn bị xong xuôi, nào ngờ, con vẫn cuộn tròn trong chăn. Cha hỏi vì sao con chưa ra khỏi giường, con đáp sẽ dậy ngay lập tức. Cha nói hơn bảy rưỡi rồi, con “ôi” một tiếng rồi bật dậy, vội vội vàng vàng, vừa mặc áo vừa trách mẹ sao không đánh thức, còn phàn nàn không hiểu mình đập chuông từ lúc nào.

Thấy con vội vàng vớ lấy quả chuối, tóc cũng không kịp buộc rồi cùng mẹ đi ngay, cha thấy nên trò chuyện với con về việc ngủ.

Gần đây con than phiền ngủ không đủ, bài vở nhiều quá, thi cử liên miên, rồi than phiền sao mình cứ phải ngủ tám tiếng, lại còn khâm phục những bạn chỉ cần ngủ năm hay sáu tiếng.

Thật ra con không nên trách mình ngủ nhiều, vì con đang trong tuổi lớn. Ở tuổi này, ai cũng cần ngủ nhiều, “hormone tăng trưởng” phần lớn được tạo ra trong lúc ngủ. Bởi vậy thiếu ngủ sẽ ảnh hưởng tới sự trưởng thành.

Học sinh lớn thì không cần ngủ nhiều. Cha đọc một thống kê gần đây nói rằng, học sinh cấp ba ở Mỹ chỉ ngủ sáu tiếng. Nhớ lại trước kia, anh con cũng chỉ ngủ chưa đến năm tiếng. Rõ ràng là sau thời kì “lớn cấp tốc”, người ta không còn thích ngủ nữa.

Điều đó cho thấy rằng, hôm nay con ngủ không dậy được chắc chắn không phải vì lười, mà vì nhu cầu cơ thể. Bởi vậy, cha đề nghị con thử nghĩ, liệu có thể gấp gáp hơn trong “thời gian tỉnh táo” để đi ngủ sớm hơn, chứ đừng CẮT thời gian ngủ.

Ai cũng có thể dềnh dàng.

Một đời có một đời chậm. Người ta có câu: “Trẻ không gắng sức, về già đau thương”, đó là vì tuổi trẻ không biết tiếc thời gian. Cũng như vậy, một tháng có một tháng chậm. Chẳng phải cứ đến cuối học kì, con lại bận cuống cuồng lên sao? Bởi nửa kì trước đó con khá dềnh dàng khiến bài vở chồng chất.

Cụ thể hơn, thật ra một ngày cũng có một ngày chậm.

Lấy ngay ví dụ: Hôm qua con bận hoạt động nhà trường, sáu giờ chiều mới về nhà. Đầu tiên con ngồi sofa xem hoạt hình, sau đó đi ăn, rồi con vào phòng. Cha có việc hỏi con nên vào phòng, cứ nghĩ con đang làm khoá luận, nào ngờ con đã ngủ khì. Khi tỉnh dậy, con ngồi đờ ra, rồi còn tự cáu giận sao mình thích ngủ đến vậy?

Thôi được! Ta cùng tính toán một lúc. Về nhà, con xem ti-vi mất bao lâu? Ngủ gật hết bao lâu? Mở ba lô, vừa uể oải cầm sách, vừa bật máy tính để check mail hết bao lâu?

Nếu con tập trung những việc đó lại, về nhà là mở ba lô, lấy sách vở ra, xem có bao nhiêu bài khoá, chuẩn bị sẵn kế hoạch, đồng thời check mail, sau đó vừa ăn vừa xem hoạt hình; ăn xong, con lên mạng tìm tài liệu rồi bắt đầu viết báo cáo, liệu có mất nhiều thời gian đến mức quá một giờ đêm con mới được đi ngủ không?

Sở dĩ đi ngủ muộn vì thời gian của con không đủ, không đủ vì dềnh dàng.

Người ta rất lạ. Con có nhận ra, trước kì thi, đọc sách rất vào. Con cũng có thể thấy, nếu có năm bài tập phải làm trong ngày: bài thứ nhất con làm hết một tiếng rưỡi, bài thứ hai hết một tiếng, bài thứ ba hết 50 phút, bài thứ tư hết 40 phút; đến khi còn làm bài thứ năm, thấy đã muộn, rất có thể em hết 20 phút là xong.

Ngược lại, cũng những bài tập đó, con làm bài thứ năm trước, sau đó làm bài thứ tư, thứ ba..., nhiều khả năng bài thứ năm con cũng làm hết hơn một giờ, còn bài thứ nhất chỉ mất chừng 30 phút.

Bởi tâm lí chủ quan nên dềnh dăng. Cảm giác dềnh dăng đó, nhất định con không cảm thấy rõ, phải để ý mới nhận ra.

Theo cách đó, nếu ngay từ đầu con có tâm lí: “Bây giờ đã 12 giờ đêm”, liệu hiệu suất thời gian có nâng cao hẳn lên, tiết kiệm được biết bao thời gian?

Cha từng có kinh nghiệm thực tế với một học sinh cấp hai ở Đài Loan. Vì bận rộn bài vở, ngày nào ngủ cũng không đủ, nên đi học về là cậu ta lăn ra sofa ngủ. Khi bị đánh thức, cậu ta dềnh dăng mãi mới tỉnh táo hẳn.

Mẹ cậu ta kể với cha, con bà ngủ không đủ, nếu bắt học ngay, sợ đọc sách không vào. Còn nếu ngủ một giấc ngắn trước, con bả lại đi ngủ rất muộn. Cha gợi ý: “Chị thử xem, con chị vừa về đã ngủ, sau đó dậy ăn cơm, rồi làm bài tập, đến mấy giờ mới đi ngủ? Chị thử không cho con ngủ vặt, bảo con phải làm bài tập ngay thì mấy giờ nó đi ngủ?”

Kết quả là: Nếu để ngủ trước một tiếng rưỡi, một giờ đêm cậu ta sẽ đi ngủ; nếu không ngủ trước, mười hai rưỡi cậu ta sẽ đi ngủ. Không ngủ trước một tiếng rưỡi, mà chỉ đi ngủ sớm hơn có nửa tiếng. Xin hỏi, vì sao mất một tiếng đồng hồ đó?

Chắc rằng con cũng biết, nó mất vì thói dềnh dăng.

Khi thấy thời gian còn nhiều, cậu ta sẽ dềnh dăng. Chẳng thà ngủ một giấc, “khởi đầu” muộn, thời gian không còn nhiều, tâm lí khẩn trương, tinh thần lại tập trung hơn.

Mà con biết không?

Được ngủ trước một tiếng rưỡi, cậu ta không những được thêm thời gian ngủ mà tinh thần còn tốt hơn, đầu óc sáng khoái. So với không ngủ trước, buổi đêm cậu ta cũng không đi ngủ muộn hơn bao nhiêu.

Con! Càng học lên cao, con sẽ càng thấy thiếu thời gian, nhưng con chớ tiết kiệm giấc ngủ. Nếu con muốn ngủ đủ e rằng con phải lập kế hoạch làm việc và kế hoạch ngủ thôi! Con phải bức mình sử dụng thời gian hiệu quả hơn, đừng để dềnh dăng thành bệnh, khiến vừa thiếu ngủ, vừa hại sức.

ĐỌC THÊM

Nếu muốn giấc ngủ “chợp mắt” có tác dụng như một giấc ngủ dài, tốt nhất mỗi lần ngủ từ một tiếng tới tiếng rưỡi.

Theo tờ “Thế giới nhật báo”, ngày 24 tháng 6 năm 2003, một kết quả nghiên cứu của các giáo sư đại học Harvard cho thấy, ngủ trưa từ một tiếng tới tiếng rưỡi khiến năng lực học tập của sinh viên cao hơn so với không ngủ.

Một bài nghiên cứu đăng trên tờ “Chuyên san khoa học thần kinh tự nhiên” cũng cho rằng, chỉ người nào trải qua “giấc ngủ sóng chậm” (Slow wave sleep) và giấc ngủ “mắt chuyển động nhanh” (Rapid eye movement - REM) mới có tinh thần sáng khoái. Bởi hai loại giấc ngủ đó làm tỉnh táo đầu óc, đồng thời rất tốt cho xử lý công việc và tiếp nhận kiến thức mới.

Nghiên cứu đó còn cho rằng: “Xét từ góc độ cải thiện hành vi, giấc ngủ trưa cũng có tác dụng tốt cho học tập như giấc ngủ đêm.” Ngủ trưa cũng khiến ngủ đêm sâu hơn. Thực nghiệm còn cho thấy, người ngủ trưa có kí ức trong 24 giờ tốt hơn gấp rưỡi người không ngủ trưa.

Ngoài ra, theo nghiên cứu của nhiều chuyên gia, giấc ngủ REM rất tốt cho giảm stress và tăng năng lực học tập trước khi ngủ .

REM thường xuất hiện từ một tiếng đến tiếng rưỡi sau khi ngủ, vì vậy một giấc ngủ ngắn tốt nhất là dài tiếng rưỡi. Học sinh từ trường về thường rất mệt, để các em ngủ tiếng rưỡi sẽ tốt hơn nhiều so với chỉ ngủ 20 phút.

Ngoài ra, nên lợi dụng REM để nhớ bài. Ví như đọc qua sách, hoặc đọc một đoạn khoá luận, sau đó ngủ chừng tiếng rưỡi, lúc dậy nhớ lại những thứ mình vừa đọc, hoặc học lại lần nữa, việc học tập sẽ nhẹ nhàng mà hiệu quả hơn nhiều.

Trò chuyện về “mở mặt”

GẮNG SỨC VƯỢT LÊN

“Đâu chỉ có con dềnh dàng, thầy cũng dềnh dàng.”

Hôm nay, con vừa xem bài viết của cha hôm qua Y vừa cự nự: “Đầu học kì, giáo viên nào cũng dềnh dàng, toàn nói chuyện đâu đâu. Đến cuối học kì mới thực mạng dạy đuổi, học sinh cũng thực mạng học theo, vì thế trước kì thi rất bận rộn.”

Nói xong, con nhìn bài viết thêm một lúc, rồi ngẩng lên hỏi: “Vì sao cậu học sinh Đài Loan kia cứ phải ngủ trưa? Ngủ trưa thì được gì? Chỉ khổ tối không ngủ được.”

Cha cười, nói con là người no không hiểu người đói, rồi hỏi con, nếu một đêm chỉ ngủ năm tiếng thì về nhà ngủ thêm tiếng rưỡi nữa, liệu đêm có không ngủ được không? Cha lại bảo con, học sinh Đài Loan rất khổ, cùng một khoa, học sinh Đài Loan thường phải học mấy loại sách giáo khoa, ngày nào cũng đến trường sớm hơn con, tan học muộn hơn con, mà thường phải học thêm, đến tám, chín giờ tối mới về nhà.

Con tròn mắt, hỏi sao phải khổ sở thế?

Con! Cha cũng thường than phiền vì sao các bậc cha mẹ Á Đông thường bức con cái học quá đáng, làm cho con cái bị cận thị từ bé, thậm chí khiến con nhảy lầu tự tử.

Cha hay so sánh, nhận thấy thế hệ của cha còn không khoẻ bằng thế hệ trước. Do thế hệ trước phải tránh bom đạn, đối trường học luôn, nên có cơ hội “nghỉ giữa giờ”. Cha sinh năm 1949, chiến tranh thế giới lần thứ hai đã qua, nhưng trường lớp ít, học sinh thì nhiều, áp lực thi cử rất nặng, vì thế có “dịch học thêm”.

Hồi nhỏ, cha thường xuyên phải ở lại trường học thêm, đến nỗi trong kí ức của cha vẫn in đậm hình ảnh mình cõng chiếc cặp nặng, trong cặp là cuốn “Giải toán hình học”, đi về nhà trong đêm tối.

Con có tưởng tượng, trong lúc con học khiêu vũ, học hát, học piano, violon, ngày nào cũng có sự thoải mái, thì rất nhiều học sinh Đài Loan đang phải học thêm không?

Mà đâu chỉ có học sinh Đài Loan! Học sinh Đại Lục cũng vậy. Cha đã từng đến một trường cấp ba danh tiếng ông hiệu trưởng đặc ý khoe với cha: hơn 90% học sinh của trường thi đỗ đại học. Vừa nói, ông vừa chỉ một dãy nhà dựng ở sườn núi, tất cả học sinh lớp 12 đều phải ở đó, giống như nho sinh ngày xưa tìm tới chốn thâm sơn cùng cốc để khổ học.

Mà đâu chỉ trường danh tiếng. Cha từng tới một trường tiểu học ở vùng núi rất nghèo của tỉnh Quảng Tây. Trường học xiêu vẹo, học sinh mặc quần áo vá chằng vá đụp. Nhưng con có biết vì sao học sinh ở đó nói rằng, mình chỉ biết tới ánh đèn và ánh trăng không?

Các bạn kể, trời chưa sáng đã dậy đi học, mặt trời khuất núi vẫn ở lại trường học thêm, vì thế không nhìn thấy ánh sáng mặt trời. Người ta nói lại, vì vùng này rất nghèo, một số học sinh cả nhà chỉ có một bộ quần áo lành để thay nhau mặc; thậm chí có người không có chăn, trời lạnh thì chui vào ổ rơm mà ngủ.

Để trả “phí phụ đạo”, các bậc cha mẹ ở đó phải làm việc tới kiệt sức.

Mấy năm nay, cha đã tới rất nhiều trường học ở khắp các vùng đất nghèo của Trung Quốc để góp phần xây dựng trường tiểu học “Hi Vọng” từ tiền quyên góp. Có lần cha tới một trường của học sinh dân tộc thiểu số dựng trong hang núi ở tỉnh Sơn Tây.

Cuộc sống ở đây thật gian khó. Lương tháng của giáo viên chỉ bằng hai vé xem phim; một nhà có hai con thì chỉ đủ tiền học cho một, nên hai con phải thay nhau đi học.

Thế nhưng, cha nhận thấy họ vẫn dốc sức học tập. Cha mẹ họ có thể không biết chữ nhưng đều biết phải bắt con mình đi học. Dần dần cha hiểu ra tâm lý mong có ngày mở mắt đã thâm căn cố đế trong người Trung Quốc: “Mười năm cửa lạnh không người hỏi, một lần xuống núi đã nổi danh”, “Trong sách có nhà vàng, trong sách có người ngọc”. Ở Đài Loan ngày nay, trường học đã nhiều, thậm chí tỉ lệ học sinh trúng tuyển đại học đến một trăm phần trăm, nhưng tất cả đều vẫn gắng sức học.

Vì sao vậy?

Bởi vì muốn vào được trường tốt, vì muốn có ngày “mở mắt”.

Con, có gì là khó hiểu đâu?

Con hãy xem bạn cùng trường, nhất là bạn học Do Thái hay Á Đông, cha mẹ họ đều tìm mọi cách để con được theo các lớp ngoại khoá, lên mạng tìm tài liệu cho con, khuyến khích con tham gia thi khoa học, thậm chí tìm thầy dạy tennis, đấu kiếm, bơi lội, lập thành tích để vào chơi trong Ivy League^[4]^[4].

Nhờ thế mà người Do Thái sau thảm hoạ đại chiến thế giới lần thứ hai vẫn phát triển được như ngày nay. Ở Mỹ, người Do Thái chỉ chiếm bộ phận nhỏ nhưng có ảnh hưởng rất lớn; người Trung Quốc cũng là nhóm có tỉ lệ học vị rất cao, lĩnh vực nào cũng có người thành công.

Xã hội Mỹ là tự do, con có thể tự do chọn theo nghề quét đường hay làm giáo sư đại học; xã hội Mỹ là phóng khoáng, người quét đường có thể thu nhập cao hơn giáo sư đại học; xã hội Mỹ là công bằng, không phân biệt sang hèn, chỉ cần gắng sức làm việc là ai cũng có cuộc sống khá tốt đẹp.

Song, một số dân tộc, đặc biệt là những dân tộc từng trải gian khó, có một sức mạnh từ đáy con tim:

Sức mạnh muốn vượt lên!

Trò chuyện về bình tâm

BÌNH TÂM! BÌNH TÂM!

“Ngày mai thi môn Sinh, con vội lắm.”

Trong bữa tối hôm qua, con đã nhăn mặt nói vậy.

“Cần phải bình tâm.” Cha nói đơn giản, song thêm một câu: “Cha mẹ cũng rất bình tâm, biết ngày mai con thi nên không hỏi han nhiều, sợ làm con căng thẳng, không bình tâm được.”

“Sao lại bình tâm? Con không hiểu” Con nói.

Được rồi! Cha sẽ bình tâm nói chuyện với con về bình tâm nhé!

Hai từ “bình tâm” vừa là “lòng bình thường”, vừa là “giữ bình thường”. Lấy ví dụ, bình thường con ăn sáng một quả trứng, một chiếc bánh bao, đêm ngủ bảy tiếng; đến kì thi, con vẫn ngủ bảy tiếng, sáng dậy ăn một quả trứng, một chiếc bánh bao đó là bình tâm.

Còn người không bình tâm, rất có thể trước kì thi chỉ ngủ năm tiếng, sáng dậy ăn thêm một quả trứng, một chiếc bánh bao, thậm chí thêm một cốc nước quả ép và một quả chuối để có sức. Đến lúc đi thi lại nôn thốc nôn tháo, kết quả thế nào, con cũng đoán ra.

Bởi họ không giữ sinh hoạt bình thường, ngủ không đủ, ăn nhiều quá, thói quen bị phá vỡ, nên bị đau bụng ngay giữa trường thi.

Hồi thi đại học, chính vì không bình tâm mà cha bị nôn; cũng vì không bình tâm mà một hôm dẫn chương trình truyền hình, mặt cha mọc hai cái mụn to tướng.

Vì sao vậy?

Vì trước hôm thi, cha muốn bồi bổ sức khỏe nên mua mấy chai nước tăng lực, thứ nước đó rất nhiều acid amino, cha không quen nên không chịu nổi. Còn hai cái mụn trong chương trình truyền hình, vì tối hôm trước, cha soi gương nặn trứng cá, nặn không hết nên bị viêm.

Bình thường cha nặn trứng cá vẫn không sao, sao hôm đó lại có chuyện?

Rất đơn giản, vì cha không bình tâm.

Bình thường cha cứ nặn là nặn, có nặn hỏng thì hôm sau cũng chẳng việc gì; còn hôm đó, cha không dám nặn mạnh, chỗ trứng cá nặn sót sưng vù lên.

Vì thế cha mới nói, cần giữ lòng bình thường, thói quen thường ngày thế nào thì khi đi thi vẫn giữ như thế, chắc chắn sẽ không có chuyện gì xảy ra.

Thậm chí cha mong con đi ngủ như bình thường. Dù muốn thêm thời gian chuẩn bị thì con cũng đừng cố đi ngủ sớm để dậy sớm hơn. Bởi nhiều người tưởng điều đó tốt, nhưng cố đi ngủ sớm với tâm lý căng thẳng, cuối cùng lại mất ngủ.

Tối qua mẹ cũng đã chẳng nói vậy sao?

Hồi mẹ đi học, trước kì thi không gội đầu, ngày thi không đi giày mới, không mặc quần áo mới.

Thời đi học của cha cũng như vậy. Đó chính là biểu hiện giữ thói quen bình thường, bởi nếu con để tâm trí vào quần áo mới, đi đôi giày không quen, hoặc cắt kiểu tóc mới, sự chuyên tâm sẽ giảm; nếu xảy ra chuyện bất ngờ, việc thi cử sẽ bị ảnh hưởng.

Lấy ngay ví dụ: hồi nhỏ cha từng dự một cuộc thi hùng biện toàn Đài Bắc, chỉ vì mặc bộ quần áo mới và đi đôi giày mới mà suýt hỏng việc.

Lúc cúi xuống buộc giày, chiếc quần “xoạt” một tiếng dài, nó toạc mất rồi. Khâu lại xong xuôi, cha vội vàng đi, lúc đó mới nhận ra đôi giày mới rất cứng, xiết vào chân, mỗi bước đi chân lại đau nhức khiến cho cha lúc ở trên bục hết sức khổ sở.

Con nói xem, không giữ lòng bình thường, chẳng phải là “khéo quá hoá vụng” sao?

Đã sống nửa cuộc đời, cha nhận ra, càng trước sự kiện không bình thường, càng phải giữ lòng bình thường.

Vì vậy mà trước hôm mổ sỏi mật, cha vẫn viết, đọc sách, xem ti-vi, đi ngủ như bình thường; trước mỗi lần ra nước ngoài, cha cũng vẫn đi ngủ, thức dậy, chơi bóng như thường.

Cha đã thấy rất nhiều người trước lúc ra nước ngoài vội vàng vàng hoàn thành nốt việc công ty; trước hôm lên máy bay lại thù tạc bạn bè, ăn nhiều uống nhiều, rồi sắp xếp hành lí suốt đêm, kết quả là chưa ra sân bay đã bị sạm lưng; lúc lên máy bay thì bị tiêu chảy; hoặc vì lúc ở trong nước nghỉ ngơi không đủ, vừa ra đến nước ngoài đã lặn ra ốm.

Có thể con nói rằng, tất nhiên việc công ty trong nước phải lo xong xuôi, hành lí cũng cần chuẩn bị đầy đủ.

Đúng! Đó chính là điều cha muốn nhấn mạnh.

Càng đối mặt tình huống không bình thường, con càng cần chuẩn bị sớm, lấy thời gian dư dả để sẽ bớt gánh nặng. Trước kì thi, nếu con muốn bình tâm, hãy sớm chuẩn bị; trước lúc ra nước ngoài, nếu con muốn ung dung, hãy sắp đặt kế hoạch, chuẩn bị hành lí từ ba ngày trước; nếu muốn mặc quần áo mới lúc lên bục diễn thuyết, hãy mặc trước một lần, thậm chí hãy xỏ giày mới đi khắp nơi, xem nó có đau chân, có dẫm lên ống quần không?

Để “bình tâm”, cần “bình thường” chuẩn bị, đừng đến lúc gặp chuyện mới cầu trời.

“Bình tâm” cũng chính là “tâm bình”, có tâm lí bình tĩnh, con mới có thể “dĩ bất biến ứng vạn biến”

Vì vậy, người bình tĩnh nỗ lực, bình tĩnh sáng suốt mới đủ tư cách nói về “lòng bình thường”.

Trò chuyện về tự vệ

CẢN THẬN ÔNG “LẠ LÙNG”

Một cô học sinh lang thang trong siêu thị, lúc sắp ra ngoài, đột nhiên một phụ nữ chạy tới, nói: “Chị đau bụng quá, phải vào nhà vệ sinh ngay. Nhưng chồng chị đang đợi trong chiếc xe trắng ngoài kia, phiền em nhắn giùm một câu!” Nói rồi, chị ta dúi vào tay cô học sinh túi đồ: “Tiện thể phiền em đưa giùm chồng chị!”

Còn chưa ra đến cửa, cô học sinh đã bị bảo vệ siêu thị giữ lại. Cô đang ôm túi đồ đắt tiền chưa thanh toán, sợ đến đờ đẫn, bối rối vật ràng rành, không cách gì biện minh được ông chồng đi xe trắng và bà vợ bị đau bụng đã biến mất từ lúc nào.

“Chuyện đó có thật không?” Hôm nay con cầm cuốn “Vượt qua bản thân” tới hỏi cha.

“Tất nhiên có thật. Chuyện đó xảy ra hồi cha còn đi học.” Cha nói.

“Cô học sinh kia về sau ra sao?” Con lại hỏi.

“Bị đưa tới đồn cảnh sát, bị lập hồ sơ về tội trộm cắp, tiếng xấu e một đời không rửa được.”

Nghe mà tròn xoe mắt, con nhún vai, nói: “Sợ thật? Giúp người mà cũng gặp nguy hiểm.”

Con? Thế giới này đúng là còn nhiều nguy hiểm. Con có thấy báo đăng không, có kẻ vờ nhờ một nữ sinh lên xe chỉ đường, đến chỗ vắng vẻ mới lộ ra bộ mặt tàn bạo.

Con có thấy báo đăng không, có kẻ vờ hỏng xe ở bãi vắng, vờ cầu giúp đỡ; chỉ đợi người ta ngó ra hỏi han là đánh cho bất tỉnh rồi cướp sạch.

Con có thấy báo đăng, có kẻ đội lốt thầy tu để lợi dụng con chiên nhỏ không? Thậm chí mười mấy, rồi mấy chục năm sau, người bị xâm hại mới dám tố cáo.

Con! Con cũng biết, sói rất đáng sợ, nhưng sói đội lột dê còn đáng sợ hơn nhiều. Mà những con sói đội lột dê thường có vẻ ngoài yếu ớt, dễ bị tổn thương, khiến nạn nhân không đề phòng.

Bọn chúng cũng giống như hổ. Theo điều tra ở Ấn Độ, những con hổ vào làng bắt người phần lớn là hổ già và bệnh tật, chúng không đủ sức bắt thú hoang trong rừng, chỉ còn cách mò vào làng trộm gia súc hay hại người.

Vì thế, trước kẻ nào có vẻ bề ngoài vô hại, thậm chí hoà nhã, dễ mến mà có cử chỉ bất bình thường, con càng phải cảnh giác.

Chắc con còn nhớ, hồi ba tuổi, con bị trật khớp cổ tay, cha mẹ đưa con đến bệnh viện. Ngoài kiểm tra khớp, chụp X quang, bác sĩ còn kiểm tra toàn bộ người con.

Cha lấy làm lạ, hỏi: “Sao lại thế?” Bác sĩ cười, nói: “Đó là theo quy định của chính phủ Mi, sợ vết đau của trẻ em do vùng vẫy khi bị cưỡng bức.”

Một chuyện khác, chắc con còn nhớ.

Hồi con còn nhỏ, lần nào đi xa con cũng đeo chiếc ba lô nhỏ, và lần nào cha cũng phải kiểm tra ba lô thật kĩ. Nhất là ở sân bay, trước khi qua cửa hải quan, cha đều phải kiểm tra ba lô của con một lượt, sau đó khoá chặt lại.

Bởi có rất nhiều tên buôn lậu thường nhân lúc người lớn không để ý, bỏ ma túy vào ba lô của con họ. Nhân viên hải quan ít chú ý đến trẻ em, “qua cửa” xong, kẻ xấu sẽ lấy lại đồ.

Cha đã tận mắt chứng kiến cảnh tượng ở sân bay, một bà mẹ đang mắng một phụ nữ lạ mặt vì sao móc đồ ở ba lô của con bà

“Đó là đồ của tôi gửi tạm.” Người phụ nữ lạ mặt vừa hét to vừa chạy đi.

Hôm nay cha vẽ kí hiệu trên va-li hành lí cho con xem, bởi con không hiểu điều cha nói “dấu hiệu nhận biết hành lí” là gì.

Cha vừa vẽ, vừa kể: Rất nhiều người đề trên thẻ hành lí đầy đủ tên tuổi, địa chỉ, số điện thoại, cho rằng làm vậy để tránh thất lạc đồ mà không ngờ bị lợi dụng.

Bọn xấu ở sân bay ghi nhớ nội dung viết trên thẻ hành lí rồi lập tức tới nhà của họ, nói với gia đình rằng người đó gặp nạn nên nhờ đến lấy tiền thuê xe cứu hay tiền cấp cứu. Lúc đó, gia đình nếu không tra hỏi, hoặc có gọi di động cho người đi thì người đó cũng đã lên máy bay, không thể nghe điện được. Người nhà vừa lo lắng, vừa bối rối, thường là giao tiền cho kẻ xấu.

Vì vậy cha nói với con rằng, tất nhất nên dùng loại va-li hành lí có nắp che tên tuổi, địa chỉ, số điện thoại trên thẻ hành lí. Nếu không có, cũng nên viết nhỏ đi một chút, tránh để người ta chỉ liếc là đã rõ. Thậm chí cha còn quy định “ám hiệu” với con, bất kể ai đến nói với con rằng cha mẹ nhờ đón con đi, họ phải nói ra “ám hiệu” thì con mới được tin.

Cuối cùng, cha kể cho con một câu chuyện cha được nghe.

Một nhóm học sinh trung học du lịch ở một nước lạc hậu, tới một toà thành cổ, bên tường thành có vô vàn tượng gốm nhỏ rất đẹp. Nhìn quanh thấy không có nhân viên quản lí, cũng không thấy có camera nên một học sinh đã trộm một tượng làm “kỉ niệm”.

Ở sân bay, chiếc va li hành lí sau khi qua máy soi thì bị giữ lại.

Nhân viên kiểm tra chỉ đưa tay vào va-li là lấy ra được pho tượng, rồi mấy cảnh sát vũ trang tới tận rằng bắt cậu học sinh kia đi.

“Trộm cổ vật văn hoá đáng tội tử hình!” Viên cảnh sát quát cậu học sinh: “Cậu lấy gì đền được?”

Cậu học sinh mặt trắng bợt, quỳ xuống xin rủ lòng thương, rồi không những móc hết tiền của mình mà còn vay tiền của bạn để hối lộ viên cảnh sát, cuối cùng mới được tha.

Khi ra khỏi phòng thẩm vấn, cậu ta thấy viên cảnh sát vứt cái tượng vào sọt rác.

Trong sọt cũng đã vứt một đồng tượng.

Câu chuyện trên cha nghe một hướng dẫn viên du lịch kể lại, nghe nói tượng chỉ là đồ nhái, bên trong chứa chì nên rất dễ phát hiện bằng máy soi. Bằng loại tượng chứa chì đó, hải quan nước này đã khiến không biết bao nhiêu du khách sợ vỡ mật, kiếm được vô khối tiền phạt.

Có thể con nói họ chỉ giỏi lừa, đúng không?

Vấn đề là, cha hỏi con, có đúng cậu học sinh kia đã ăn trộm không?

Con! Thế giới này còn rất nhiều nguy hiểm. Kẻ xấu lợi dụng lòng tốt, lòng hiếu kì, lòng tham, thậm chí cả sự “ngịch ngợm” để hại người. Và cũng không biết bao người vì hồ đồ nhất thời mà đánh hỏng đời mình.

Con sắp đi tham quan cuối năm cùng các bạn, cha nói nhiều như vậy, hi vọng có ích cho con.

Trò chuyện về ứng biến

ÁC MỘNG 11 THÁNG 9

Con, hôm nay con đã một phen hoảng sợ.

Đầu giờ học, hai bạn của con được gia đình đón về. Không lâu sau, giáo viên họp khẩn cấp, rồi tất tả về lớp, trầm trầm tuyên bố: “Trung tâm Thương mại Thế giới và Lầu Năm Góc bị khủng bố tấn công, thiệt hại nhân mạng rất nhiều.” Giáo viên kêu gọi học sinh bình tĩnh, nói nhà trường cần tăng cường kiểm tra an toàn, rồi ban giám hiệu thông báo: phụ huynh nào muốn đón con thì phải kí tên mới được đưa con về.

Tan học, mẹ đến đón con, thấy nhiều bậc cha mẹ đang ôm con mình ở cổng trường, cũng nhiều học sinh vì cha mẹ chưa đến đón nên cứ ngóng ra ngoài chờ đợi. Mẹ hỏi giáo viên vì sao phải điểm danh mới được đón con về, có phải nhà trường sợ phần tử khủng bố trà trộn?

Giáo viên nói nhỏ: “Chúng tôi sợ, nếu học sinh nào có cả bố và mẹ cùng làm việc ở toà tháp đôi, họ không đến đón, hoặc vĩnh viễn không đến đón con được, chúng tôi sẽ chăm sóc em học sinh đó.”

Cả ngày cha và mẹ gọi điện thoại, ai cũng có người thân quen làm việc ở toà tháp đôi.

Đầu tiên cha gọi cho cậu Ba, tiếp điện là mợ, mợ nói cậu không việc gì, đã về nhà, nhưng cũng là thoát ra từ toà tháp. Rồi cha gọi cho một người bạn làm báo, bà ta vừa khóc vừa kể hôm qua vẫn đi làm bình thường, hôm nay có việc phải về nhà nên thoát nạn. Nhưng văn phòng của bà thì hỏng rồi, gọi điện cho mười mấy người làm cùng đều không được.

Cha mẹ cũng gọi điện cho người bạn học của mẹ, bà ta nói nhờ chồng bà ta là sắp nên được đi làm muộn, vẫn còn trên tàu điện ngầm, nhưng văn phòng đã bị phá huỷ, may là nhân viên kịp thoát ra hết. Cha nhớ ra và gọi điện cho chú Giang, hôm trước chú còn tới sinh nhật ông ngoại con; anh chú Giang làm việc ở toà tháp đôi. Tiếp điện là bố vợ chú Giang, ông nói anh trai chú Giang làm việc trên tầng một trăm của toà tháp bị tấn công đầu tiên, chú Giang hiện đang khóc trên sofa.

Toà tháp đôi, con đã đến, nhà ta cũng từng đưa bao người ở Đài Loan qua thăm. Cách đây không lâu, cha còn chụp ảnh từ trên toà nhà xuống khu Manhattan.

Đúng rồi, Giáng sinh năm ngoái, lúc bay từ Quebec ở Canada quay về New York, máy bay bay qua toà tháp đôi, cha còn chỉ cho con xem. Hằng ngày có không biết bao máy bay bay qua đó, không ai ngờ máy bay có thể bị bọn khủng bố khống chế để tấn công. Ai ngờ được rằng, toà tháp đôi, niềm tự hào của người New York phút chốc tiêu tan.

Nhìn cảnh tượng toà tháp sụp đổ trên ti-vi, cả nhà ta tưởng như nằm mộng, không dám tin đó là sự thật. Với con, đó càng là cảnh tượng khó chấp nhận.

Không! Cha phải nói rằng, với tất cả người Mỹ, cảnh tượng đó thật kinh hoàng, nó làm tỉnh “giấc mộng Mỹ”. Hơn trăm năm nay, các cuộc chiến tranh thế giới đều xảy ra bên ngoài nước Mỹ, kể cả sự kiện Trân Châu Cảng cũng xảy ra ở tận Hawaii. Có người Mỹ nào từng chứng kiến cảnh tấn công như vậy trên “lục địa” của mình, từng chứng kiến “lửa chiến” như vậy?

“Lửa chiến” - cha dùng từ đó có dụng ý. Hôm nay còn thấy cảnh khói lửa mù mịt, bụi bốc mờ trời, Trung tâm Thương mại Thế giới. huy hoàng tráng lệ hôm qua, giờ chỉ còn một là một. cái gò hoang phế; nhưng dưới cái gò trông như hoang phế đó chôn muôn nghìn người vô tội.

Đó chính là lửa chiến!

Từ tầng sáu mươi xuống tầng bốn mươi bằng thang máy, rồi từ tầng bốn mươi thoát ra ngoài bằng thang bộ, cậu Ba kể: toàn thân cậu đầy tro bụi, cố gắng chạy càng xa toà tháp càng tốt, lúc quay lại, cậu không tin vào mắt mình, toà tháp đang sụp xuống.

Khi toà tháp sụp xuống, cậu lại tiếp tục chạy và cảm thấy một luồng gió nóng thức sau lưng. Cảm giác đó cậu chưa từng trải qua, và suốt đời sẽ không quên.

Cha giật mình hơn nữa khi cậu kể: “Anh chị xem ti- vi không thấy cảnh tượng những người ở tầng trên tìm cách thoát ra bằng đường cửa sổ, do bám không nổi, nên từng người, từng người rơi xuống...”

Tối hôm đó, cha mẹ ngồi canh điện thoại, chuông không ngừng reo, đó là bạn bè người thân ở Mỹ liên tục hỏi thăm, mọi người đều phải bấm số mười mấy lần mới thông cuộc gọi.

Họ hỏi han nhà ta có làm sao không, rồi lại hỏi nhà ta còn đồ ăn không. Mới thấy sự kiện kinh hoàng này khiến nhiều người tưởng như New York đang trải qua chiến tranh.

Có thể mọi người không nghĩ rằng: càng những người ở trong “cuộc chiến” lại càng bình tĩnh và kiên nghị. Một giám đốc công ty Trung Quốc họ Phù vì nhảy cầu thang nên ngã gãy chân, xương đâm ra cả ngoài, máu chảy xối, tưởng chừng không thoát nổi. Đúng lúc đó có hai người đa trắng dìu ông xông ra ngoài. Gần toà tháp đôi là khu cảng của người châu Á, họ đã phát huy tinh thần tương trợ, mang đồ ăn, nước uống cho những người vừa thoát khỏi toà tháp, cho họ mượn điện thoại để gọi về nhà.

Khu Manhattan phút chốc vắng tanh, rồi lại có rất nhiều người lao đến đó. Họ là bác sĩ, nhân viên cứu hoả, tình nguyện viên, nhiều người đã về hưu nhưng vẫn chủ động tới. Đáng khâm phục nhất là lính cứu hoả, một người nói và phóng viên:

“Hơn hai trăm nhân viên cứu hoả đã vào trong tháp, nhà sụp, tất cả bị vùi lấp, đội trưởng, đội phó của tôi đều chết trong đó. Chúng tôi còn sống, lẽ nào lại run sợ mà không xông vào?”

Quảng trường Time thường ngày náo nhiệt, giờ các nhà hàng đều đóng cửa, duy còn một nhà hàng cung cấp đồ ăn miễn phí cho nhân viên cứu nạn. Bên ngoài nhà hát Broadway thường ngày người mua vé xếp hàng rồng rắn, giờ đây không một bóng người. Nhưng có một hàng người rồng rắn vắt sang cả góc phố khác, đó là hàng người tình nguyện hiến máu, nhiều đến nỗi bệnh viện không đủ túi đựng.

Chúng kiến cảnh tượng đó, chúng ta đều không nén nổi mình, thầm lau nước mắt. Mẹ là người lau mắt nhiều nhất mà mắt vẫn ngấn nước. Đột nhiên mẹ nói, trong người như có lửa đốt, phải đi đan áo cho dậu bớt.

Có lẽ nhà ta đã chịu ảnh hưởng của văn hoá phương Tây quá mạnh, có thể trốn vào đâu đó khóc chứ không chịu khóc trước mặt người khác.

Có phải vậy không? Con có thấy trên ti-vi, một số người mặt dính đầy máu, cầm tấm ảnh, nhờ tìm người thân giọng họ đầy đau đớn, nhưng chúng ta không thấy họ khóc.

Con? Càng lâm đại nạn, càng đối mặt với tấn công, chúng ta càng cần kiên cường, càng không để nước mắt rơi, bởi nước mắt sẽ làm mắt nhòe, mà mắt nhòe càng dễ bị tấn công chí mạng.

Chúng ta cũng không thể bi quan, cho dù gặp thảm họa đau đớn nhường nào, cũng nên suy nghĩ tích cực. Vì vậy chúng ta thấy Bush trên ti-vi đã dùng rất nhiều từ “cảm ơn”: cảm ơn nước Mi đoàn kết, cảm ơn thế giới chia sẻ. Phát ngôn viên của chính phủ sau khi tuyên bố lệnh cảnh giới đã đặc biệt nhấn mạnh một câu: “Hi vọng sự hi sinh của hàng ngàn người sẽ đổi được cuộc sống yên bình cho nhiều người hơn nữa?”

Con! Con vẫn là một thiếu niên, rồi con sẽ nhanh lớn lên bằng mẹ. Khi qua tuổi mười ba, con sẽ bước từ thế mộng mơ vào thế giới hiện thực.

Con nên bắt đầu đối mặt với thế giới hiện thực. Tối nay, cha đặt con lên đùi, vừa xem cảnh tượng kinh hoàng trên ti-vi, cha vừa hỏi: "Life is ham, so we should work harder. Life is ham, so why dont we take it easy?" (tạm dịch: Cuộc sống khắc nghiệt, vì vậy chúng ta cần làm việc tích cực hơn. Cuộc sống khắc nghiệt, sao chúng ta không thư thái?) Sau đó cha hỏi con, con thấy câu nào đúng hơn. Con không đắn đo, trả lời ngay: “Tất nhiên là làm việc tích cực hơn.”

Rất đúng! Con gái! Đó chính là thái độ của người trẻ tuổi trước tai họa. Vì thế, hôm nay nhìn đồng hồ nát của toà tháp đôi, chúng ta nên nghĩ rằng, nhất định ở đó sẽ mọc lên một công trình kiến trúc vĩ đại hơn nữa.

Đêm đã khuya, cha tới phòng đọc sách bên phòng ngủ của con để rút dây điện thoại, không để tiếng chuông phá giấc mơ của con.

Tất nhiên, cha không dám chắc con có giấc mơ đẹp, chỉ mong khi con thức dậy, cha và mẹ vẫn đang ở bên con.

Trò chuyện về độc lập

TỰ MÌNH LÀM CHỦ

Tuần trước, cha ở châu Á về, mang cho con một ít quà từ Đại Lục.

“Đẹp quá!” Con đón bức tranh giấy của một bạn gái ở Quý Châu, reo lên.

“Cái này cũng hay lắm! Các bạn còn ép hoa vào bên trong.” Con vừa mở cuốn vở của một bạn gái ở Sơn Tây ra, vừa nói.

Thấy thái độ của con, cha cũng vui mừng, nghĩ rằng các món quà từ Đại Lục làm con thật sự cảm động. Nào ngờ, thoát cái, con lên lầu, bỏ lại vở và tranh cắt giấy trên bàn trà. Cha tưởng con quên, nhưng hôm sau, rồi hôm sau nữa con vẫn bỏ quà trên bàn trà. Nhắc con, vẫn không thấy động tĩnh gì.

“Con không thích à?” Cha hỏi con.

“Con thích!” Con đáp.

Song, mấy món quà đó vẫn bày trên bàn trà. Trưa nay, cha trồng hoa trên sân thượng, tiện xuống toilet ở tầng của con để rửa tay, thấy bàn chải điện, thuốc đánh răng, nước súc miệng sắp đặt rất ngay ngắn. Song đột nhiên cha dẫm phải vật gì, cúi xuống nhìn, hóa ra là quần lót của con.

“Sao lại vứt đồ lót lung tung?” Tan học về, cha hỏi con.

“Vì sắp giặt.”

“Sắp giặt! Vì sao không bỏ vào giỏ đồ bẩn “

“Con không có giỏ đồ bẩn, mà đằng nào mẹ cũng dọn.” Con đáp rất hồn nhiên.

Chiều nay, cha đang viết văn thì điện thoại reo, trên màn hình hiện ra số máy của bà Vương. Cha cứ nghĩ con sẽ tiếp điện, vì con biết, hôm nay bà Vương thu xếp cho con một cuộc hẹn với bạn diễn.

Song chuông reo mãi mà con không nhắc máy, cuối cùng cha phải ra nghe, mạch vẫn bị đứt, mãi sau mới trở lại.

“Vì sao con không nghe điện?” Viết văn xong, cha ra hỏi con.

“Con nghĩ là cha sẽ nghe.” Con trả lời điềm nhiên: “Mà cha không nghe thì cũng có máy trả lời tự động. Mẹ sẽ biết.”

Nghe có vẻ rất có lí.

Con! Cha không thể không nói với con.

Con có biết vì sao luật pháp nước Mỹ quy định trẻ em trên 13 tuổi có thể ở nhà một mình, thậm chí có thể làm baby-sitter^[5] không?

Điều đó cho thấy người trên 13 tuổi không những đã có thể chăm sóc bản thân, chăm sóc gia đình, mà còn có thể chăm sóc người khác.

Con đã 14 tuổi, nên sớm học cách sống độc lập.

Độc lập. Điều quan trọng đầu tiên là làm chủ bản thân, không trẻ con, không việc gì cũng ỷ vào cha mẹ nữa.

Con đã có phòng riêng, bàn riêng, vậy những món quà tặng con, con hãy thu dọn, mang về phòng của mình, để làm chủ những đồ vật của mình. Dù chỉ có riêng con còn bé trong nhà, con cũng không nên bày đồ bừa bộn khắp nhà, khiến như góc nào cũng như là của con; hoặc đợi cha mẹ phải dọn, xếp lại cho con.

Độc lập là biểu hiện của trưởng thành, đã có cuộc sống riêng. Đừng làm cô bé bừa bộn, hoặc cởi trần chạy khắp nhà nữa. Sáng dậy, con nên chải đầu trước khi ra khỏi phòng: dù là ngày nghỉ, con cũng không nên mặc đồ ngủ tới tận chiều.

Con cũng nên học cách tắm xong thì giặt ngay đồ lót, đó là thứ đặc biệt riêng tư, cần sạch sẽ đặc biệt. Vì thế không chỉ người Á Đông tránh phơi đồ lót ra ngoài, mà người phương Tây cũng kiêng kị.

Con tưởng tượng xem, nếu nhà ta có khách, họ lên toilet ở tầng trên, thấy chiếc quần tam giác của con vớt trên nền nhà tắm họ sẽ nghĩ gì?

Họ có thể nói cha mẹ tạo thói quen xấu cho con, cũng có thể nghĩ con không được dạy dỗ cẩn thận.

Thậm chí cha phải nói với con, con bày bàn chải cùng thuốc đánh răng trên bồn rửa tay, dù rất ngay ngắn, cũng không hẳn là đúng.

Vì sao vậy?

Vì đó là chỗ chung của cả nhà. Cho dù con sử dụng nó tới chín mươi phần trăm, thì cũng nên nghĩ để lại mười phần trăm cho mọi người. Nếu con chiếm hết, người khác để chỗ nào? Chiều nay, nếu không cẩn thận, cha đã gạt đổ bàn chải đánh răng điện của con.

Lỡ cha không cẩn thận, lỡ bàn chải rơi xuống bồn cầu, lúc đó biết làm sao?

Cuối cùng cha muốn nói rằng, độc lập nghĩa là con phải độc lập giải quyết việc.

Ngoài cửa có người nhấn chuông, con không nên gọi cha mẹ mà hãy tự mình ra mở; điện thoại quảng cáo gọi đến, con cũng không nên chuyển cho cha mẹ mà hãy tự mình ứng phó; trời mưa to, nếu thấy sân thượng tích nước, cha mẹ lại không có nhà, con hãy dội mưa ra để dọn lá rụng bịt miệng ống thoát nước; có người gọi điện thoại đến, con hãy cố nhớ tên người gọi, nếu người đó nhấn gì thì con hãy ghi lại, cha mẹ về là nói lại ngay.

Con! Nghe cha trách móc, con không những không nên xị mặt, ngược lại càng nên mừng. Bởi điều đó chứng tỏ con đã lớn, không còn là con mèo bé bỏng nằm ngủ trên bụng cha, cũng không còn là cô nhóc chơi trò “đi tàu bay” trên chân cha nữa.

Con đã trở thành cô chủ nhỏ trong gia đình ta, khi cha mẹ đi vắng, đương nhiên con là chủ nhà; con cần phiên dịch giúp ông bà, gọi taxi, tiếp điện thoại, thậm chí giám sát thợ làm vườn.

Đôi mắt con càng ngày càng sáng, tuy vẫn còn vẻ trong trẻo của một cô bé, nhưng đã có nét nghiêm nghị của một người tự chủ.

Con nói đi, có đáng mừng không?

Trò chuyện về thận trọng

KHI THÓI QUEN THÀNH BẢN NĂNG

Chiều nay thật hú vía, khi cha mẹ lái xe ra ngoài, suýt nữa đã gặp tai nạn.

Khi mẹ lái xe từ nhà ra đường lớn, mẹ chỉ chú ý bên phải mà không để ý bên trái có một chiếc taxi đang phóng tới rất nhanh. May là cha nhìn thấy, kịp kêu mẹ phanh gấp, chiếc taxi màu bạc chỉ lướt qua thân xe. Đúng là càng ở nơi quen thuộc, càng sơ suất.

Kiểu lái xe từ nhà ra bị tai nạn, cha đã chứng kiến nhiều. 25 năm trước, cha mới tới Mỹ trú nhờ nhà một giáo sư ở Virginia. Một hôm có bạn tới thăm, tất cả rủ nhau đi xem phim. Nào ngờ vừa ra cửa, xe giáo sư đã đâm ngay vào xe người bạn. Nguyên nhân là giáo sư cứ quen nhìn ngang để quay xe mà quên mất xe của bạn đỗ chắn ngay phía trước.

Chú Lý chuyên sửa nhà kè, một nhà muốn sửa đã gọi một xe tải đến chở đất; sớm sau xe tải đến đổ trước cổng, chủ nhà vẫn lái xe ra như thường lệ, vừa quay xe thì quệt ngay vào xe tải, đuôi xe móp hết.

Chú Lý còn nói, đến sửa nhà cho người ta phải rất cẩn thận, tuyệt đối không được ngồi làm việc trước gara hay đứng sửa chữa ở khúc đường quanh trong sân. Bởi khi chủ nhà lao xe từ gara ra, hoặc từ ngoài đưa xe vào, họ thường không để ý phía trước, khi thấy người sửa nhà thì đã đâm vào rồi. Chú Lý bảo, mấy người bạn cùng nghề vì không biết điều đó nên đã bị tai nạn.

Chúng ta hay nói “thói quen thành bản năng” hành động lặp đi lặp lại hàng trăm, hàng nghìn lần sẽ tạo thành “hành động theo thói quen”.

Lấy ví dụ, ngày nào vào nhà con cũng giơ tay bật công tắc điện. Có những lần, đèn sáng rồi, con vẫn giơ tay định bật công tắc, có đúng không?

Nhưng con cũng nên biết, thói quen thường làm chúng ta quên không suy nghĩ, để cuối cùng phạm phải sai lầm lớn. Ví như một hôm, con về nhà thì ngửi thấy mùi gas nồng nặc, dù biết rõ rằng bật đèn có thể làm nổ ga, nhưng khi nhớ ra thì đã bật công tắc rồi.

Đó là lí do vì sao mỗi lần đến trường đón con, dẫn con qua bãi cỏ, đi ngang qua bãi đậu xe, cha đều dặn dò con thật cẩn thận nhớ nhìn hai bên, thấy không có xe tiến đến mới đi tiếp.

Bởi có rất ít người đi cửa bên của trường, cũng có rất ít học sinh từ bãi cỏ đi băng qua đường xe chạy. Một số người có thói quen quay xe rất gấp, họ vội vàng đón con, trong khi đó con cũng vội về, hai sự vội vàng kết hợp với thói quen có khi lại tạo thành tai họa.

Cuối cùng, cha sẽ kể hai câu chuyện có thật đăng trên báo:

Có một bà mẹ trẻ đưa đứa con mới sinh của mình đến siêu thị.

Mua đồ xong, bà mẹ đặt nôi của con lên nóc xe, sau đó bỏ đồ vừa mua vào thùng xe, rồi phóng xe đi.

Bà mẹ lái xe ra đường cao tốc, đột nhiên thấy các xe đi bên cạnh bấm còi ầm ỉ. Đầu tiên bà mẹ cảm thấy lạ lùng, nhìn lại thấy cửa xe vẫn đóng, mọi người có việc gì mà gấp vậy? Rồi chợt nhớ tới đứa con, con mình đâu rồi?

Trời ơi! Con vẫn trên nóc xe, may sao là đường bằng, vì thế nôi của đứa bé không bị rơi xuống^[6]^[6]. Một gia đình khác không được may mắn như vậy.

Có một cậu con trai 13, 14 tuổi, hằng ngày làm bài xong là đi đánh tennis với bạn.

Nhà bạn xa sân tennis, vì thế bạn được ba chở đi. Lần nào xe qua nhà cậu, bạn cũng dùng điện thoại di động rủ đi cùng.

Một hôm, mẹ cậu đang tắm cho em bé, đột nhiên điện thoại đổ chuông, cậu tiếp điện, là điện thoại của mẹ, cậu gọi mẹ ra nghe.

Mẹ nói đang tắm cho em bé trong chậu, con trông em một lúc để mẹ nghe điện . Cậu vừa định vào nhà tắm thì nghe tiếng gõ cửa, hoá ra là bạn. Vì điện thoại bạn liên tục nên bạn phải gọi cửa.

Theo thói quen, cậu lấy túi và vợt đi ra.

Nào ngờ, chơi tennis xong, về đến nhà, cậu không thấy một ai. Hàng xóm bảo mẹ cậu đang đưa em đi cấp cứu.

Lúc đó cậu mới nhớ ra là mẹ nhờ trông em.

Cậu không thể ngờ rằng khi mẹ nghe điện, còn cậu ra khỏi nhà, em cậu đã chết đuối trong chậu tắm.

Con nghĩ xem, điều gì đã gây ra hai tai hoạ như vậy?

Đều vì thói quen!

Bà mẹ đi siêu thị theo thói quen bỏ đồ vào thùng xe là phóng đi, cậu con trai theo thói quen lấy vợt là lên xe - họ đều quên mất rằng “hôm nay khác mọi hôm!”

Con! Con đã 14 tuổi, cũng đã có thói quen 14 năm. Việc học ngày một nhiều đòi hỏi con ngày một chuyên tâm hơn, điều đó cũng dễ gây ra đáng trí. Từ sự việc đáng sợ hôm nay, cha nhận ra là luôn phải nhắc nhở bản thân, cũng là phải luôn dặn dò con để phòng tai nạn.

PHẦN HAI

Trò chuyện về thầy trò

GHÉT THẦY

Hôm nay đón con, cha hỏi con học có vui không. Con đáp vui, nhưng ngữ điệu lại không vui vẻ, như ngày thường. Rồi cha nghe con nói chuyện với mẹ trong bếp, con không ngừng nhắc đi nhắc lại “I hate! I hate!” Cha vào hỏi con ghét cái gì, con không trả lời, mẹ thì bảo:

“Con nó không thích thầy thể dục.”

Rồi con phát cáu, giậm chân bịch bịch xuống sàn, nói con ghét thầy thể dục.

“Học sinh ghét thầy, nhờ thầy nghe thấy thì làm sao?” Cha nói.

“Nghe thấy thì nghe thấy! Lớp con ai cũng ghét thầy, mọi người đều nói rõ vậy ở hành lang.”

“Vì sao con lại ghét thầy thể dục?” Cha lại hỏi.

“Vì thầy quá ác, toàn đánh bóng vào người con. Con sợ bóng trúng mặt, không đỡ được.”

Cha cười: “Phải đánh thế nào mới đúng?”

“Phải đánh bóng xuống sân cho nảy lên, chứ đừng đánh thẳng.”

Trời ơi, con! Đây là lần đầu tiên cha nghe học sinh ghét thầy vì thầy ném bóng không hợp ý.

Song khi cha hỏi có bạn nào thích thầy không thì con nói là có, đó là những bạn có điểm thể dục rất khá và được thầy ưu ái. Sau đó con nói rất tự tin: trong giờ âm nhạc, các thầy đều rất ưu ái con, và con yêu các thầy dạy nhạc.

Cha hiểu rồi! Con không thích thầy thể dục vì thầy không ưu ái con.

Vấn đề là: con có giỏi môn thể dục không? Vì sao thầy thể dục không ưu ái con như các thầy dạy nhạc? Nếu trong giờ thể dục, con cũng thể hiện được như trong giờ tập nhạc giao hưởng, ngồi ở vị trí “cây violon số một”, liệu thầy thể dục có không nhìn con bằng con mắt khác được không?

Còn nữa, con không thể vì thầy không ưu ái con, vì con không thích thầy mà càng trở nên kém cỏi, càng không hợp tác với thầy. Kết quả học càng xuống, thầy có càng không thích con không?

Con! Ai cũng đều muốn được người khác xem trọng. Nhưng “được xem trọng” phải nên là “khiến được xem trọng”, mà đừng chờ đợi sự ưu ái mơ hồ của người khác.

Hồi nhỏ, cha cũng từng phạm phải sai lầm như vậy. Hồi đó, cha chuyển cấp lên lớp sáu, dạy vẽ là một thầy giáo trẻ mới đến. Thầy không biết cha là học sinh vẽ đẹp nhất lớp nên không ưu ái đặc biệt gì. Cha đã nghĩ: “Trời ơi! Mình giỏi vậy mà sao thầy không nhận ra? Thầy còn cứ bảo mình chỗ này đúng, chỗ kia không đúng.”

Thế là cha ghét và phản ứng tiêu cực với thầy.

Kết quả ra sao, con biết không? Cha trở thành học sinh duy nhất trong lớp không học tập nghiêm túc, bị thầy dạy vẽ đánh vào lòng bàn tay. Hôm đó, cha vẫn còn nhớ, lúc chìa tay ra chịu phạt, cả lớp đều tròn mắt ngạc nhiên.

Mà năm đó cũng là năm học cha có điểm vẽ thấp nhất trong đời, tiến bộ cũng rất ít.

Con nói đi, thái độ đối địch với thầy như vậy có kết quả tốt không?

Có rất nhiều ví dụ về thái độ đối nghịch với thầy dẫn đến học tập sa sút.

Trước cha từng làm ở “Trung tâm tư vấn thanh thiếu niên” ở Đài Bắc, có rất nhiều học sinh đến kể với cha rằng, họ ghét thầy, kết quả học tập sút kém.

Và hoá ra cũng có một số người như cha hồi năm lớp năm, học rất giỏi, được giáo viên ưu ái. Họ nghĩ rằng đến năm sau mình vẫn là “học sinh đặc quyền”, song khi không được giáo viên mới ưu ái, họ có cảm giác bị bỏ rơi, và vì ghét thầy nên có phản ứng tiêu cực, không học được.

Tất nhiên cũng có tình huống ngược lại.

Một học sinh học rất kém, nhưng lên lớp trên, giáo viên là bạn thân của mẹ nên cậu ta được ưu ái đặc biệt. Vì thế diện, cậu ta cũng nỗ lực đặc biệt, đang từ đội sổ nhảy lên nhóm dẫn đầu lớp. Có thể thấy “ấn tượng của giáo viên” ảnh hưởng tới sức học của học sinh thế nào^[7].

Song, nếu kết quả học tập của con chỉ dựa hết vào thái độ của giáo viên thì chẳng phải lắm lớn sao?

Học tập là việc của chính con, không phải là con “khá giỏi” để cho giáo viên “xem”, cũng không phải để “báo ân” hay “báo thù” giáo viên. Cho dù giáo viên có ấn tượng không tốt đối với con, con cũng vẫn phải cố gắng, thậm chí cố gắng gấp bội để chứng minh mình khá, khiến giáo viên có cái nhìn đúng đắn về mình!

Cuối cùng, để cha kể cho con một câu chuyện:

Một học sinh không thích thầy Anh văn, đi đâu cũng nói mình ghét học tiếng Anh, ghét thầy dạy Anh văn.

Thái độ học tập như vậy, đương nhiên thành tích của cậu ta không tốt. Càng đau đầu vì cậu học trò kém, thầy càng mắng mỏ cậu ta, cậu ta lại càng ghét thầy.

Một hôm, biết chuyện con mình ghét thầy, cha cậu ta bèn hỏi:

“Điểm Anh văn của con có khá không?”

“Không.”

“Chẳng trách sao con lại ghét thầy, vì con học không tốt nên lấy cớ là ghét thầy.” Rồi cha cậu ta nói: “Con vẫn có thể cứ ghét thầy, nhưng phải học thật khá môn Anh văn, khi đó nói ghét thầy mới có người nghe, nếu không mọi người sẽ cho con là ‘thối mồm’, đúng không?” Rồi cha cậu ta nói tiếp: “Cha sẽ tìm thầy dạy tiếng Anh riêng cho con, con phải học thật giỏi để cho thầy kia biết mặt xem sao?”

Nghe có lí, cậu ta ra sức học tiếng Anh, kết quả khả hản lên.

Kết thúc học kì, cha cậu ta hỏi: “Tiếng Anh của con giờ khá rồi, con có thể chỉ trích thầy, thậm chí nói với hiệu trưởng rằng, tiếng Anh của thầy không tốt.”

Không ngờ cậu ta cười:

“Cha! Con không ghét thầy nữa, mà còn thích thầy, vì thầy ngày càng quý con hơn, hôm qua còn khen con trước lớp.”

Vậy đó. Câu chuyện của cha đến đây là hết.

Hôm nay con có muốn đánh tennis cùng cha không? Con có muốn đánh bóng thẳng vào người cha không?

Song cha phải giao hẹn với con, cha cũng sẽ đánh bóng thẳng vào người con mà không đập bóng xuống sân cho nảy lên đâu!

Trò chuyện về cái chết

ĐỂ HÌNH ẢNH MẸ SỐNG MÃI TRONG TIM

Hôm nay là ngày giỗ của bà. Vì thế cha dậy sớm dọn bàn thờ, bày hai bình hoa tươi, đặt ảnh bà ở giữa. Sau đó, ông ngoại, bà ngoại, cha, mẹ và con cùng đứng trước ảnh vái ba vái.

Bà 93 tuổi thì mất. Trong buổi chiều muộn cách đây ba năm, bà đã vĩnh viễn chia tay gia đình ta.

Người xưa gọi ngày sinh của người đã khuất là “minh đán”, gọi ngày từ trần là “sái nhật” (ngày giỗ). Cha thấy ngày giỗ quan trọng hơn “minh đán”, bởi ngày bà ra đời, cha chưa có mặt trên thế gian này; còn ngày bà qua đời, cha và mẹ đều ở bên bà.

Cùng tháng hai, cùng ngày 18, cùng một ngày đông lạnh lẽo ngán ngủi, thậm chí cũng cùng cảnh tượng con đường cái vắng vẻ như ba năm trước, vì thế ngày giỗ càng làm cha nhớ lại nỗi đau ngày bà qua đời.

Trước đây mấy hôm, cha nhận được bức thư của một cô học sinh Malaysia kể rằng, mẹ cô vừa mất, em cô mới sáu tuổi. Con có biết cô học sinh bảo em mình làm gì không? Cô bảo em hãy lau nước mắt và lấy bút viết lại tình cảm của mình.

“Em bảo nó viết thư cho mẹ , nghĩ gì thì viết cho mẹ như thế, sau này lớn sẽ xem lại, để hình ảnh mẹ sống mãi trong tim...” Cô học sinh Malaysia viết cho cha như vậy.

Vừa đọc thư cô bé cha đã ứa nước mắt, phải viết thư trả lời ngay. Cha nói rằng, mẹ mình cũng vừa qua đời nên hiểu sâu sắc nỗi đau của cô, đồng thời ngạc nhiên rằng làm sao ở tuổi đó, cô đã biết hướng dẫn em ghi lại tình cảm với mẹ.

Vì thế, ngày giỗ cũng chính là “ngày kỉ niệm” để chúng ta nhớ lại sâu sắc những ngày tháng bên người quá cố. Năm trời tháng chảy, kí ức về người quá cố mờ dần, nhưng nếu nhân ngày giỗ để nhớ lại, kí ức sẽ đọng lại lâu dài hơn.

Con yêu! Khi con đi qua trước ảnh bà, hãy dừng lại một chút. Đó là trong chuyến du lịch Washington, bà đứng chụp ảnh trên thềm toà nhà Quốc hội. Khi đó bà đã 88 tuổi, vẫn đi lại được. Con xem, nụ cười của bà mới vui vẻ làm sao.

Cũng nhân ngày này, con hãy tìm lại hình ảnh bà trong trí nhớ! Cũng như cô bé Malaysia, bà mất khi con còn quá bé, e rằng kí ức về bà ngày càng nhạt nhòa, vậy nhân lúc này hãy cố làm sâu đậm hình ảnh về bà.

Hãy nhớ bà đã yêu quý con biết nhường nào; hãy nhớ sớm nào bà cũng cùng bà ngoại tới bên giường con để hỏi han, săn sóc; hãy nhớ lúc con đến bệnh viện thăm bà; bà mở mắt lần cuối và thấy con; con cũng hãy nhớ, hôm đó, đến lúc ra xe con mới oà khóc.

Tất nhiên cha không bảo con hãy khóc nữa. Ngày rơi nước mắt đã qua, chúng ta đã chôn nỗi đau vào trong lòng. Cũng như chúng ta vén tay áo nhìn lại vết sẹo, vết sẹo không còn đau nữa, nhưng nó làm ta nhớ lại phút đau đớn xưa. Nó cũng nhắc nhở ta nên cẩn thận.

Con yêu quý, con có biết vì sao nó lại nhắc nhở chúng ta không?

Là vì chúng ta không thể níu giữ bà ở lại đời này, nhưng trong phút giây thương nhớ bà, hãy nhớ chúng ta vẫn còn ông ngoại, bà ngoại, thậm chí con còn cha mẹ ở bên mình, vậy nhân ngày này, cả gia đình ta hãy sát bên nhau!

Buồn lo rồi sẽ qua, hôm nay là ngày cả nhà ta sát bên nhau!

Cùng vẫy tay chào người thân, hãy sát lại bên nhau!

Đó mới là ngày giỗ bà, con hãy ghi nhớ điều đó!

Trò chuyện về thất bại

TIẾN LÊN! ĐỪNG NGOÁI LẠI

Chiều qua, chúng ta đến nhà chú Jack để lấy đĩa CD- Rom, đó là đĩa chú Jack chuyển từ băng video mẹ quay con chơi đàn; chúng ta còn nhờ chú xử lí đĩa bằng máy tính.

Vừa đến, chú đã cho chúng ta xem chú khử tạp âm thế nào, sau đó chỉnh phần hoà tấu piano, rồi hỏi con có muốn xử lí qua máy tính cho tiết tấu nhanh hơn một chút để chứng tỏ kĩ xảo của con không?

Con quả quyết đáp không cần, vì đó là lừa dối, mình phải dựa vào thực lực, không cần phải gửi một đĩa CD nhạc giả để thẩm định.

Thế là chú Jack tua lại đoạn nhạc thu nguyên bản. Con ngồi bên loa, nghe chăm chú. Mẹ cùng cô Joey và chú Jack vào phòng ăn nói chuyện phiếm, cha vẫn ngồi lại phòng khách cùng con. Cha thấy con vừa nghe vừa ngạc nhiên, rồi lắc đầu vẻ không hiểu nổi. Con nghe một lần, rồi lần nữa, nét mặt ngày càng chán nản, cuối cùng con nói: “Làm sao không thấy cường âm, còn nhược âm lại biến hết thành cường âm? Lẽ nào con kéo tẹ thế?”

Chú Jack mang băng gốc ra chiếu, kết quả cũng không khác là bao. Lúc rời nhà chú Jack, lên xe, cha nhìn gương chiếu hậu thấy mắt con ngấn nước và tự lẩm bẩm: “Sao mình lại chơi dở như thế”, rồi lại nói: “Chắc chắn như chú Jack nói, vì máy quay của mẹ đặt quá gần, máy lại không tốt nên mới ra nông nổi thế.”

Con, thấy con thất vọng, cha rất đau lòng, nhưng đàn do con kéo, cha không thể giúp gì; cũng như khi con tham dự cuộc tuyển chọn của Meadowmount, đó là cuộc tuyển chọn công bằng, cha chỉ biết thầm chúc con trúng tuyển.

Nhưng cha phải nói với con một kinh nghiệm của mình.

Hồi đi học, tranh cha vẽ ra thường khác với mình hình dung ban đầu rất nhiều, cha cứ trách mình thất thường và vẽ lại bức khác song đem bức thứ hai ra so thì thấy bức thứ nhất vẫn đẹp hơn, thậm chí vẽ đến bức thứ ba thì vẫn thấy bức thứ nhất đẹp hơn.

Nhưng độ một năm sau, khi vẽ lại thì không còn bị như vậy nữa; rất nhiều vấn đề trước không khắc phục nơi nay đột nhiên được giải quyết.

Con nói xem, vì sao lại thế?

Bởi vì tiến bộ! Trong năm đó, cha đã không ngừng học tập, dù không vẽ lại những bức tranh thất bại, nhưng nhờ trình độ cao lên, cứ vẽ là được.

Cùng một lẽ như vậy, con có cho là nếu mời thầy đến lần nữa, rồi lại mất nửa ngày để ghi âm, thì chắc chắn mình sẽ tiến bộ vượt bậc không?

Sai! Có thể con sửa được vài lỗi nhỏ, nhưng trình độ thì chưa thể thay đổi. Bởi vậy, so với việc chỉ trách “thu không tốt”, chẳng thà hãy nghĩ “học chưa tốt”; so với việc thu âm lại, chẳng thà tiến lên học tập.

Người xưa thường nói: “nghe lỗi thì mừng”, có nghĩa là nghe ai chỉ ra lỗi của mình thì mừng rỡ. Câu đó có vẻ như đùa, song lại rất có lí. Con hãy nghĩ: hôm nay nhận ra chỗ kém của mình để lập tức sửa chữa, còn tốt hơn “không biết là không sửa lỗi” biết bao!

Hôm nay con hãy nên “nghe lỗi thì mừng”, bởi trước kia con chỉ có tập luyện rồi biểu diễn. Cha mẹ quay camera, con cũng không bao giờ để ý, chỉ đến khi chiếu lên, con mới luôn miệng “chán lắm! chán lắm!”, vẻ như xưa nay con chưa bao giờ hài lòng về mình.

Con quên mất rằng, hãy nên nhờ đoạn băng ghi hình mà xem lại đâu là điểm mạnh, điểm yếu của mình. Người học ngoại ngữ, học thể thao đều cần được ghi hình; bởi chỉ khi đứng ở góc độ khác, khách quan nhìn bản thân, mới có thể phát hiện “sai lầm mù quáng” của mình.

Con hãy nghĩ xem, nếu trước kia xem băng hình mà con đã có thái độ như hôm nay, thì thời gian qua con chẳng kịp sửa chữa rồi sao? Hôm nay chưa có một đĩa CD vừa ý, nhưng con được một dịp nhìn lại mình, chẳng đáng mừng sao?

Con! Người ta phải nhìn về phía trước, người trẻ tuổi càng phải nhìn xa về phía trước. Nhớ lại hồi còn làm phóng viên truyền hình hơn hai mươi năm trước, có lần cha phỏng vấn một người đứng tuổi đã nhiều lần thi vào Đại học Mĩ thuật Đài Loan. Cha hỏi ông ta làm bài như thế nào, ông ta nhún vai, cười: “Có vẻ không tốt”. Cha lại hỏi năm sau ông ta có thi nữa

không? “Tất nhiên!” ông ta đáp quả quyết: “Ngay từ bây giờ tôi đã chuẩn bị cho lần thi năm sau!”

Thật sâu sắc, thật tích cực!

Lúc thất bại, con có thể ngồi bệt mà xem xét chiếc hố làm mình vấp ngã, suy nghĩ vì sao mình thất bại. Con có thể đau lòng, rơi nước mắt, song phải vừa lau nước mắt vừa đứng lên, chuẩn bị tiếp tục tiến lên phía trước.

Từ “nghe lỗi thì mừng” đến “hạ quyết tâm”, con hãy nghe cha, cứ gửi đĩa CD đi, rồi tiếp tục phấn đấu, sẽ tốt hơn việc buồn phiền và tự trách mình bao nhiêu. Mà nói biết đâu, có khi con vẫn được Meadowmount gọi.

Trò chuyện về tự do

CON CÓ “COOL” KHÔNG?

Đầu tiên cha kể một chuyện:

Hôm trước bác Vương mời cha mẹ đến thăm căn hộ mới mua ở Manhattan. Đến góc phố, bác sốt ruột chỉ căn hộ trên toà nhà của bác: “Kia kìa, nhà chị ở kia kìa”

“Căn hộ có bồn cây to phải không?” Cha và mẹ cũng cùng chỉ.

Đúng lúc đó, sau lưng có tiếng chân chạy vội tới, mấy người mặc chế phục xuất hiện, hỏi dồn:

“Có chuyện gì vậy, có chuyện gì vậy?”

Cha sửng sốt, nói: “Không có chuyện gì! Bạn tôi đang chỉ cho xem căn hộ. Có vấn đề gì sao?”

Mấy người mặc chế phục thở phào: “Trời ơi, chúng tôi tưởng có cháy. Các ông bà làm ơn lần sau đừng chỉ chỗ tùy tiện được không?”

Hoá ra họ là mấy nhân viên quản lí toà nhà cao tầng gần đó.

Câu chuyện làm cha nhớ lại hồi mới tới Mỹ dạy học, vì hay chạy dọc hành lang trong cao ốc nên bị một đồng nghiệp trách móc.

Cha hỏi ông ta: “Tôi không đâm vào anh thì đâu có sao? Chạy, đó là tự do của tôi.”

Ông ta nghiêm nét mặt: “Anh chạy làm tôi tưởng có hoả hoạn, đâm lo sợ. Vì thế tự do của anh ảnh hưởng tới tự do của tôi.”

Con! Chúng ta thường cho rằng Mỹ rất tự do, rất dân chủ, song cũng nên biết rằng, trong tự do đó cũng mất tự do rất nhiều, thậm chí kém xa tự do của người Á Đông.

Lấy ví dụ về thứ thuộc tự do cá nhân là “khóc” và “cười”!

Trong đám tang, người Á Đông có thể khóc lóc thoải mái, thậm chí có người thân mất mà không khóc sẽ bị coi là bất hiếu hay lạnh lùng. Nhưng trong đám tang ở Mỹ, người thân không nhỏ lệ sẽ được coi trọng, được xem là có khả năng kiềm chế. Bởi mất người thân là việc của riêng anh, anh khóc lóc sẽ khiến người khác thấy khó xử, sẽ là thiếu lịch sự.

“Cười” cũng như vậy. Mấy lần con tới nhà hàng sang trọng, có bao giờ thấy ở đây người ta cười thành tiếng không? Dù nghe chuyện rất buồn cười, người ta cũng gắng cười khẽ; nếu cười to, làm phiền tới người khác, cũng là bất lịch sự.

Vì thế, tự do phải kèm điều kiện tiên quyết, đó là không làm ảnh hưởng tới tự do của người khác; nền tảng của tự do là tự kiềm chế và giữ phép tắc.

Hôm trước mẹ nhắc tới một chuyện đáng suy nghĩ:

“Anh có biết chuyện một cậu chơi violon, dù đã tốt nghiệp Chuyên ban của Nhạc viện Juilliard^[8]^[8] nhưng không được lên bậc Đại học của Nhạc viện không?” Mẹ hỏi.

“Chơi tốt, sao Nhạc viện lại không giữ?” Cha ngạc nhiên hỏi.

“Vì ở Chuyên ban, cậu ta chơi quá cá nhân, thường không nghe theo chỉ huy dàn nhạc.” Rồi mẹ hạ thấp giọng: “Hoá ra người của Chuyên ban quan hệ mật thiết với ban giám khảo, họ nói trước với ban giám khảo rằng cậu ta tự cho mình là “cool”, không chịu nghe ai, để bậc Đại học không nhận cậu ta.”

“Nhưng đó thường là biểu hiện của thiên tài?”

“Thiên tài để làm gì? Thiên tài nào mà không tôn trọng tập thể, thậm chí không tôn trọng người dạy mình?”

Chuyện đó làm cha nhớ lại hồi con học trượt băng và tham dự một cuộc thi mấy năm trước. Trong cuộc thi, có cô bé biểu diễn rất tốt, được vỗ tay không ngớt, song lại không đoạt giải.

Con còn nhớ không? Lúc đó mọi người đều ngạc nhiên và dò hỏi, cuối cùng mới biết quy định của cuộc thi là không được vứt bất kì vật gì ra sân băng. Cô bé kia, lúc kết thúc bài biểu diễn lại vui mừng tung một bông boả nhỏ lên trên không.

“Chuyện đó thì ảnh hưởng gì? Cô bé trượt rất tốt mà?” Có người thắc mắc.

“Rất tốt mà không biết giữ phép tắc, thì là rất không tốt.” Ban giám khảo trả lời.

Con yêu! Hôm nay cha nói mấy chuyện như vậy vì thấy những đứa trẻ mới lớn tuổi con, hơi chút là nói “cool”; thậm chí xem “cool” là “chỉ cần có hứng, việc gì cũng xong!” Họ không nghĩ rằng kiểu “cool” đó không những có thể làm hại bản thân, ảnh hưởng tới người khác; thậm chí đi ngược trật tự xã hội trong một xã hội trật tự.

Cha rất thích bộ phim “Mười năm tỉnh mộng điện ảnh” (của Trương Lượng Bội), trong đó đạo diễn Lý An tâm sự: “Làm phim trong nước như vua, mọi người đều nghe tôi làm phim ở Mỹ như tổng thống, phải làm hài lòng từng người một.”

Đạo diễn Lý An nói vậy bởi khi quay phim ở Đài Loan, ông thích gì là làm nấy; song khi tới Hollywood, ông phải thân thiện với nhà sản xuất, diễn viên, quay phim..., tuy có rất nhiều tự do, song phải tôn trọng ý kiến từng cá nhân.

Nghe cha nói, nếu con hỏi vậy thế nào là “cool”, cha sẽ đáp: “Cool” không phải là làm vua, mà là làm tổng thống; “cool” không phải là chứng tỏ bản thân một cách bừa bãi.

Trò chuyện về khẩn cấp

CON CÓ THỂ NGỦ NỆM CỬ ĐƯỢC KHÔNG

Chiều nay mẹ chuẩn bị đến trường đón con, xe vừa ra khỏi cổng đã thấy con đi xe bus nhà trường về.

“Trời ơi. Con về bằng xe nhà trường còn nhanh hơn mẹ đến đón nhiều.” Mẹ nói.

Song con lại nũng nịu: “Nhưng con không thể đi xe bus nhà trường được.”

“Vì sao vậy?” Mẹ hỏi.

“Vì bắt xe không kịp.” Con hồn nhiên nói tiếp: “Đầu tiên con phải ra ngăn tủ của con, bỏ sách vở không dùng vào, rồi lấy những đồ cần đem về nhà. Xong xuôi thì xe bus nhà trường đã đi rồi.”

“Vậy làm sao các bạn bắt kịp xe?” Mẹ lại hỏi.

Con nhún vai. Nghe con nói, cha thấy sốt ruột, không phải sốt ruột vì con không bắt được xe, mà vì thấy con thiếu linh động.

Điều gì con cũng muốn phải ngay ngắn hoàn mỹ, đó là cá tính rất tốt, nó khiến con cầu tiến, đòi hỏi cao hơn ở bản thân. Nhưng con cũng nên biết rằng, thế giới này không hề ngay ngắn và hoàn mỹ đâu!

Ví như hôm nay con mặc một bộ quần áo mới, rất sạch ra đường. Trời mưa to, đường lầy bùn, con có vì sợ bẩn quần áo mà không ra đường không? Nếu giữa đường gặp mưa, mọi người đều đội mưa đi, liệu con có khăng khăng đứng trú, đợi mưa tạnh, đường khô mới đi tiếp không?

Thế giới này không gì là tuyệt đối. Gần đây cha đọc cuốn “Vũ trụ trong hạt dẻ” (The Universe in a Nutshell) của Stephen Hawking, trong đó nói về thực nghiệm gần đây nhất về

thuyết tương đối cho thấy, thời gian ở đỉnh tháp nước và thời gian ở dưới chân tháp nước không giống nhau.

Ánh sáng vì “dẫn lực” mà trở nên cong; ngay đến thời gian cũng giãn nở, lẽ nào thời gian của con lại không thể điều chỉnh?

Không biết con đã đọc câu thơ “Nông thì vén, sâu để nguyên” (Thâm tắc lệ, tiện sắc yết) trong “Kinh Thi” chưa? Đoạn đó có nghĩa là khi qua sông, nếu nước nông thì có thể vén y phục mà lội qua, còn nếu nước sâu thì đằng nào cũng ướt cứ mặc nghiêm chỉnh mà bơi qua.

Ngay người xưa cũng phải xem tình thế mà điều chỉnh, lẽ nào con lại không điều chỉnh?

Còn nữa, không biết con nhớ không, mỗi lần thấy hoa đàn^{[9][9]} nở là cha phải vội vẽ sống. Khi đó, dù đã định làm việc gì, cha cũng đều gác lại.

Vì sao vậy? Vì hoa đàn tàn rất nhanh, việc khác có thể đợi, nhưng hoa không thể đợi được.

Đã vậy cầm giấy bút hoạ sống trước hoa, cha vẫn phải nghĩ cách sắp xếp trình tự. Thường khi vẽ hoa, cha vẽ từ trái sang phải để tránh làm bẩn tranh. Song vẽ hoa đàn không như vậy: Đầu tiên, cha phải bắt đầu từ “hoa”, dù lá che mất hoa, cha cũng phải gạt ra để vẽ hoa trước.

Vì sao phải vậy?

Vì “hoa đàn thoáng nở”, chỉ khoảng hai tiếng là bắt đầu tàn, còn lá đàn thì không thay đổi nhanh như vậy. Cha thường vẽ hoa hôm trước, hôm sau mới bắt đầu vẽ lá.

Chỉ chuyện vẽ hoa mà cha cũng phải nghĩ đến “trình tự ưu tiên”, con cũng có nên nghĩ như vậy không?

Lại nói cho con một chuyện khác:

Hồi cha đi quân dịch, vì ăn chậm nên đến khi đi lấy bát thứ hai thì nồi chỉ còn toàn cháo; cạo được nửa bát cháo, về bàn, thức ăn đã sạch trơn.

Sau này cha học được rằng, trong hoàn cảnh mọi người “ăn như hùm”, thì bát đầu tiên chỉ xới một nửa, ra sức gấp thức ăn, ăn thật nhanh nửa bát đó, rồi nhanh chóng ra nồi xới tiếp đầy bát.

Hồi đó cha không thích ứng ngay được, vì cũng như con, cha là “con cưng” duy nhất trong nhà, từ bé không phải tranh giành với ai. Cha ăn uống cũng như con, dành món ngon nhất đến cuối bữa.

Con nói đi, nếu một ngày phải ăn cùng những người “ăn như hùm” mà con vẫn giữ kiểu ăn ở nhà, liệu có no được không? Con có nên như cha, đầu tiên chỉ xới nửa bát không?

Con! Thế giới này đầy cạnh tranh, con đừng xem may mắn của mình là điều đương nhiên, bởi không phải lúc nào may mắn cũng đi bên ta. Lúc nào con cũng nên nhắc nhở bản thân, hôm nay ta có thể làm "công chúa và hạt đậu^{[10][10]}", hôm sau cũng có thể ngủ trên nệm củi; hôm nay có mẹ tới đón, ta có thể thông thả sắp xếp sách vở; hôm sau mẹ không đón, ta cũng có thể nhanh chóng đi ra.

Vậy nhân giờ ra chơi, con hãy soạn trước sách vở của ngày hôm sau, lúc tan học, chỉ cần mở ngăn của mình, bỏ vào một chồng, lấy ra một chồng là con kịp bắt xe bus.

Chỉ như vậy, con mới “linh hoạt trong hoàn cảnh linh hoạt”; chỉ như vậy, cha mẹ mới có thể yên tâm, sau này con ra ngoài đời không bị chèn ép, thiệt thòi.

Trò chuyện về sợ hãi

LỰA CHỌN SINH TỬ

Hôm nay, trong lúc con tập đàn, có một con ruồi từ ngoài cửa bay qua suốt mấy gian phòng vào tận chỗ con ngồi, và cha nghe thấy tiếng con kêu thất thanh.

“Con sợ! Con sợ ruồi!” Khi cha trách con việc gì phải nhảy dựng lên, con đã hét lên như vậy.

“Tất nhiên là con có thể sợ.” Cha nói: “Nhưng con nên khống chế bản thân, không nên sợ đến nhảy dựng lên, bởi ‘sợ’ không nguy hiểm, nguy hiểm chính là ‘nhảy dựng lên!’”

Nhưng con vẫn không ngừng hét, đến khi cha đập ruồi, con mới tập đàn tiếp.

Con! Con có biết anh con hồi nhỏ cũng như con không?

Anh rất sợ cù, chỉ hơi bị nhột là anh đã la hét hết như con vừa rồi.

Song không biết con có nhận ra, giờ đây anh không hề bị nhột. Con có biết là do mẹ tập cho anh không?

Hồi anh còn bé, mẹ đưa anh tới trường, thấy một đám trẻ đang đùa nghịch trên cầu thang, đứa này cù đứa kia một cái đứa kia cù đứa này một cái, rồi chạy né nhau. Đùa nghịch kiểu đó rất nguy hiểm, ngã cầu thang như chơi.

Vì thế từ hôm đó mẹ bắt đầu tập cho anh chịu nhột, hôm nào cũng cù anh một lượt mà không cho cười. Nào ngờ sau một đợt huấn luyện, anh chịu được nhột thật.

Không phải anh con không nhột, mà anh đã biết khống chế bản thân, không phản ứng quá độ.

“Phản ứng quá độ” thường gây luống cuống.

Hồi mới tới Mỹ, cha quen một người cũng thích phản ứng quá độ. Ông ta lái xe, gặp ổ gà nhỏ đến đâu cũng vòng tránh, nói rằng xe xóc sẽ bị hỏng rất nhanh.

Song xe của ông ta vẫn hỏng nhanh hơn bình thường; mà không chỉ hỏng, nó còn gây ra tai nạn.

Lí do thật đơn giản:

Ông ta phản ứng quá độ, gặp ổ gà là tránh, vì thế sinh ra phân tâm, không để ý tới xe bên cạnh, mấy lần đâm vào xe khác, gây tai nạn rất nguy hiểm.

Điều tệ hại nhất của phản ứng quá độ là phân tâm. Con xem trên ti-vi, báo chí, có bao nhiêu tin tai nạn ô-tô chỉ vì lái xe tránh thú trên đường. Mỗi lần đi trên đường cao tốc, thấy xác thú nhỏ bị xe cán, con lại rửa lái xe tàn nhẫn. Cha buộc phải nói với con rằng, một ngày kia con lái xe, nếu đang đi nhanh mà thấy thú nhỏ, thì cũng chỉ còn cách cán lên, phải không?

Trong giây phút quyết định, con phải biết lựa chọn bằng lí trí, cũng cần phải khống chế phản ứng tình cảm của bản thân. Con nên biết, xe chạy nhanh mà tránh gấp rất dễ gây tai nạn, có thể làm chết nhiều người.

Nhớ lại hồi 16, 17 tuổi, cha rất thích leo núi. Một lần tới núi Ô Lai thì trời mưa to. Khi cha qua cây cầu độc mộc dưới chân thác, đột nhiên có con rắn từ thác nước rơi xuống. “Bộp” một cái, rồi con rắn bò về phía cha.

Trời ơi! Con nghĩ xem, đáng sợ làm sao! Nếu là con, con có nhảy dựng lên để rồi ngã khỏi cầu không?

Vấn đề cái vực dưới cầu sâu mấy chục mét, nếu cha: phản ứng quá độ, không khống chế được bản thân, thì hôm nay không có con trên đời này.

Vì thế dù rất sợ rắn, nhưng trong khoảnh khắc, cha đã trấn tĩnh; rồi nhân lúc con rắn chưa tỉnh hẳn, cha đá một cái, con rắn văng đi.

Kể tới đây, cha hỏi con, nếu con leo núi mà bị trượt ngã, chỉ bám được vào một cây nhỏ trên vách núi; song trên cây lại có một con rắn, liệu con có bám vào cây hay không?

Chắc chắn con sẽ bám, đúng không?

Bây giờ cha lại hỏi con, nếu hôm nay có động đất, cha bị đồ vật đè lên; biết con không thể giúp gì được, cha kêu con: “Chạy đi, chạy đi!”, con sẽ ở lại cùng chịu chôn vùi với cha, hay là nghe lời cha chạy ra ngoài?

Ví dụ kiểu đó thật tàn khốc. Song, con yêu, trong cuộc sống, chúng ta ai cũng có lúc phải đối mặt với sự lựa chọn tàn khốc. Khoảnh khắc đó, con chỉ có một lựa chọn, không thể vừa chọn điều này, vừa chọn điều kia; chọn điều ít tệ hại nhất, con tất phải lấy lý trí kìm nén tình cảm mới mong sinh tồn. Như cha đã viết trong bức thư “Khi con gặp phải loài lang sói”, nếu chẳng may sa vào tay kẻ xấu, bị cưỡng bức, để bảo vệ tính mạng, con chớ kháng cự vô ích. Chỉ như vậy, con mới có thể tìm cách cầu cứu và tố cáo kẻ xấu.

Con có hiểu không?

Điều cha muốn nói là, con có thể sợ, nhưng không được “sợ nhảy dựng lên!”

Trò chuyện về lo lắng

LO LẮNG PHÍ THỜI GIAN

Ăn xong bữa tối nay, cha sang phòng khác đọc báo thì như tiếng con không vui về với mẹ, rồi cha thấy con nước mắt đi lên gác.

Cha hỏi mẹ có chuyện gì. Mẹ nói mấy hôm nữa con phải dự cuộc thi Olympiad khoa học toàn New York, ngày mai phải ở lại trường để huấn luyện. Vì bài tập quá nhiều, làm không hết nên bị mẹ mắng.

Cha lại hỏi mẹ vì sao mắng con.

“Em hỏi nó có không làm bài tập được không? Nó nói không. Em lại hỏi có thể không dự cuộc thi Olympiad được không? Nó cũng nói không. Rồi em bảo ‘Được rồi! Vội cũng phải làm, không vội cũng phải làm, con chỉ còn cách đối mặt với nó thôi.’ Thế là nó khóc.” Mẹ nói.

Con! Mẹ nói rất đúng. Người Mỹ chẳng hay nói “If you cannot run from him, face him!” (Nếu không thể trốn tránh thì hãy đối mặt) sao? Vì chỉ có đối diện với vấn đề mới giải quyết được vấn đề.

Tin rằng con đã đọc cuốn sách cha viết cho anh con trong đó kể chuyện một người bạn của cha từng làm đặc công nước nói đại ý, khi bị đâm vào mắt trái, mắt phải càng cần mở to, nếu không mắt phải cũng bị đâm nốt.

Ví dụ đó có thể không thoả đáng lắm, bởi hôm nay con chỉ đối mặt với một đồng bài tập và một cuộc thi, không phải với kẻ địch. Nhưng con thử nghĩ xem, giờ đây nếu cứ khóc lóc lo lắng mà không tìm cách thoát ra, thì khóc chỉ làm húp mắt, lo lắng chỉ sinh bệnh. Cũng giống như mắt trái bị đâm rồi, mắt phải lại nhắm nốt, thì liệu có giải quyết được vấn đề không?

Vì thế cha mong con trước tiên hãy đi rửa mặt, bình tĩnh lại, rồi sắp ra những việc cần làm để làm việc quan trọng nhất trước tiên.

Cũng giống như khi con thi trắc nghiệm, trước hàng tá câu hỏi, so, với việc phát hoảng, chẳng thà con hãy bình tĩnh, khẩn trương làm bài. Gặp câu hỏi khó, so với việc con cứ

ngắm nghĩ khiến thiếu cả thời gian làm những câu sau, chẳng thà con bỏ qua để làm những câu con làm được.

Cũng bởi vậy mà nhiều người trước khi thi SAT^{[11][11]} đã thi thử. Thi thử tuy không cho con thêm bao nhiêu kiến song nó khiến con học được cách sắp xếp trình tự khi gian hời thúc.

Cùng một thời gian, ở trong tay những người khác nhau sẽ cho hiệu quả khác nhau.

Cha từng đọc trong “Độc giả văn trích” câu chuyện về một huấn luyện viên và vận động viên marathon. Người huấn luyện viên ngồi xe lăn mà vẫn đào tạo nên một nhà vô địch.

Con đoán ông ta huấn luyện thế nào?

Ông ta huấn luyện miệng!

Ông ta chỉ nói với vận động viên kia rằng hãy bắt đầu chậm, giữ tốc độ ổn định và cuối cùng mới bứt tốc.

Người huấn luyện viên nói thật hay: “Nếu ngay từ đầu anh đã muốn vượt lên, rồi chạy lúc nhanh lúc chậm, rất phá sức, người ta sẽ lại vượt lên anh.”

Cùng lẽ như vậy, giờ đây thời gian có hạn, thể lực có hạn, con hãy nên như vận động viên marathon hay cầu thủ bóng rổ, tận dụng hết từng giây.

Con hãy tính thời gian từ giờ đến *deadline*^{[12][12]} là bao nhiêu sau đó chia cho khối lượng bài tập, tính thời gian cho mỗi loại bài tập.

Con hãy như vận động viên marathon, giữ thể lực cho phút cuối bứt phá. Đầu tiên, con hãy làm bài tập và chuẩn cho kì thi một cách “trung bình chủ nghĩa”; cuối cùng, dùng thời gian còn nhiều để tập trung làm phần còn phần đầu cốt lấy điểm B, phần sau quyết lấy điểm A.

Có thể con sẽ nói không cho phép mình chỉ cố lấy điểm B, đúng không?

Song con nên biết rằng, khi con chỉ có một chút thời gian, rất khó để xoay sở thì “qua bài” là cũng không tồi. Có những lúc, thậm chí con sẽ thấy được điểm C còn hơn thi trượt.

Cũng như khi chỉ có một chút tiền để sống cho mấy ngày, con không thể nói mình chỉ ăn thức ăn Pháp, không ăn được bánh bao; nếu muốn cầm cự lâu dài, thậm chí chỉ ăn bo bo cũng xong.

Con! Đó là hiện thực. Cuộc đời này chỉ có một khoảng thời gian nhất định, chỉ đủ để chúng ta làm xong một số việc nhất định. Càng lớn, con sẽ càng thấy “thời gian có hạn”, “đời như vó câu”; và càng thấy thời gian có hạn, con càng không được lo lắng.

Bởi lo lắng chính là lãng phí thời gian!

Hãy lau nước mắt, bình tĩnh lại và lập kế hoạch trong khoảng thời gian có hạn!

PHẦN BA

Trò chuyện về thắng bại

CÓ THẮNG CÓ BẠI MỚI LÀ CUỘC SỐNG

Hôm nay lúc con đi học về, cha hỏi: “Hôm nay học tốt không?” Con không trả lời, cha cảm thấy có điều không ổn. Quả nhiên lúc ở phòng ăn, cha thấy con ôm mẹ, mắt rơm rớm.

“Con không khoẻ à?” Cha hỏi con.

Con không trả lời. Mẹ thì nói: “Chỉ sổ mũi thôi.”

Cha hỏi con: “Có phải điểm kiểm tra không tốt không?”

Con khẽ gật, nước mắt đột nhiên nối nhau trào ra: “Môn Sử con làm không tốt, có 84 điểm.”

“Các bạn có làm tốt không?”

“Các bạn đều làm tốt hơn con.” Con sụt sịt: “Chưa bao giờ điểm con thấp thế.” Rồi con quay đi, chạy lên cầu thang.

Cha lên theo, thấy con chạy vào nhà tắm, rồi nói vọng ra: “Kệ con. Con chỉ khóc một lúc thôi.” Quả nhiên, khóc xong một chập, con bình tĩnh lại, tới bàn và cầm lên cuốn sách giáo khoa lịch sử dày cộp.

Cha biết cuốn sách này, bởi nó nằm trên bàn phòng khách đã mấy hôm, cha cũng từng đọc qua. Cha đã hỏi, đó có phải sách ngoại khoá hay không, con bảo là sách giáo khoa, cha còn khen sách rất sinh động.

Cha đến bên giường con, cầm bài kiểm tra lên.

“Con làm sai à?” Cha hỏi.

“Con làm sai.” Con đáp: “Nhưng con vẫn không hiểu sao mình lại quên. Các bạn đều làm đúng, thậm chí cả những bạn học kém cũng trả lời được câu ‘các cường quốc quân sự’, vậy mà con lại quên nước Đức.” Nói rồi con lại khóc, vừa khóc vừa nói:

“Không phải con không học, con đã học rồi!”

Con! Thấy con khóc, cha rất đau lòng. Khi nghe con nói về điểm của bạn khác, cha có thể tưởng tượng con đã xấu hổ như thế nào, bởi xưa nay con luôn học giỏi nhất lớp.

Song cha phải nói với con rằng, thế giới này không phải là mảnh ruộng hễ trồng cấy là thu hoạch. Có những lúc vì giống không tốt, vì đất bạc, vì thiếu nước, vì thời tiết không thuận, thì dù đã gắng sức chăm bón, vẫn không thu hoạch bằng người không tốn mấy công sức nhưng gặp thiên thời, địa lợi, nhân hoà.

Con cũng nên biết kiến thức không hẳn tới từ sách giáo khoa. Những bạn học kém có thể là người suốt ngày xem tiểu thuyết chiến tranh; cũng có thể bạn có ông tham gia đại chiến thế giới thứ hai và hay kể chuyện chiến tranh; hoặc có thể bạn thích đọc báo, hay xem các kênh lịch sử. Vì vậy dù có học hành chểnh mảng, nhưng sống trong “bầu không khí lịch sử”, bạn tự nhiên có kiến thức. Con còn có thể đoán, trò chơi điện tử chiến tranh cũng giúp cho bạn.

Người ta có câu: “Cố ý trồng hoa, hoa chẳng mọc. Vô tình trồng liễu, liễu lên xanh.”

Cùng lẽ như vậy, không hẳn con bỏ hết tâm trí ra thì chắc chắn thành công; có khi nhờ cơ duyên vô tình mà con thắng lợi.

Song, có phải vì thế mà con không cần trồng cấy không?

Không! Dù cho trồng cấy chưa hẳn đã cho thu hoạch, người trồng cấy chắc chắn sẽ thu hoạch nhiều hơn. Cũng như người ôm cây đợi thỏ đâm vào chắc chắn sẽ không bằng người chủ động đi săn.

Lấy một ví dụ khác nhé! Hồi nhỏ cha rất thích viết văn song hễ gửi bản thảo đi được mấy ngày là lại bị trả về, thậm chí không được lấy một câu an ủi của toà soạn.

Được một thời gian, đau lòng vì phải nhận bản thảo lại cha không viết nữa, thế nhưng mở báo vẫn hi vọng có bài của mình. Con nghĩ xem, có thực tế không? Cha không viết, làm sao có bài được đăng? Viết thì đau lòng vì không được đăng, song không viết thì muốn đau lòng cũng chẳng được. Vì thế, lối thoát duy nhất cho người “cố ý trồng hoa, hoa chẳng mọc” là cố gắng trồng cây nhiều hơn nữa.

Con còn nhớ tối qua, khi bà nói: “Thời nuôi con khổ thật, bận bịu muốn chết”, cha đã nói thế nào? Cha nói: nuôi con đúng là vất vả, nhưng trong vất vả có niềm vui. Con mình lần này thi không tốt, lần sau lại thi tốt, đó là buồn biến thành vui; con mình hôm trước sốt, hôm nay lại khỏi thế là lo biến thành mừng”. Rồi cha nói: “Nếu cuộc đời cứ bình yên mãi thì có nghĩa gì? Phải có lúc thăng lúc trầm, có mất công sức, có thu hoạch, cuộc sống mới phong phú.”

Vậy đó, đó là điều cha muốn nói với con: cuộc đời có thành công, có thất bại mới có ý nghĩa. Hôm nay con thất bại, hãy nén lòng, tìm cách sửa đổi. Hôm sau con chuyển bại thành thắng, sẽ tốt biết bao! Bài học thất bại từ cuộc kiểm tra nhỏ hôm nay sẽ làm con tránh mắc lỗi trong kì thi lớn. Cuộc kiểm tra như liều vắc-xin để con tránh được bệnh nặng.

Con gái thân yêu, đừng vì người khác điểm cao, mình điểm thấp mà đau lòng nhé! Con thậm chí còn nên nói với những bạn học kém có điểm cao rằng, mình mừng cho bạn!

Có thắng, có thua mới là cuộc sống nhiều màu sắc!

Trò chuyện về thời gian

LÀM ÍT ĐƯỢC NHIỀU

Trưa nay, cha nhờ con lên mạng giúp cha tìm tư liệu, khi đó con đang đọc tạp chí, con gạt đầu, nói “vâng”; một lúc sau thấy con chải đầu, cha lại giục, lúc đó con mới bật máy tính, vừa bật vừa phàn nàn máy tính chậm quá; cuối cùng con bảo mẹ đang chờ đưa con đi sắm đồ, rồi con đi ra.

Cha thực không hiểu, rõ ràng con chuẩn bị pạchải đi, sao đọc tạp chí? Rõ ràng con chải đầu không cần soi gương, sao không vừa lên mạng, vừa chải đầu?

Thậm chí con có thể vừa chải đầu, vừa đọc tạp chí, vừa chờ máy tính khởi động. Ba việc có thể làm một lúc, sao con chia rời ra?

Người ta có câu “Làm ít được nhiều”, có nghĩa là chỉ bỏ ra ít công sức mà thu được hiệu quả cao hơn bình thường.

Người như thế nào thì có thể “làm ít được nhiều”

Trừ một số ít người đặc biệt thông minh, đặc biệt nhanh nhẹn, còn lại làm ít được nhiều là những người biết cách “một công đôi việc”, thậm chí “một công ba việc”.

Từ lâu cha đã thấy người làm “một công ba việc”:

Đó là thời còn đi học, một cô bạn mời cha đến nhà ăn cơm trưa. Lúc đến đã gần 12 giờ, cha thấy cô bạn đang vừa mở vòi nước rửa rau, vừa bật chảo mỡ; rồi rắc một cái, tỏi sôi trong chảo mỡ, cô bạn một tay xào rau, một tay mở tủ lạnh lấy thịt.

Lúc đó cha chỉ biết nhìn trân trân. Trời ơi! Nếu là người khác, một lúc chỉ làm được một việc, e mất cả tiếng cũng chưa xong; còn cô bạn chỉ nửa tiếng sau đã bung cơm lên.

Hồi làm phóng viên truyền hình, cha nhận ra bắt buộc phải “một công đôi việc”:

Đó là lúc cha vừa đọc tin, vừa đeo headphone để nghe đạo diễn chỉ đạo; đạo diễn nói tin này có chỗ sai, phải sửa lại; một lúc sau lại nói phải xoáy vào tin này, bỏ qua tin kia.

Ban đầu cha không thích ứng được, bởi đang định đọc tin thì lại nghe tiếng đạo diễn “dặn dò” trong tai nên quên cả đọc. Về sau, được xem tự thuật của những phóng viên truyền hình nổi tiếng của Mỹ, cha mới thấy: phóng viên truyền hình giỏi có thể vừa nghe tin tức đến, vừa tổng hợp lại một cách tinh tế rồi đọc tin luôn.

Đến chơi nhà một người bạn, cha thấy trên ghế sofa, ti-vi, tủ lạnh, chai lọ... đều dán mẫu giấy viết các chữ “ti-vi”, “tủ lạnh”, “đường” bằng tiếng Anh và tiếng Trung.

Hoá ra để cho đứa con ba tuổi của ông ta “đọc”. Gia đình ông ta xem học tập là một quá trình tự nhiên, con họ có thể vừa ra tủ lạnh lấy đồ ăn, vừa thấy chữ “tủ lạnh”, “kem”, “nước cam” và ghi nhớ, cha mẹ không cần dạy mà vẫn được học.

Cách làm của gia đình bạn cha chẳng phải là dạy con “một công đôi việc” sao?

Còn nữa, con có biết loại “sách tiếng” xếp chồng trên bàn làm việc của cha thường được người ta nghe vào lúc nào không?

Theo điều tra thị trường “sách tiếng”, một nửa số đi mua là dân lái xe đường dài và bà nội trợ, bởi họ có vừa lái xe hoặc làm việc nhà, vừa nghe đọc sách.

Con cũng có thể thấy nhiều ví dụ trong cuộc chiến tranh Iraq mới đây:

Màn hình ti-vi bị chia làm mấy phần, bên phải là hình ảnh phóng viên CNN đưa tin từ Iraq, bên trái là kênh Al-jazeera chạy phụ đề tiếng Trung, phía dưới là bản tin kiểu “đền kéo quân”, góc phải là bảng chỉ số chứng khoán. Con bảo phải xem thế nào? Nếu không biết cách “một công đôi việc” thậm chí “một công bốn việc”, con sẽ xem thế nào?

Con! Đang là thời đại thông tin, con không thể suy nghĩ theo lối “đường một chiều” của thời đại cũ. Nghe nói phi công máy bay chiến đấu có thể cùng lúc đọc mười mấy loại tài liệu; trực thăng Apache có thể cùng lúc tấn công vài xe tăng. Thời nay, nếu con không thể “nhiều trong một”, lợi dụng cả vô thức lẫn hữu thức để học tập thì rất khó thành công.

Chính vì vậy mà cha mẹ để con từ nhỏ vừa xem ti-vi vừa làm bài tập, cũng khuyến khích con mang bài tập xuống phòng ăn, vừa làm bài vừa đợi cơm dọn ra; khi con học nhạc, cha mẹ cũng khuyên con vừa nghe nhạc vừa đọc sách, vừa lên mạng; gần đây cha còn khuyên con, nếu thiếu thời gian, có thể vừa sấy tóc vừa xem sách; thậm chí vừa đánh răng vừa soạn cặp đi học.

Cha còn nói, nếu con vừa muốn xuống phòng ăn, vừa muốn nói chuyện với cha mẹ, vừa muốn lấy báo ở phòng khách để đọc thì hãy tính toán “lộ trình”, thử vừa lấy báo vừa nói chuyện với cha mẹ, sau đó cầm báo tới phòng ăn, vừa ăn vừa đọc; nếu cha mẹ cũng ở trong bếp thì con có thể vừa ăn vừa đọc báo, vừa nói chuyện với cha mẹ.

Con! Con sẽ thấy cách đó khá hiệu quả, tiết kiệm cho con thời gian để ngủ thêm hay làm việc khác.

“Một công đôi việc” không chỉ khiến hiệu quả công việc “làm ít được nhiều”, mà còn khiến cuộc sống này thêm ý nghĩa!

Trò chuyện về tự tôn

ĐỪNG TRUYỀN DỊCH BỆNH!

Sớm qua, anh con gọi điện từ Đài Loan, nói muốn quay về New York hai tuần. Đầu tiên cha nói với anh vậy rất tốt, song sau một ngày bàn bạc với mẹ, đến tối, cha đã gọi điện cho anh, bảo hiện dịch SARS đang hoành hành, Đài Loan cũng là vùng dịch, nếu anh về thì phải cách li mười ngày mới được ra ngoài. Con tính đi, con chỉ có bốn ngày ở New York, liệu có kịp làm gì không? Tốt nhất con hãy tạm hoãn chuyển đi một thời gian, nếu không đợi qua dịch SARS hãy về.

Anh con nghĩ ngợi mãi, cuối cùng sáng nay gọi điện rằng không về, tránh lây SARS sang con.

Con có biết cha đã nói gì không? Cha nói, lây bệnh cho em là chuyện nhỏ, nếu lây bệnh cho người ngoài mới là chuyện lớn.

Mong rằng con không thấy câu nói của cha quá tàn nhẫn. Nó vẻ như cha không lo cho con và anh, kì thực cha lo xa hơn cho các con.

Con có biết chuyện bạn con từ Đại Lục về bị trường yêu cầu ở nhà xem xét tình hình không? Mấy hôm trước, chúng ta tới quán ăn Tàu, bà chủ chẳng đã nói rất nhiều khách sợ đầu bếp đến từ vùng dịch nên không dám tới ăn sao?

Còn nữa, con có biết cô Bình về nhà đã mấy ngày rồi mà không dám đi làm không? Con có biết cô giam mình trong nhà; hôm qua mẹ đến mang cho cô thực phẩm và thuốc, hôm nay lại mang cho cô rau sạch, song chỉ đến cửa rồi về không?

Đó là vì chính cô Bình không cho mẹ vào nhà, cô kiên quyết chịu cách li. Thậm chí cô còn trách nhân viên hải quan Mĩ chảnh máng, không xét hỏi kĩ người đến từ vùng dịch.

Cô còn kể, các bạn đồng nghiệp đều cười cô, dẫn ra chuyện nhiều du khách vừa xuống sân bay đã toả theo các tuyến du lịch.

Cuối cùng cô Bình nói, người ta thì kệ người ta, cô là cô, phòng dịch phải từ mình trước tiên. Nếu xảy ra chuyện gì, chắc chắn không phải do cô, bây giờ mới yên tâm.

Khổng Tử nói “Điều mình không muốn thì đừng làm cho người khác” chính là lẽ đó.

Giả như hôm nay nhà ta có khách đến từ vùng dịch, gia đình ta sẽ rất căng thẳng. Suy ta ra người, nếu anh con có về New York thì cũng không nên đi đâu. Thậm chí nhà ta đã tiếp xúc với anh thì cũng không nên đi lung tung, tránh cho người khác phải đề phòng.

Hôm nay mẹ vừa nghe kể, một đám cưới có khách mời vùng dịch đến, thế là ai cũng lo lắng, cuối cùng chủ hôn lễ không thể không “mời” người đó đi.

Con nói xem, nếu con lâm vào tình cảnh như vậy thì xấu hổ hay không? Nếu hôm nay “người đó” là anh con, rồi một ngày con tới trường, bị giám hiệu gọi lên hỏi giám hiệu gọi lên hỏi gia đình có người nhà vừa từ vùng dịch về phải không, còn bạn bè thì xa lánh, con sẽ cảm thấy thế nào?

Vì vậy cha phải nói, cha mẹ nghĩ ngợi rất nhiều là để; cho con, cho anh con, cũng là cho mọi người. Thậm chí cha có thể nói là tốt cho người Á Đông.

Đúng vậy, nó tốt cho người Á Đông.

Bởi ta cần cho xã hội Mỹ biết rằng, người Á Đông không truyền dịch bệnh; ít nhất là tất cả người Á Đông đều nỗ lực ngăn bệnh, thậm chí ngăn người thân từ vùng dịch tới, hoặc tự mình cách li...- tất cả để ngăn SARS lây lan. Nói câu này có vẻ khó nghe: Dù dịch SARS có lan tới nước Mỹ, chúng ta hi vọng người truyền bệnh đầu tiên không phải là người châu Á.

Con! Con có biết, hồi gia đình ta mới chuyển tới khu ven hồ này, một bà hàng xóm đã nói rằng, dù nơi đây có biến thành khu người Trung Quốc thì bà sẽ vẫn không chuyển nhà không?

Tuy bà ta có vẻ đùa, song cha không thấy câu nói đó có gì hay ho. Một mặt, vẻ như bà ta rất thân thiện với người Trung Quốc, nhưng mặt khác nó hàm ý rằng tất cả những gia đình da trắng khác sẽ chuyển nhà vì người Trung Quốc.

Còn nữa, con có biết một bác sĩ Trung Quốc vừa dọn đến ngôi nhà chếch đối diện nhà ta, đã bị hàng xóm phàn nàn vì sửa nhà không?

Nhưng giờ đây, dân trong khu khi qua nhà vị bác sĩ đều dựng ngón cái lên, bởi họ thấy nhà ông đẹp đẽ, ngay ngắn hơn cả nhà của người da trắng quanh đó; thậm chí ông còn biến bãi cỏ hoang thành một vườn hoa làm cả khu đẹp hẳn lên.

Người Á Đông sống trong cộng đồng Mỹ cần phải chiếm được sự tôn trọng bằng lối sống tích cực, tự chấp hành và tự trọng như vậy.

Chính vì vậy, khi đọc bài phản đối người châu Á trong tạp chí nhà trường của con, chúng ta đã đành hoàng phản đối, đến khi chủ nhiệm tạp chí và hiệu trưởng phải xin lỗi mới thôi.

Con! Sống trong xã hội phải có qua có lại, chỉ khi tự mình giữ phép tắc mới có thể yêu cầu người khác giữ phép tắc; chỉ khi ta tự trọng mới có thể chiếm được sự tôn trọng của người khác; chỉ khi mỗi chúng ta đều tự giác chấp hành các biện pháp phòng dịch, quyết không tạo điều kiện lây nhiễm, SARS mới không thể lây lan.

“Trời giúp người tự cứu”, “Mình tự trọng trước, người tôn trọng sau”!

Mong con sẽ nghiền ngẫm đạo lí đó. Cũng là cách để nhanh chóng đẩy lui dịch SARS.

Trò chuyện về lịch sử

BỒN CẦU VÀ TI-VI

Nhiều năm trước, cha từng nghe một câu chuyện cười:

Ông chồng vừa về nhà đã hỏi: “Hôm nay có thằng nào đến phải không?”

Bà vợ sững sốt: “Làm gì có ai?”

“Có!” Ông chồng nói chắc như đinh đóng cột.

Bà vợ nghĩ ngợi một lúc rồi nói: “Ôi, đúng rồi! Có thợ đến, vì lò gas bị hỏng.” Rồi bà hỏi chồng: “Sao anh biết có ‘thằng’ nào đến?”

“Đương nhiên tôi biết, vì vòng đệm bồn cầu bị lật lên, nhất định đã có đàn ông sử dụng.”

Cha thấy câu chuyện rất buồn cười, cho rằng đàn ông phương Tây thật lịch sự; không như đàn ông châu Á, chẳng để ý gì đến phụ nữ, cứ “tè” ngay lên vòng đệm bồn cầu.

Song có lần cha kể chuyện này cho một bà người Mỹ, con có biết bà ta nói sao không?

Bà ta cười: “Không phải anh công nhân kia lịch sự, mà rất bất lịch sự. Anh dùng bồn cầu nhà người ta, vì sao không đẩy trả lại vòng đệm?”

Hôm qua xem tin tức trên ti-vi, một lần nữa cha lại phải nói về “phép ứng xử”.

Tin đó chỉ vừa mới đây.

Một cô bé đang đi vào toilet, không bật đèn nên không biết bố mình đã quên không đẩy vòng đệm bồn cầu lại. Quen tay, cô bấm nút xả nước. “Ục” một tiếng, chiếc bồn cầu có lực hút rất lớn đã hút mông cô bé xuống. Không dậy được, cô bé đau đớn gọi người tới cứu.

Cuối cùng, đội cứu hộ đến mới “nhổ” được mông cô bé ra.

Ti-vi cũng quay cảnh mẹ cô mắng chồng trước ông kính: “Ông thật bất lịch sự! Dùng bồn cầu xong mà không đẩy vòng đệm lại.”

Mặt đỏ lựng, ông bố không ngớt xin lỗi con gái, tự trách mình quá thô lỗ, bất lịch sự.

Con nghe chuyện chắc không có cảm giác gì, bởi con được dạy dùng bồn cầu xong thì phải đẩy vòng đệm. Thầy giáo thậm chí còn dạy con rằng, nếu nhà có khách, nhất định phải đẩy nắp bồn cầu, nếu không là bất lịch sự.

Với cha, tin đó để lại ấn tượng.

Vì sao vậy?

Vì vào toilet, cha chỉ biết lật vòng đệm lên mà không biết dùng xong phải đẩy xuống; nếu con còn nhỏ, không khéo cũng bị như cô bé kia.

Sau khi xem tin, cha quyết định “sửa chữa sai lầm”, từ nay nhất định phải nghĩ đến phụ nữ trong nhà, nhớ dùng xong toilet thì phải đẩy vòng đệm “về nguyên chỗ cũ”.

Nói đến “về nguyên chỗ cũ”, cha cũng phải kể cho con một chuyện khác.

Hồi còn ở Đài Loan, cha tới chơi nhà một người bạn, khi đó con bạn đang xem hoạt hình trên ti-vi.

Xem xong, cô bé ra khỏi phòng khách; nhưng một lúc sau lại chạy vào, bật ti-vi lên, chuyển kênh, rồi lại tắt đi.

Nghĩ rằng cô bé muốn xem ti-vi nhưng không dám bật, cha cười: “Cháu cứ xem đi? Sao lại tắt ti-vi, không ảnh hưởng đến chú đâu?”

Con có biết cô học sinh cấp một Đài Loan nói gì với cha không?

Cô bé nói vì cha mẹ đều xem chung một kênh nên phải để kênh thường xem “về nguyên chỗ cũ”; cha mẹ bật ti vi lên là xem, không mất công chuyển kênh.

Lúc đó cha đã rất ngạc nhiên, không ngờ trong một xã hội mà phần lớn đàn ông thậm chí không thèm lật vòng đệm bồn cầu trước khi tiểu tiện lại có một cô bé biết nghĩ tới người khác đến thế. So với cô bé , những đứa trẻ trong giới thượng lưu phương tây cũng chưa chắc lịch sự bằng.

Cha xem việc làm nhỏ của cô bé đáng để người lớn, thậm chí nền giáo dục Đài Loan học tập.

Nói vậy nhiều rồi: Giờ cha muốn hỏi con, có phải tối qua con cũng chuyển kênh tiếng Trung cha hay xem sang kênh hoạt hình, rồi xem xong là tắt ti-vi luôn không?

Con có học được cô bé Đài Loan, giúp cha mẹ chuyển kênh “về nguyên chỗ cũ” không?

Tất nhiên, nếu một ngày kia con có nhiều thời gian xem ti vi hơn cha mẹ, mà con lại thường xuyên xem một kênh, thì khi cha mẹ xem kênh tiếng Trung xong, nhất định chuyển kênh “về nguyên chỗ cũ” cho con.

Trò chuyện về tự nhiên

THUỐC THẦN TRONG SÂN

Hôm nay đưa con đi học về, cha vói tay hái một chiếc lá, vò một cái rồi đưa cho con ngửi. Con vội tránh, cứ như sợ côn trùng vậy.

“Thơm lắm,” Cha nói.

Con khẽ hít hít, rồi cười: “Đúng là thơm thật!” Rồi lại hỏi: “Là lá gì nhỉ?”

“Là long não vàng.” Rồi cha chỉ cho con xem: “Hạt rụng xuống, năm nào cũng mọc lên rất nhiều mầm, ta thường phải trừ bớt.” Vừa nói cha vừa hái mấy chiếc lá đưa cho con:

“Con về tra sách xem, cây này hay lắm.”

Về đến nhà, cha đưa ngay cho con cuốn “Sổ tay cây xanh Bắc Mỹ” (Field Guide to North American Trees) của nhà xuất bản Audubon Society. Con sững lại, hỏi vì sao cha đưa ra cuốn sách này.

“Vì hồi mới tới Mỹ, thấy rất nhiều đường phố đặt theo cây cối cha nghĩ không biết tên cây cối không được, bèn mua cuốn sách này.” Rồi cha bảo con để lá long não vàng lên bàn, mở sách ra để so sánh.

Ban đầu con không thích, nói bận làm bài, nhưng cuối cùng vẫn cùng cha xem sách.

“Đó là Sassafras!” Con chỉ hình vẽ, rồi mở ra phần giải thích, đọc to: “Hoá ra vỏ và rễ long não vàng có thể chế tinh dầu, nước hoa, xà phòng, cũng có thể dùng thay trà. Ngày xưa dân di cư châu Âu đem rất nhiều long não tới Mỹ, xem đó là vị thuốc thần!”

“Xem này! Hay thật?” Cha nói: “Trong sân nhà ta có rất nhiều thuốc thần. Sau này còn thấy rất nhiều mầm cây nhú lên trong sân thì đừng cho là cỏ dại nhé!”

Buổi tối, mưa to, cha vẫn đội ô ra sân hái mấy cành hoa về, mẹ trách cha làm sao phải đội mưa đội gió, mẹ không biết đó là lúc hoa trên cây trở xuống rất thấp, cha nhảy lên cũng hái được.

Cha bày ba loại hoa còn nguyên trên cành lá lên bàn, gọi con tới tra cứu, rồi giúp con tra từ điển Hán-Anh, xem tên tiếng Anh của chúng là gì.

Hoa có tua dài và ngọt là Sweet Birch (Hoa ngọt).

Hoa có nhị bẹt bẹt là Elm (Du).

Chuỗi hoa trắng thơm là Locust (Bồ kết ba gai).

“Nhựa cây Hoa ngọt có thể làm đường, còn có thể ủ làm men bia, đúng không?” Con nói thêm: “Cứ theo sách, chúng ta có thể chiết nhựa cây làm mứt.” Rồi lại reo lên: “Giờ con biết vì sao bọn sóc cứ gặm lá rụng đầy sân, hoá ra cành cây vừa ngọt vừa thơm, vừa có thể chữa ho; còn Bồ kết ba gai, những người châu Âu di cư đã dùng làm nhà, thổ dân còn dùng làm cung.”

Cha nói với con rằng hoa Bồ kết ba gai vừa thơm vừa đẹp; rồi lại nói vì nhị hoa Du bẹt giống đồng tiền nên văn học Trung Quốc có câu “Gió xuân lay động Du tiền”, miêu tả muôn nghìn chuỗi nhị hoa Du đung đưa trong gió giống như muôn nghìn râu tiền.

“Trong ngõ, trên sân thượng nhà ta chẳng xanh rì sao? Con có để ý không, đó là đều là Du tiền đấy!” Cha chỉ cho con xem.

Con! Cha biết con sắp thi học kì, phải làm rất nhiều báo cáo. Nhưng giờ hoa đang nở, là thời khắc tốt nhất để ngắm cây, vì thế cha mới khẳng khái khuyên con tra sách thực vật.

Rồi con sẽ nhận ra, khi qua sân, thấy nhiều cây quen thuộc, mình có thể gọi tên, biết công dụng, thậm chí biết mùi vị của nó, cũng giống như trước kia gặp người lạ, nay đã biết tên tuổi, đặc điểm... Tất cả những người lạ khi trước bỗng trở thành bạn bè.

Con! Chúng ta sống trong thế giới này thì nên quan sát thế giới, thưởng thức vẻ đẹp và sự diệu kì của nó; càng có thêm hiểu biết về thế giới xung quanh, cuộc sống càng phong phú.

Thậm chí con có thể nhận thấy một cái cây cũng biến đổi từng ngày. Cũng giống như trước kia con đi ngang qua nhà một người lạ, nay đã có thể chào hỏi nhau. Đó chính là niềm vui trong học tập, là trí thức sống.

Nói cho con một bí mật nhỏ của cha. Mấy hôm trước, đọc cuốn “Sách tranh cây cỏ thần kì” đem từ Đài Loan về , cha mới biết cây Hoa phù tang trong sân ngôi nhà thời niên thiếu không chỉ có hoa đỏ, nhị ngọt, mà thân và rễ có thể làm thuốc; không những tiêu viêm giải độc, mà còn trị cao huyết áp, viêm vòm miệng, viêm niệu đạo, viêm ruột và một số bệnh phụ khoa!

Vì thế lần sau về Đài Loan, nếu gặp cây Hoa phù tang, cha nhất định sẽ chào “cô ta” rằng: “Xin lỗi, quen biết nhau đã năm mươi năm, về chị từ bốn mươi năm trước, cũng đã mấy chục năm làm xóm giềng với chị mà giờ tôi mới biết chị thật tài ba!

Nhận thức thế giới tự nhiên, đó là công cuộc “sống đến già, học đến già”!

Trò chuyện về trách nhiệm

CẨN THẬN, KÈO VẤP THỀM!

Chiều tối nay, cha cùng con đi dạo trong sân thì thấy đoạn ống nước của thợ làm vườn quên không thu dọn, đoạn ống nước vắt ngang ngay con đường ven nhà. Con vừa giúp cha cuộn ống nước lại, vắt lên bờ tường, vừa trách móc “thợ thật vô ý, may mà người khác không bị ngã.”

Cha mừng vì nghe con nói vậy, không phải mừng vì con trách người, mà mừng vì con biết điều rất quan trọng là “nghĩ cho người khác”. Nhưng con biết không? Bình thường con cũng hay phạm sai lầm như người thợ kia.

Ví như sáng nay, đi học về, vừa vào nhà là con bỏ soài cặp sách trên cầu thang, lại còn tháo “dạ dày” quăng ra sàn, chẳng phải phạm sai lầm như người thợ kia sao?

Nếu bà không để ý, hay cha có việc chạy xuống cầu thang gấp mà đạp phải cặp sách hay vướng phải “dạ dày” của con thì chẳng rắc rối rồi không!”

Còn nữa, không biết con có nhớ không, cha đã dặn con rằng dùng buồng tắm xong thì nhất định phải mở hắt hoặc đóng hắt cửa, đừng mở ngang một góc 90 độ chắn đường đi; tránh cho cha khi ra khỏi phòng đọc sách, nếu không chú ý là đâm sầm vào.

Thực ra cha đã đâm phải cánh cửa một lần, nhưng không nói vì sợ con cười của không cẩn thận, vừa đi vừa đọc. Đúng vậy, cha đáng trách vì sơ ý.

Rất nhiều tai nạn xảy ra vì sơ ý. Ví như trên đường có một miệng cống không được đậy cẩn thận, rất có thể sẽ làm ngã người đi đường sơ ý.

Con có thể nói vì người đi đường không cẩn thận, song nhìn từ góc độ khác, nếu nắp cống được đậy cẩn thận thì tai nạn có xảy ra không? Cũng như vậy, nếu con đóng cửa buồng tắm cẩn thận thì cha có đâm sầm vào không?

Vì thế cha có thể nói rằng mỗi tai nạn xảy ra do sợ ý đều có thể bắt nguồn từ một sự sợ ý khác; nếu tất cả mọi người đều để ý một chút, nghĩ cho người khác thêm một chút thì tai nạn do sợ ý sẽ giảm tới mức thấp nhất.

Bây giờ con đã hiểu vì sao cha hay dặn con, đừng vút đồ trên “động tuyến”.

“Động tuyến” là gì? Là đường trong nhà mọi người hay đi lại.

Con biết không, thiết kế nội thất tất khiến người trong nhà đi lại thoải mái; nếu không, bên trái chắn một cái tủ, bên phải nhô ra một cái bàn.

Động tuyến rất giống “phong thủy” mà người xưa hay nói. Con nghĩ xem, sống trong căn nhà mà nay đâm mai đụng, bên trái là cạnh, bên phải là góc, lúc nào cũng bị giật mình, sợ ý là gặp tai nạn, thì tinh thần và sức khỏe có chịu ảnh hưởng không? Cũng như vậy, khi bỏ cặp, túi, chúng ta nhất định phải chú ý đến động tuyến. Trên khoảng đường người trong nhà qua lại, con không được vút đồ, nhất là những thứ có quai như dây, thắt lưng; còn nữa, con cũng không được tùy tiện bỏ sách trên sàn, bởi sách dày sẽ ngáng chân, sách mỏng sẽ làm trượt ngã. Không tin con hãy thử để cuốn tạp chí trên sàn, lấy chân đi lên, con sẽ thấy giấy lách lách như trượt băng vậy.

Thử tưởng tượng, một hôm con chạy vội ra nghe điện thoại, chân giẫm phải tạp chí, liệu có ngã không? Nếu ngã, chẳng may đập phải cột nhà, hậu quả sẽ ra sao?

Cha từng chứng kiến một tai nạn vì sự sợ ý của người khác. Hôm đó ở siêu thị, cha thấy một bà đang xem nước tẩy sàn, hết lọ này tới lọ khác; bà ta còn mở một lọ, phun thử ra sàn.

Sau đó không quá hai phút, cha nghe tiếng kêu thất thanh, rồi thấy một khách đang nằm soài trên nền.

Khi xe cứu thương đưa người bị nạn mặt mũi đầy máu me đi, cha thấy bà phun nước tẩy ra sàn lẫn vào đám đông. Cha chắc chắn rằng, người khách bị trượt ngã do giẫm phải nước tẩy sàn.

Vì sợ ý của người này mà gây tai nạn nghiêm trọng cho người khác. Con nói xem, cho dù không ai biết, nhưng lẽ nào lương tâm của bà khách kia không cắn rứt?

Lâu nay cha vẫn thường nhớ lại cảnh tượng đó và tự trách mình.

Giá như cha đã nhắc nhở bà khách, ngăn không cho bà ta phun nước tấy ra sàn, hoặc yêu cầu bà ta lau sạch đi thì có lẽ đã không xảy ra tai nạn.

Vì thế, hôm nay cha phải dặn dò con:

Chúng ta phải nghĩ cho người khác, bởi sự “không để tâm” của người này cùng sự “không để tâm” của người khác có thể gây ra những tai nạn “thương tâm”.

Thấy chướng ngại vật dễ làm người khác bị thương, chúng ta nên chủ động bỏ chướng ngại vật đi; còn nếu chẳng may vấp phải bậc thềm suýt ngã, chúng ta hãy nói ngay với người đi sau:

Cẩn thận, kéo vấp thêm!

Trò chuyện về thần tượng

KHI THẦN TƯỢNG NGÃ

Tối nay, con rơi nước mắt, cha và mẹ cũng cúi đầu, hai vợ chồng bác Vương đến đánh tennis cũng buồn bã ra về.

Bởi Michelle Kwan (Quan Dĩnh San) đã ngã trong cuộc thi Olympic mùa đông, không những mất chiếc huy chương vàng mà còn chỉ đứng thứ ba.

Kì thực, mấy ngày trước, cha đã lo cho Michelle Kwan, đoán rằng vì phải chịu nhiều áp lực nên có thể lại bị ngã liên tục như trong cuộc thi mấy năm trước.

Thậm chí cha còn bảo mình quá căng thẳng, không định xem truyền hình trực tiếp cuộc thi này. Mẹ thì cười, nói, nếu mà là con tham dự cuộc thi thì không khéo cha ngắt ngay trên hàng ghế khán giả.

Chẳng phải vậy sao? Chúng ta đều lo lắng cho Michelle Kwan, đều cảm thấy căng thẳng vì Michelle Kwan căng thẳng. Chúng ta đều biết, huy chương vàng Olympic là mơ ước từ lâu của Michelle Kwan. Cô từng giành huy chương vàng giải trượt băng nghệ thuật thế giới, chỉ còn thiếu huy chương vàng Olympic. Giải Olympic lần trước, Michelle Kwan đã gần “chạm” vào huy chương vàng, đột nhiên lại “nhảy ra” Tara Lipinski^[13]^[13], chỉ nhỉnh hơn Michelle Kwan một chút mà đoạt ngôi vô địch.

Tối nay, cả nhà ta cùng hét lên khi Michelle Kwan ngã. Cha nói: “Nếu tất cả những người xem Michelle Kwan cùng hét lên, e làm lở cả núi.”

Michelle Kwan là vận động viên gốc Hoa, song trong mắt người Mỹ, cô là biểu tượng chung; cũng như tướng Colin Powell, không ai để ý ông là người da đen. Đoạt huy chương vàng lần này cũng là một người Mỹ, song thực tế phần lớn người hâm mộ đã đều kì vọng vào Michelle Kwan.

Bởi vậy không chỉ người gốc Hoa tiếc cho Michelle Kwan, những người Mỹ khác cũng giật mình kêu lên khi cô ngã.

Không biết con nghĩ sao vì sao người Mỹ lại thích Michelle Kwan; vì sao Tara Lipinski đoạt ngôi vô địch mà đại biểu đoàn vận động viên tới Nhà Trắng lại là Michelle Kwan; vì sao đoạt huy chương vàng rõ ràng là vận động viên Mỹ da trắng Sarah Hughes mà phần lớn người Mỹ da trắng lại thất vọng.

Bởi Michelle Kwan đã trở thành một phần cuộc sống của người hâm mộ. Sáu năm trước, mọi người đã chứng kiến sự trưởng thành của cô; vận động viên nhỏ tuổi nhất đã lần lượt đánh bại các “tướng già” để bước lên ngôi vô địch. Mọi người đã chứng kiến bước thăng trầm của cô, có lúc nhẹ nhàng xoay trên không, có lúc lại ngã liên tục.

Cũng bởi cùng Michelle Kwan qua những năm tháng ngọt ngào và cay đắng, chúng ta đều mơ ước cho Michelle đoạt huy chương vàng Olympic như chính cô mơ ước.

Vì vậy, chúng ta chịu áp lực như Michelle Kwan đang chịu. Bất kì ai đứng trước mục tiêu cả đời mình, vai gánh sự kì vọng của mấy trăm triệu, thậm chí cả tỉ người, đều có thể chịu không nổi, đều có thể sợ hãi, đều có thể phạm sai lầm.

Trượt băng nghệ thuật là môn thể thao không có chỗ cho sai lầm. Trong môn điền kinh, vận động viên có thể căng thẳng, nhưng chỉ cần dốc sức là có thể phá kỷ lục. Trong môn trượt băng nghệ thuật, vận động viên chỉ dùng sức quá một chút, hay non một chút là bị ngã.

Chẳng thế mà bình luận viên đã nói Sarah Hughes đoạt huy chương vàng lần này là nhờ sự vấp ngã của người khác. Trong khi cả Michelle Kwan, Irina Slutskaya đều ngã thì vận động viên 16 tuổi Sarah Hughes không phạm một chút sai lầm, thậm chí còn phá kỉ lục ba lần xoay ba vòng trên không (triple triple). Bởi vậy, vốn chỉ xếp hạng hạt giống thứ tư, Sarah Hughes đột ngột lên ngôi vô địch.

Song, nhìn từ góc độ khác, trong khi những người khác thất thường, Sarah Hughes lại giữ được ổn định, đó chẳng phải là lí do khiến cô thành công sao?

Sarah Hughes là “nghe non không sợ hổ”, cũng có thể cô không phải mang gánh nặng tâm lí, tất cả những gì mang tới cuộc thi là kinh nghiệm tập luyện nên giữ được bình tĩnh và hoàn thành tốt bài thi.

Con nhớ lại xem, sáu năm trước, Michelle Kwan cũng chẳng như Sarah Hughes, cũng chẳng vượt qua bao vận động viên tên tuổi sao?

Chiến thắng hết lần này rồi lần khác- mỗi chiến g lại tạo thêm một chút áp lực tâm lí lên Michelle Kwan: Chiến thắng là bình thường; nếu không, là bước lùi trong sự nghiệp. Tính xem, Michelle Kwan thi đấu đến hôm nay, 21 tuổi, đã mấy năm đứng trên đỉnh cao, thật chẳng đáng khâm phục sao?

Con! Người xưa có câu “Sóng Trường Giang lớp sau đè trước” để chỉ thế trẻ xuất sắc sẽ vượt qua thế hệ đàn anh. Bởi vậy, khi còn nhỏ, con nên có cách nghĩ “Thuấn là người nào? Ta là người nào? Ai có chí khí là được”^[14]_[14]. Rồi ngày kia thành “tướng già”, ta cũng nên chấp nhận thực tế “Đời nào cũng có nhân tài”, nhường bước cho lớp sau lên.

Truyền thông là hiện thực. Như hôm nay, sau khi Michelle Kwan phạm sai lầm, ống kính liền hướng sang Sarah Hughes, quay từ cảnh cô chờ đợi, nghe thông báo huy chương vàng, đến cảnh cô ôm lấy huấn luyện viên. Từ đó, truyền hình phát băng video gia đình của Sarah Hughes, khi cô bé mới năm tuổi đã nói trên sân trượt: “Con mong lớn nhanh để dự Olympic, đoạt huy chương vàng.”

Rồi ống kính lại quay sang Michelle Kwan. Khuôn mặt buồn bã, nước mắt sắp trào ra nhưng cô vẫn gượng nở nụ cười Michelle Kwan trả lời phỏng vấn, đáng khâm phục là cô không hề oán thán, chỉ nhún vai, nói:

“Cuộc sống là thế? Hôm nay không phải ngày của tôi.”

Con! Michelle Kwan nói rất đúng, đó chính là cuộc sống!

Đó là cuộc sống đầy hi vọng, đầy thách thức. Ngay từ nhỏ, người nào cũng có thể lập chí trở thành người xuất sắc nhất thế giới; và một ngày kia, người xuất sắc nhất thế giới nào cũng bước từ đỉnh cao xuống.

Ai cũng có thể giành ngôi vô địch, ai cũng có thể để mất ngôi vô địch; nhưng nếu không gắng sức giành ngôi vô địch thì đừng nói chuyện mất ngôi.

Con! Đừng đau lòng vì Michelle Kwan nhé! Con nên chúc cho Michelle Kwan, cô mới 21 tuổi. Chỉ cần Michelle Kwan quyết tâm, ở kì Olympic lần sau, cô vẫn còn cơ hội bước lên đỉnh vinh quang.

Con nên chúc cho Michelle Kwan, chỉ có hôm nay không thuộc về cô; nhưng quá khứ đã có bao ngày “thuộc về cô”. Lần thất bại này không hề ảnh hưởng tới hình tượng của cô trong lòng người hâm mộ.

Còn con, con từng học trượt băng cùng trường với Sarah Hughes, con từng nghe Sarah Hughes nói thần tượng của mình là Michelle Kwan, vậy mà hôm nay Sarah Hughes đã vượt qua thần tượng của mình. Con có nên lập chí hướng, lòng đầy tự tin tiến lên phía trước không?

Trò chuyện về ăn mặc

GU MẶC CỦA CON

“Quần lót mới này của em à?” Tối qua mở tủ, thấy một chiếc quần lót to nên cha mới hỏi mẹ.

“Của con đấy. Nó mới mua, nhưng mua nhầm nên sắp đem trả.” Mẹ cười.

“Vì sao vậy?”

“Con muốn một chiếc kiểu bikini, vì quần ngoài của nó trễ cạp.” Rồi mẹ nói tiếp: “Mặc quần lót to này sẽ bị lộ ngoài.” Có phải vậy không? Gần đây cha hay thấy con mặc quần hở rốn. Như hôm nay, con vừa buộc tóc vừa đi ra ngoài, Cha thấy con hở bụng, bèn đùa: “Búp bê hở rốn kìa!” Con hơi khó chịu, quay lại nói với cha một câu: “Không phải cố ý đâu!”

Thế nào là cố ý nhỉ? Cứ cho là con không cố ý với tay lên cao, nhưng với chiếc áo ngắn như vậy, thì chỉ nhấc tay lên là hở rốn, chính như hôm nay con buộc tóc đấy!

Không phải cha nói hở rốn là khó coi, cha không lắm cẩm như vậy. Mẹ cũng thường “làm công tác tư tưởng” cho cha, nói một lần tới nhà bạn, thấy con gái bạn mặc áo ngắn, hở ra chiếc rốn đeo khuyên. Một người khách khách cười, nói con bạn thật thời thượng, cô gái kia bèn nhún vai, thè lưỡi ra.

Trời ơi! Lưỡi cô gái cũng đeo khuyên.

“Vì thế,” Mẹ kết luận: “thanh niên hiện đại nghĩ gì, làm gì, ta không quản được đâu.”

Chuyện đó làm cha nhớ lại hồi anh con học cấp ba, một hôm về nhà với chiếc khuyên đeo lủng lẳng một bên tai. Cha phát hoảng nhưng cố nhin không tỏ thái độ, thậm chí còn cố cười cười.

Nhưng từ hôm đó, lúc ăn cơm, cha phải đổi sang ngồi bên không đeo khuyên tai của anh. Cũng may là sau đó không lâu, anh con bỏ khuyên tai, rồi không đeo lại nữa. Anh bảo: “Thời đó qua rồi”.

Cha rất đồng ý với câu “thời đó qua rồi”, bởi tất cả mọi người, kể cả cha, đều trải qua thời kì như vậy. Năm tháng trôi qua, sinh lí thay đổi, lựa chọn cách ăn mặc cũng thay đổi.

Như hồi học cấp một, con rất thích mặc váy như công chúa châu âu ngày xưa. Con còn nói với các bạn rằng mình chính là công chúa, vì ngày nào cũng mặc váy đẹp.

Nhưng đến cấp hai thì con thay đổi. Con lấy ra chiếc jacket màu xanh trước kia không chịu mặc vì cho là tối màu, đồng thời cũng không mặc váy mà chuyển sang mặc quần, mặc váy không thoải mái.

Lên cấp ba, con càng thay đổi. Trước kia mẹ chọn mua quần áo cho con, nay thì không được. Con đòi tự mình chọn đồ còn quần áo mẹ mua cho, con đều không vừa ý, bảo đem trả lại hết. Từ đó con tự đi mua quần áo, mà toàn mua những bộ đồ mẹ nói không thể tưởng tượng nổi.

Nhớ cách đây không lâu, cha thấy có cái gì lấp lánh ở mu bàn chân của con mà không nghĩ ra là gì. Rồi một hôm cha thấy con mặc chiếc quần bò sáng óng ánh, lúc đó mới biết thứ lấp lánh ở mu bàn chân của con hôm trước là bột thủy tinh rụng ra từ quần bò.

Mấy tháng sau, cha không thấy con mặc chiếc quần đó nữa; con bắt đầu mặc áo phông hoa với chiếc quần trễ cạp bằng sợi bông, quần còn có giải rút, thoát nhìn cha cứ tưởng quần ngủ.

Cha vẫn cho rằng con ăn mặc rất đẹp, rất tươi trẻ, chỉ hơi lo lắng, không biết mấy hôm nữa con sẽ ăn mặc như thế nào.

Về ăn mặc, cha mẹ rất dân chủ, bởi cha mẹ đều đã trên năm mươi, thật khó hình dung một cô học sinh nghĩ gì nên vui vẻ để con tự quyết định.

Tuy nhiên, cha phải nói với con, việc ăn mặc cũng có mấy quá trình:

Lúc còn bé, con thích ăn mặc như công chúa, trang phục để cho cha mẹ chọn, trang phục càng đẹp càng cho thấy con được cưng chiều.

Lớn lên một chút, con bắt đầu cần thoải mái, cho rằng thoải mái là quan trọng nhất, cho thấy con đã từng bước rời xa cha mẹ và hướng tới sự độc lập.

Sau đó, con có lối suy nghĩ riêng, muốn ăn mặc thật “cool”, thật đẹp, cho thấy cá tính của con.

Thêm một bước nữa, con có thể muốn ăn mặc thật táo bạo, thật hấp dẫn, nói rõ hơn là hấp dẫn bạn khác giới.

Cha phải nói ngay rằng điều đó không có gì sai, bởi nó biểu thị sự trưởng thành, độc lập, muốn tìm đôi lứa. Nhưng như cha đã nhấn mạnh từ trước, bất kể trang phục của con thế nào cũng cần phải phù hợp với thân phận, tuổi tác và hoàn cảnh của con.

Lấy ví dụ, một cô gái hai mươi tuổi ăn mặc thật sexy, cho thấy sức thanh xuân, có thể hấp dẫn người khác giới. Nhưng sau khi kết hôn, tới ba mươi tuổi rồi mà vẫn cố ý ăn mặc sexy, thì vẻ sexy đó biến thành thô tục, không đúng đắn.

Cũng như vậy, giờ đây con đang là một học sinh cấp hai mà ăn mặc quá sexy cũng không hợp. Bởi là học sinh, con có trách nhiệm học tập chứ không phải tìm bạn đời. Ăn mặc bộc lộ cá tính như hiện nay dĩ nhiên là tốt, nhưng nếu cứ theo khuynh hướng “mát mẻ” là không hợp.

A! Đúng rồi! Tối qua cha đã nhìn thấy bản quy tắc tham quan cuối năm của con, rất hay!

Cha đặc biệt thích thú mấy điều khoản quy định, bất kể nam sinh hay nữ sinh đều không được có hành động sàm sỡ, không được hành động đơn độc, và còn không được mặc áo spaghetti.

Đầu tiên cha không hiểu, hỏi mẹ mới biết áo spaghetti là áo có hai dây nhỏ như sợi mì spaghetti.

Ai nói trường học Mỹ là khai phóng? Trong sự khai phóng của nước Mỹ cũng rất có nguyên tắc đấy!

Trò chuyện về tiếng mẹ đẻ

MỞ MỘT CÁNH CỬA

Hôm nay cha và mẹ tranh luận. Đầu tiên cha hỏi mẹ, tuần này con làm bài tập tiếng Trung chưa.

Mẹ nói bài tập nhà trường chồng chất, ngày nào cũng phải luyện đàn, lấy đâu ra thời gian cho tiếng Trung.

Cha không vui, trách mẹ không ủng hộ cha dạy tiếng Trung cho con, trách cả việc mấy lần mẹ ngăn cha trước mặt con rằng bài tập quá nhiều thì không cần học tiếng Trung.

Song sau đó, mẹ giải thích với cha, mẹ vẫn giục con học tiếng Trung, chỉ không muốn cha tạo áp lực quá lớn cho con.

Tất nhiên cha biết, tiếng Trung là áp lực đối với con. Anh con hồi nhỏ còn vừa nhìn đám trẻ chơi ngoài sân, vừa gạt nước mắt, viết Trung văn.

Nhưng cố gắng của anh không uổng phí.

Nhớ lại năm anh con 18 tuổi, lần đầu tiên về Đại Lục, vừa lên máy bay, anh đã nói đầy ngạc nhiên: “Trời ơi, ở đây ai cũng nói tiếng Trung!”

Từ Đại Lục tới Đài Loan, anh lại càng kinh ngạc, nhận ra trước kia chỉ mỗi nhà mình nói tiếng Trung, nhưng đây thì cả một biển người nói tiếng Trung!

Quan trọng hơn, ở Mỹ, bất kể anh có nói tiếng Anh giỏi đến đâu thì vẫn mặc cảm mình là “dân tộc thiểu số” giữa những người da trắng; nhưng về nước, ai cũng giống mình, cũng nói tiếng Trung, viết tiếng Trung, ăn đồ ăn Trung Quốc.

Đột nhiên anh con có cảm giác chủ nhà

Con! Cha hi vọng con cũng sẽ có cảm giác chủ nhà!

Cha ép con học tiếng Trung còn vì nguyên nhân khác, đó là hi vọng con đọc được sách tiếng Trung.

Mấy hôm trước, một người bạn của mẹ gọi điện đến nói rằng, nhà có một số sách tiếng Trung muốn hiến, ông ta nhờ mẹ liên lạc với thư viện.

Đó đều là những bộ sách rất quý. Mẹ hỏi vì sao ông không giữ lại. Ông ta thở dài, nói mình già rồi, đọc không được, mang đi cho cũng không được. Con ông ta lại không biết đọc tiếng Trung, giữ lại trong nhà cũng bằng đồ bỏ.

Con! Cha cũng có rất nhiều sách quý! Cha cũng hay nghĩ, ngày sau sẽ để sách này cho ai? Anh con ở Đài Loan có rất nhiều sách rồi, còn để ở Mĩ cho con, con có đọc được không?

Cha cũng hay nghĩ, nếu không tranh thủ thời gian, dạy tiếng Trung khi con còn ở nhà, sau này con vào đại học, ở nội trú, thì e tiếng vốn tiếng Trung của con sẽ rơi rụng mất.

Chẳng phải nhiều bạn gốc Hoa của con, lúc nhỏ còn nói được tiếng Trung, đến khi đi học toàn nói tiếng Anh, tiếng Trung thành lơ lớ, sau này chỉ nghe tiếng Trung cũng khó sao?

Vì thế, bất kể bài tập về nhà nặng tới đâu, cha vẫn kiên trì yêu cầu con làm thêm bài tập tiếng Trung. Cha muốn con không bị rơi rụng vốn tiếng mẹ đẻ, muốn con mở một cánh cửa thông ra nền văn hoá lâu đời; để một ngày kia, đọc một cuốn sách tiếng Trung ngẫu nhiên lấy từ trên giá xuống là con có thể thông hiểu ông cha, có thể xác lập lòng tự tôn dân tộc, thành người có gốc rễ.

Trưa nay, ăn cơm xong, cha thấy con ngồi bên bàn trà phòng khách, trên bàn là cuốn từ điển tiếng Trung, đang chăm chú làm bài tập Trung văn.

Con cầm vở lên, nói rằng mình quên mất chữ “tang” trong câu “bất sống cùng tang vật” (nhân tang câu hoạch) đọc như thế nào: Cha nói cho con, đồng thời viết mẫu một lần.

Cha vừa viết vừa cảm thấy đau đớn! Viết chữ phồn thể mới khó làm sao, chữ “tang” có không biết bao nhiêu là nét. Song cha cũng vui mừng- vui mừng vì con bận rộn bài vở mà

vẫn kiên trì học Trung văn; hơn nữa con không hề oán thán chữ “tang” khó viết, cho thấy con bình thản đối mặt với vấn đề Trung văn.

Bỗng nhiên cha cảm thấy cả giá sách tiếng Trung đang sống dậy!

Trò chuyện về tự vệ

KHI XA CHA MẸ

Tối qua, cô chú Tần đưa Duy Kỳ đến nhà ta chơi, cô chú còn đem theo tài liệu về trại hè, nói hè này Duy Kỳ sẽ tham gia một trại hè học thuật ở ven cảng.

Cha hỏi Duy Kỳ có ở nội trú hay không. Cô chú Tần nói “Sao thế được? Ngày nào bọn em cũng phải đưa đón.” Rồi cô chú hỏi về dự định của con.

Mẹ nói con muốn đi “Trường âm nhạc Meadowmount” bảy tuần.

Cô chú lại hỏi, con có ở nội trú hay không.

“Ở đó xa lắm, tất nhiên phải ở nội trú rồi. Mà bình thường trường cũng không cho người nhà đến thăm đâu!” Mẹ nói tiếp: “Cũng không cho gọi điện thoại, không cho lên mạng, ti vi không được xem, phải luyện đàn từ tám giờ sáng, hành lang luôn có giám sát viên tuần tiễu, nghe thấy phòng nào không có tiếng đàn là gõ cửa cảnh cáo, hết như trại tập trung.”

Cô chú Tần tròn mắt, hỏi cha mẹ làm sao yên tâm được?

“Làm sao yên tâm được! Con gái quen được nuông chiều, giờ phải đi một mạch bảy tuần liền. Nghe nói kí túc xá được cải tạo từ chuồng ngựa, phòng đầy côn trùng, nước lại thiếu, chỉ có năm phút để tắm.” Mẹ thở dài: “Nhưng nó cứ nằng nặc đòi đi!”

Cha cười, nói “Con gái lớn phải đi”, con đã lớn, muốn bay nhảy. Dĩ nhiên con có sợ hãi, nhưng hỏi con có đi hay hông thì con quả quyết đi.

Cô chú Tần kinh ngạc. Con có nhớ lúc đó cha đã nói gì với cô chú không?

Cha cười, hỏi chú Tần có nhớ năm xưa đã bỏ lại gia đình, vai đeo ba lô, từ Đại Liên bay vượt Thái Bình Dương tới New York không? Sau đó chú đón cô và con sang, ở đây thì sinh Duy Kỳ. Trước kia, cô chú ở tầng trệt nhà ông chủ, nay không những có nhà riêng, xe riêng, mà nhà còn đắt tới hơn 600.000 đô-la.

“Năm xưa nếu anh không thoát li, không sai bước thì làm sao có ngày hôm nay?” Cha nói với chú Tần: “Người ta, ai cũng có xung lực vươn xa. Tuổi trẻ là gì? Tuổi trẻ là sai bước dài, lúc nào cũng muốn vượt qua giới hạn, xem ‘bờ bên kia’ thế nào.”

Thực tế, đâu chỉ con người mới có xung lực vươn xa, bất kì loài thực vật nào cũng có xung lực đó.

Không biết con còn nhớ không Cha từng chỉ cho con xem cây bí: “Nhìn kìa! Vì sao thân bí cũng muốn vươn xa? Con trồng cây trong bóng râm, nhưng nó lại bò ra chỗ nắng chiếu.” Cha cũng từng bảo con chạm tay vào hạt phượng tiên châu Phi, hạt phượng tiên nổ, những hạt đen bắn ra xa khiến con giật mình.

Con đừng chỉ thấy hạt phượng tiên bắn xa một mét, mà hãy thấy, nhờ xung lực đó, giống phượng tiên phát tán khắp mọi miền.

Vì sao hạt phượng tiên phát nổ?

Vì nó có xung lực vươn xa! Cha mẹ dù không đi được nhưng đều mong con cái mình vươn xa!

Hôm nay con tuy cảm thấy sợ nhưng vẫn khẳng khẳng đòi dự trại hè; cha mẹ tuy muốn nín giữ nhưng vẫn đồng ý để con đi. Cha mẹ vừa mừng, vừa lo. Mừng vì con đã lớn, có xung lực rời xa cha mẹ, một mình dấn thân vào đời; lo vì bình thường con chỉ thấy côn trùng là hét lên, không biết sẽ sống ra sao ở vùng núi hẻo lánh?

Kì thực, gần đây, quá nửa học sinh đều dự trại huấn luyện mùa hè, như mấy bạn của con tới trại hè học thuật của Đại học Johns Hopkins, nghe nói trại hè đó cũng rất nghiêm, phải nghiên cứu học thuật liền trong ba tuần, ngày nào cũng nghiên cứu. Hay trại hè luyện toán mà Duy Kỳ tham dự cũng khá khắt khe, còn nhỏ vậy mà đã được dạy kĩ năng thi SAT^[15]^[15].

Mẹ còn nghe có người đưa con tới nước Anh để dự trại hè của Oxford và Cambridge nữa?

Cha thì biết rằng, các bậc cha mẹ ở Đài Loan hay đưa con tới Mỹ dự trại hè, còn các bậc cha mẹ ở Đại Lục thì thường không muốn con cái mình phải chịu khổ trong các trại hè huấn luyện.

Phần lớn các trại hè ở Mỹ đều không cho cha mẹ gọi điện thoại đến, con cái và cha mẹ không cách gì liên lạc với nhau; các trại hè thường sắp xếp một “ngày người than”, ngoài ra không cho cha mẹ tới thăm.

Cha từng nghe các bậc cha mẹ Đài Loan oán trách trại khiến con mình trở nên vừa gầy vừa đen, rồi phàn nàn việc ăn uống trong trại quá kham khổ. Họ không nghĩ rằng con mình đang trở nên mạnh mẽ, độc lập và trưởng thành.

Họ cũng không biết rằng, ngoài học tập, mục đích quan trọng của trại hè là dạy cho các em tính độc lập.

Trưa nay, cha thấy trên bàn của mẹ một gói hàng mua qua bưu điện, gói hàng đã bị bóc, hoá ra là chiếc máy hút côn trùng; chỉ cần chĩa vòi nhựa, ấn nút, côn trùng sẽ bị hút vào

Tốt lắm! Hôm qua thấy quảng cáo máy hút côn trùng trong một tạp chí, đã xé ra, định mua nó cho con!

Bây giờ cha mới hiểu vì sao cứ chuẩn bị vào hè, các công ti lại quảng cáo rầm rộ loại máy này. Tin rằng, các bậc mẹ khác khi nhìn thấy quảng cáo cũng đều vui mừng: “Đây rồi! Đưa con cưng của mình cần nó!”

Hè đến, không biết bao nhiêu bậc cha mẹ vừa mừng lại vừa lo khi thấy đứa con yêu của mình xa nhà. Họ nghĩ:

“Tốt lắm! Con mình đã lớn. Buồn quá! Con đang rời xa chúng ta?”

Trò chuyện về thiên tài

AI LÀ THIÊN TÀI THẬT SỰ

Chiều nay, lúc dạy Trung văn cho con, con nói người này, người kia là thiên tài; rồi nói mình không phải là thiên tài

“Thế nào là thiên tài?” Cha hỏi con.

Con ấp úng mãi mà không trả lời được.

“Vậy cha có phải là thiên tài không?”

Con gật đầu, nói mọi người đều bảo cha có tài năng thiên bẩm.

Vấn đề là cha đâu có gì khác người? Cha nói: “Sức nhớ của cha có chỗ đặc biệt tốt, có chỗ đặc biệt tệ; đọc sách thì không nhớ tên người, cũng không nhớ được từ tiếng Anh đơn lẻ; hồi nhỏ cha học không giỏi, cha có gì đáng gọi là tài?”

“Thiên tài” là một từ rất trừu tượng, rất khó định nghĩa, chỉ đến khi thành công bày ra trước mắt, người ta mới thấy thiên tài có một số điểm khác người thường.

Lấy ví dụ, nhà phát minh vĩ đại Edison được mọi người công nhận là thiên tài- ông đã thay đổi cuộc sống của nhân loại; nhưng hồi nhỏ ông bị coi là ngu đần bởi không làm được những việc rất đơn giản.

Newton phát hiện ra lực hấp dẫn cũng là thiên tài. Nhưng khi ông ngồi dưới gốc táo, thấy táo rụng nên băn khoăn vì sao táo lại rụng xuống đất mà không bay lên trời, mọi người đã cho là ông ngớ ngẩn.

Cha nhận thấy thiên tài thường “húc đầu vào đá”, nghi ngờ điều người khác không nghi ngờ. Họ hiếu kì với mọi sự vật, không chỉ muốn biết “đó là cái gì”, mà còn muốn giải thích “vì sao lại thế”.

Thiên tài không hẳn đều “khôn sớm”.

Không tin con thử thống kê, bao nhiêu người 12, 13 tuổi đỗ đại học, thậm chí 15, 16 tuổi đỗ tiến sĩ ngày sau ra sao? Họ đã chìm trong cuộc đời rộng lớn.

Ví như cây hướng dương trồng trong nhà ta, ngoài trời đổ tuyết, nó vẫn nảy mầm. Khi thời tiết ấm lên, cha đem nó ra ngoài trồng, đồng thời gieo vài hạt hướng dương khác bên cạnh. Không lâu sau, mấy cây hướng dương mới trồng không những mọc cao hơn, mà còn khỏe hơn hẳn cây hướng trong nhà.

Cho dù Mozart được coi là thiên tài từ bé, song theo nghiên cứu, những tác phẩm hoàn mỹ nhất của ông đều được viết sau năm 20 tuổi, thậm chí sự lao tâm quá sớm có thể là nguyên nhân khiến ông chết yếu.

Con nói xem, một số trẻ em được người lớn tán dương thiên tài thì có gì hay? Chỉ e hư danh quá sớm lại gây trở ngại cho bước tiến sau này!

Mới đây, một cựu học sinh mỹ thuật đã cùng cha trò chuyện về thiên tài. Ông ta kể, hồi trước đi học thấy người này, người kia là thiên tài, bởi họ vẽ tranh chỉ một thoáng là xong, còn ông ta loay hoay hàng giờ mà vẫn chưa đâu vào đâu

Ông ta đã đau khổ một thời gian, nhưng sau đó nghĩ: “Chẳng có tí gì tài năng thì ta lấy cùn bù thông minh, bắt chước vẹt bơi, cứ âm thầm chèo chân, không khéo sau này lại thành công.”

Giờ đây ông ta đã thành công, thành công hơn nhiều những “thiên tài” cùng học ngày xưa. Và ông ta kể cho cha một chuyện rất có ý nghĩa:

Một hôm lớp cũ của ông ta họp mặt, lúc đó ai cũng đều trên bốn mươi. Mọi người nói chuyện về vợ con, về nghề nghiệp, thậm chí cả chuyện làm biển số trên cửa lớp học cũng “ăn” lắm.

Khi ông ta kể trưa hôm trước mình ra công viên vẽ sống, các “thiên tài” đã trợn tròn mắt: “Sao? Anh vẫn vẽ sống à, hôm qua nóng lắm!”

“Những ‘thiên tài’ đó đều đã bỏ bút, không còn hứng nghệ thuật, cả khoá chỉ có tôi và một chị nữa còn sáng tác.” Ông ta đặc ý nói tiếp: “Vì thế hôm nay tôi có thể nói, nếu khoá của tôi có thiên tài, thì sau bao cuộc đào thải, chỉ có tôi và chị bạn là thiên tài.”

Ông ta nói rất đúng! Thiên tài là kiên trì khi những người khác đã bỏ cuộc, là nỗ lực bền bỉ và luôn nhiệt tình. Thiên tài không sợ đả kích, cũng không sợ phê bình ác ý, thiên tài thấy rõ ràng mục tiêu, dùng phương pháp vẹt bơi, chèo từng nhịp, từng nhịp tiến lên.

Đúng! Từng nhịp từng nhịp tiến lên.

Cha xé giấy báo ra, vo thành từng cuộn, đặt xuống dưới cùng, sau đó đặt củi dầm lên, trên nữa là củi cành, và trên cùng cha đặt một khúc củi thật to.

Cha vừa nhóm lò vừa nghĩ: những người không nhẫn nại thường đặt chồng chất củi cành lên củi khúc. Mới nhóm lò, lửa cháy rất to, thoạt nhìn thấy lò sưởi cháy rất đẹp; nhưng sau khi cành nhỏ cháy hết, củi khúc vẫn chưa bén lửa, ngọn lửa nhanh chóng tàn.

Chỉ người tiến tuần tự từng bước một, không ham “lợi trước mắt” mới có thể thành công.

Thiên tài là vậy, nhận thức rõ mục tiêu, đi từng bước vững chắc, bền bỉ tới cùng.

Con! Cha không biết con có là thiên tài hay không, bởi không dễ gì nhìn ra thiên tài. Ví như thoạt nhìn thì ngọn lửa lò “đúng cách” cháy không to; chỉ đến nửa đêm, khi những lò khác đã tàn, khi người ta đang run vì lạnh thì mới ngọn lửa không ngừng sưởi ấm nhân gian là ngọn lửa thành công.

Cha đứng ở xa xem một số thiên tài cùng một số người không nhận mình là thiên tài nhưng nỗ lực, ai là người bỏ cuộc. Ai kiên trì bền bỉ tới cùng, người đó sẽ lên tới đỉnh cao cuộc sống.

Trò chuyện về công bằng

THẾ GIỚI NÀY CÓ CÔNG BẰNG KHÔNG?

Hôm nay, vừa về nhà, con đã xì mặt, nói bài thơ dự cuộc thi ở trường của con không được giải.

Rồi con lên gác, chui vào buồng tắm khóc, vừa khóc vừa nói rằng đến tạp chí thơ của Mĩ còn đăng thơ của con, vậy mà dự cuộc thi ở trường lại không được giải. Con còn nói, cả giáo viên Anh văn và các bạn cùng lớp đều khen thơ của con, cho là nhất định sẽ được giải. Chắc hẳn đã có chuyện gì.

“Dựa vào đâu mà con nói là có chuyện?” Cha hỏi.

“Không khéo bài thơ thất lạc, không đến tay ban giám khảo.”

“Con nộp bài thơ cho ai?” Cha lại hỏi. “Con đưa cho thầy Anh văn.” Con cũng nói đã hỏi thầy Anh văn, thầy bảo đã nộp ngay rồi.

“Vậy con có định phúc tra, hỏi từng người, hay hỏi ban giám khảo không?”

Cha hỏi. Con sững lại, xì mặt nói: “Hỏi thì được gì? Cuộc thi đã kết thúc, năm học cũng đã kết thúc. Bài thơ bị thất lạc, dù có tìm lại được thì cũng muộn rồi.”

Con! Lần này cha phải nói với con. Khi có chuyện làm con bức bối, hoặc cảm thấy oan ức, con chỉ có ba con đường để thoát ra:

Một là phúc tra, xem có nhầm lẫn hay không; hai là hỏi qua, cho rằng phúc tra không được gì, chỉ mất thời gian; ba là xem xét lại bản thân, có đúng mình còn chỗ yếu hay không, có đúng tác phẩm tồi mà mình không biết?

Con cảm thấy bức bối, nhưng không phúc tra, cũng không xem lại bản thân. Cuối cùng giữ phiền muộn trong lòng thì được gì? Đó không phải là thái độ sống tích cực!

Con nói cuộc thi đã kết thúc, phúc tra không ích gì. Điều đó quá tự tư, tự lợi.

Sao con không nghĩ, nếu tra ra bài thi bị mất, hoặc chấm điểm không công bằng, thì thậm chí có người phải nhận sai, phải xin lỗi, không thì ban giám khảo cũng phải cẩn thận hơn, để những người tham dự cuộc thi sau không bị thiệt?

Cũng như việc trước kia, tạp chí nhà trường đăng bài kì thị chủng tộc, các bậc cha mẹ người Hoa đã đấu tranh, thậm chí kéo báo chí vào cuộc. Con có thể nói, bài báo phân biệt chủng tộc đăng rồi, đấu tranh ích gì không?

Chúng ta đấu tranh là để giáo viên và học sinh cảnh giác về sau không được tùy tiện đăng những bài phân biệt chủng tộc, để học sinh dân tộc thiểu số khoá sau không bị thiệt thòi nữa!

Còn nữa, con cứ nói “không công bằng, không công bằng” vì bài kém được giải, còn bài của con thì không. Cha phải có ý kiến về cái “không công bằng” của con. Nếu bài của con bị người khác làm thất lạc, đó không phải là “không công bằng”, mà là “nhầm lẫn”; chỉ khi có người cố ý hạ thấp bài thi của con mới gọi là “không công bằng”.

Nhưng, cha phải hỏi con, có đúng thế giới này ở đâu cũng công bằng hay không?

Vì sao có người đẹp, có người xấu; có người cao, có người thấp; có người học một hiểu mười, có người học mười không hiểu một; có người giàu nứt đổ đổ vách, có người lo ăn từng bữa; có người khốn khổ trong đất nước chiến tranh, có người an nhàn trong đất nước giàu có?

Thế giới này vốn không công bằng!

Cha kể cho con nghe, một cô học sinh Đài Bắc tìm cha khóc lóc, nói cô có điểm tốt nghiệp đáng được nhận huy chương của thị trưởng. Song nhà trường lại chỉ định học sinh, trong đó có con của hội trưởng hội phụ huynh, một người khác là học sinh bị u não, còn cô bị gạt ra. Lúc trao huy chương, thấy người học kém mình lên nhận, cô chỉ còn biết nuốt nước mắt.

Cô thấy thật quá bất công. Cha nghe mà nước mắt muốn trào ra. Nhưng nghe là, cha bảo cô bé: “Cháu nên thấy cậu bé bị u não thật đáng thương! Phải mổ bao nhiêu lần mà vẫn đạt

thành tích như vậy, thật không dễ dàng. Nói về thành tích, cậu ta học kém cháu mà được nhận huy chương, đúng là không công bằng. Song nhìn từ góc độ khác, một cậu bé mới 12 tuổi đã u não, ông trời liệu có công bằng không? Cháu hãy nghĩ may mắn của mình mà cảm ơn cuộc sống.”

Con! Càng lớn, con sẽ càng thấy thế giới này còn nhiều điều bất công. Trước bất công, hoặc con gắng sức đấu mà như người da đen ở Mỹ đã đấu tranh hơn một trăm năm nay; nếu không hãy biến bi phần thành sức mạnh để sau đoạt thành công lớn hơn, lấy thành công để “chứng minh năng lực”, dùng thành công để đánh trả địch thủ.

Nhưng hãy nhớ:

Có thể biến bi phần thành sức mạnh, song con không được oán hận, bởi oán hận khiến con bị kích động, đánh mất lí trí, thậm chí rơi vào thất bại chua xót hơn.

Trò chuyện về thận trọng

ĐI ĐƯỜNG CẦN THẬN

Ngày mai con đi chuyển tham quan cuối năm ba ngày, sau đó lại dự trại hè Meadowmount bảy tuần. Bữa cơm tối nay, cha đặc biệt dặn dò con phải để ý mọi việc xung quanh, nhất là khi qua đường.

Con cười, nói mình lớn rồi, chẳng lẽ không qua đường được sao?

Cha nói với con thành thực, bởi nhà ta gần trường, ngày nào cũng được mẹ đưa đón, nên con rất thiếu kinh nghiệm đi đường, e rằng em họ con còn có kinh nghiệm qua đường hơn con.

Mẹ cũng cười, thêm vào một câu: “E đứa em họ mới học lớp hai còn qua đường nhiều hơn con.”

Con! Con không còn nhỏ nữa. Theo luật pháp, con có thể ở nhà một mình, có thể tới nhà khác trông trẻ. Nhưng con nên biết, kinh nghiệm bên ngoài của con rất ít, lần đi xa nào cũng có cha mẹ đi kèm, vì vậy đừng tự cho mình là giỏi. Quan trọng hơn, con phải biết, bên ngoài không giống nhà, ở xa không giống thị trấn nhỏ này.

Sách “Lễ tâm” có câu “Nhập cảnh hỏi cấm kị, nhập quốc hỏi phong tục”, nghĩa là đến một địa phương, việc đầu tiên là hỏi ở đó cấm kị gì; đến một nước, nhất định phải hỏi phong tục nước đó. Mới đây, con có nghe bác Quách đến nhà ta kể chuyện không.

Hồi bác ở Ả-rập, hễ ra khỏi nhà là phải quàng khăn trùm đầu; nữ nhân viên ngoại giao nước nào cũng vậy, chỉ đến lúc vào tiệc bỏ khăn ra, mới lộ đủ các kiểu tóc tời trang.

Vì sao bác Quách phải làm như vậy? Bởi quy định ở đó thì kể cả nhân viên ngoại giao cũng phải tuân thủ, nếu không chỉ chuốc rắc rối.

Anh con cũng kể, lái xe ở Manhattan khác ở thị trấn chúng ta. Ở thị trấn chúng ta, khi thấy đèn xanh chuyển sang đèn vàng là lập tức phải phanh xe; song ở Manhattan, nếu thấy đằng sau có xe tải thì dù đang là đèn vàng chuyển đèn đỏ, cũng phải phóng nhanh lên.

Vì sao lại mạo hiểm như vậy? Bởi không mạo hiểm như vậy, nguy hiểm từ đằng sau tới còn lớn hơn. Lái xe tải đằng sau sẽ nghĩ là chiếc xe phía trước tiếp tục tiến lên nên “cướp” chỗ, bởi vậy họ thấy đèn vàng thì không giảm tốc độ mà còn dẫn ga. Dù hai xe còn cách xa, dù con phanh gấp và lái xe tải phản ứng nhanh thì chiếc xe to vẫn thuận đà đâm lên.

Con hình dung xem, nếu thấy đèn vàng mà con phanh xe thì có sai luật không? Tất nhiên không sai! Song ở một hoàn cảnh khác, nó có thể gây ra sai lầm không thể sửa chữa.

Hồi mới tới Mỹ cha cũng có cảm giác như vậy. Cha thấy xe đồ đầy dọc hai bên đường các phố nhỏ, nếu trẻ con ở đây giống trẻ con Đài Loan thường chạy chơi trên phố, rất có thể sẽ bị ô tô đâm, vì thế cha đã phải dặn anh con hết sức cẩn thận.

Bởi lái xe Đài Loan có thói quen đi rất cẩn thận trong phố nhỏ, lái xe Mỹ thì không có ý thức đối phó với tình huống trẻ em chơi trên phố.

Cũng như vậy, con để ý xem, bạn bè cha từ Đài Loan mới tới Mỹ, cho dù đang lái trên “trục chính”, nhưng cứ qua đầu phố nhỏ là lại giảm tốc độ, đề phòng có xe đột nhiên phóng ra.

Nhưng ở Mỹ lâu, họ không giảm tốc độ nữa. Bởi ở đây, “trục chính” được ưu tiên, đầu phố nhỏ nào cũng có đèn báo “Dừng”. Xe chạy trên phố nhỏ tới giao lộ, việc trước tiên là phải “dừng hoàn toàn”, nhìn kỹ thấy hai bên không có xe mới được đi tiếp.

Nếu một lái xe mới tới Mỹ đem theo thói quen không dừng trước đèn báo “STOP”, vẫn lao xe ra, gặp phải xe đang phóng nhanh trên “trục chính” thì có xảy ra tai nạn không? Mà tai nạn chắc chắn sẽ không nhẹ.

Đến đây, cha phải đau đớn kể cho con: 25 năm trước, vừa tới Mỹ, cha đã nghe tin một họa sĩ gốc Đài Loan bị tai nạn ô tô ở Florida, cả hai vợ chồng đều chết. Tiếp đến, một phóng viên ảnh bạn cha cũng bị xe đâm chết tại Long Island ở New York.

Cách đây không lâu, một nhà báo thường trú của Trung Quốc mới phỏng vấn cha đã bị tai nạn ở Cali, trước khi chết, ông ta còn cầu cứu bằng tiếng Anh: Help me! Help me!

Cảnh tượng một người ở nơi đất khách, phải kêu cứu bằng tiếng nước ngoài, đến giờ vẫn còn ám ảnh cha.

Sau bao năm cha mới ngộ ra để buổi tối nay trò chuyện với con:

Vì đến xứ lạ, luật lệ và thói quen giao thông thay đổi họ không thích ứng kịp.

Có lẽ con sẽ hỏi, vậy con nên làm thế nào?

Tốt! Cha sẽ nói thật đơn giản: Con phải nghiêm chỉnh chấp hành tín hiệu giao thông. Khi đèn một bên đường chuyển từ xanh sang đỏ, con tuyệt đối dừng cho rằng đèn bên kia sẽ từ đỏ chuyển sang xanh để có thể đi bộ được, bởi ở đó có thể còn đèn báo hiệu rẽ phải hay rẽ trái, xe ở bên có thể rẽ gấp.

Bởi vậy con nhất định phải nhìn thật rõ biển báo, đợi khoảng hai giây rồi mới sang đường.

Tiếp nữa, khi sang đường, con phải giữ tốc độ ổn định, tuyệt đối không được đột ngột đi chậm lại hay đột ngột chạy lên. Cha dặn như vậy xuất phát từ một kinh nghiệm của mình.

Hồi cha học đại học ở Đài Bắc, một lần đang sang đường thì thấy xe bus bên kia đường đỗ lại, cha vội chạy tới. Vừa bắt đầu chạy, một chiếc xe máy thiếu chút nữa thì quệt vào cha, người lái xe máy vừa ngoái lại vừa chửi.

Ông ta chửi không có gì sai, bởi trên tuyến đường đông đúc, người lái ô tô và xe máy thường ước lượng tốc độ của người sang đường. Vốn ông ta đã tính tốc độ của cha nên vẫn giữ nguyên tốc độ của mình, cha đột nhiên chạy lên nên tai nạn suýt xảy ra.

Còn nữa, đó là việc lên-xuống xe, con tuyệt đối không được lên-xuống xe thoải mái như khi đi xe bus của trường.

Bởi chúng ta sống trong thị trấn nhỏ, mỗi khi xe bus nhà trường dừng, thậm chí cả xe đi ngược chiều cũng phải dừng theo, nếu không sẽ bị phạt hơn một trăm đô-la. Song quy tắc giao thông ở New York và Long Island không như vậy. Con phải nhớ rằng, khi muốn xuống xe, nhất định phải yêu cầu lái xe đỗ thật sát vào lề đường. Ở thị trấn nhỏ của chúng ta, việc

đó nói chung không vấn đề gì, nhưng nếu ở Manhattan, con vừa xuống xe, một chiếc xe từ đằng sau có thể lao tới nghiêng phải chân con. Nếu ở Đài Loan thì chuyện đó càng nguy hiểm, con có thể nghe thấy một tiếng “rầm”, một người dính đầy máu me bị bắn khỏi xe máy mười mấy thước do chiếc xe đã tông phải cánh cửa ô tô.

Và con cũng có thể bị thương.

Xin lỗi con! Chỉ vì con sắp xa nhà nên cha mới nói nhiều như vậy, hi vọng không làm con sợ. Nhưng cha phải nhấn mạnh, mong con vĩnh viễn nhớ lời cha, con có thể dung nó suốt đời.

Trò chuyện về thi đấu

VỐC NHIỀU ĐẬU HƠN NỮA

Trưa nay cha gọi điện từ Đài Bắc về New York, mẹ kể vừa gọi điện cho con, thấy tâm trạng con không tốt lắm. Lí do là thầy gọi bốn học sinh lên biểu diễn, người đầu tiên là con; bình thường con luyện tập rất tốt, nhưng khi biểu diễn lại không hay.

Con! Cha nhận ra con luôn có tật sợ hỏng. Ngay từ hồi bé, mỗi lần đi thi về con lại rầu rĩ, nói mình làm bài không tốt. Nhưng đến khi thông báo điểm, con thường đứng đầu lớp, thậm chí đứng đầu cả trường.

Cuộc thi âm nhạc mùa xuân toàn New York năm nay cũng vậy. Con về nhà buồn rầu, nói mình đã đánh sai một nốt; cha và mẹ đều nói con lo hão, quả nhiên cha mẹ đúng, con thi được 100 điểm.

Sự thực cha không thể cười con được, bởi cha cũng có tật sợ hỏng. Từ bé, cha luôn đánh giá thấp bản thân, mỗi lần đi thi về đều cảm giác mình làm bài hỏng, đến khi biết điểm mới bất ngờ.

Đại khái người hay nghĩ tới mặt tiêu cực của sự việc người có tính cách bi kịch.

Đi dã ngoại, đang trời quang mây tạnh, họ lại chuẩn bị lều bạt, lo trời đột ngột đổ mưa; mua một chiếc quần mới thì sắm soi từng đường chỉ, sợ may lỗi, mặc rồi mới toạc ra; lên xe thì kiểm tra cánh cửa hai ba lần, sợ đóng không chặt, bị ngã ra ngoài khi xe quẹo; rõ ràng đang thời bình mà lại rút tiền trong ngân hàng ra mua nhu yếu phẩm.

Tính cách bi kịch đúng là làm cho chúng ta mất thoải mái. Nhưng nhìn từ góc độ khác, người biết lùi bước, lợp nhà trước khi mưa, chẳng phải là ưu điểm sao? Nếu thường cảm thấy không yên, không thoả mãn, lúc nào cũng tự xem xét, tự bổ sung, chẳng phải sẽ bước được dài hơn sao?

Tuy nhiên tính cách bi kịch cũng có thể tác động tiêu cực, ví như giữa những người đang thưởng thức cảnh trăng nước, người đó lại than thở sông ô nhiễm; khi mọi người đang chúc mừng chiến thắng, người đó lại lo lắng cho kì thi sau. Tệ hơn, nhiều người vừa thi vừa bi quan, gặp một câu không giải được là căng thẳng, khiến cho câu sau lẽ ra giải được mà

thành không giải được; ví như một vận động viên trượt băng vừa ngã ở cú xoay ba vòng thứ nhất đã thăm nhủ “hông rồi, hông rồi”, ý nghĩ tiêu cực tạo ra các cú ngã liên tiếp sau đó.

Bởi vậy có thể chấp nhận tính cách bi kịch, nhưng phải lợi dụng nó để khiến bản thân mạnh mẽ, đừng để “bất an” đè bẹp bản thân. Cha thường nói “cầm cho chắc, chặt cho phẳng”; người có tính cách bi kịch thì trước khi thi “thả lỏng”, lúc thi thì “cầm chắc”, thi xong thì “chặt phẳng”. Cha cũng thường nhắc con “người hay ngoái đầu không thể chạy nhanh” là vì thế.

Ở trên, cha nói mình có tật “sợ hông” từ bé, con đoán xem cha đã chữa nó thế nào?

Tin rằng con còn nhớ một ví dụ cha từng nêu:

Trong lọ có muôn nghìn hạt đậu đen và đậu trắng, mỗi loại một nửa. Khi lấy ra ba hạt, có thể con được hai hạt trắng, một hạt đen hoặc hai hạt đen, một hạt trắng; cũng có thể toàn hạt đen hoặc toàn hạt trắng. Nhưng khi con vốc một vốc to, tải ra đếm, số hạt đen và hạt trắng sẽ không chênh lệch bao nhiêu.

Từ việc đó cha nhận ra, nếu sợ diễn thuyết tồi, sợ thi không tốt, không thể hiện được năng lực thật sự của mình, cách tốt nhất là lên bục nhiều hơn nữa, dự thi nhiều hơn nữa, biểu diễn nhiều hơn nữa.

Con nghĩ xem, nếu năm nay chỉ có một buổi biểu diễn, có thể thành công hoàn toàn; cũng có thể thất bại hoàn toàn, con có lo lắng không? Nhưng nếu một năm có mấy chục buổi biểu diễn, liệu con còn lo thành bại hay không?

Thất bại keo này cũng không hề hấn gì! Sửa đổi bản thân, chờ đến cuộc thi sau. Dần dần con sẽ thấy những buổi biểu diễn, những cuộc thi đấu thành cơm thường bữa, con sẽ không còn lo lắng, năng lực thật sự đương nhiên được bộc lộ.

Cha từng thấy có cô gái mấy năm liền dự thi hoa hậu, cứ thua keo này lại bày keo khác. Hỏi đó cha nghĩ thắm, có nữa thi nữa thì cô gái cũng không đẹp thêm được, thậm chí qua 1 năm lại già thêm một tuổi, việc gì phải cố thi?

Vấn đề là, cô gái kia mỗi năm dự thi lại thêm tiến bộ, thêm phong thái, trả lời ban giám khảo thông minh hơn. Cuối cùng cô ta đoạt ngôi hoa hậu.

Con! Con nghĩ xem, đến thi hoa hậu còn càng thi càng tiến bộ, càng thi càng thể hiện đúng năng lực, huống hồ là biểu diễn âm nhạc.

Bởi vậy cha đề nghị con hãy vốc một vốc đậu lớn, cố gắng tham gia biểu diễn, cứ có cơ hội là lên sân khấu. Dù tốt hay không, cũng rũ bỏ buồn phiền hay tự trách cứ lại đằng sau, chuẩn bị cho buổi biểu diễn mới, tâm lí con sẽ ngày càng ổn định.

Ôi, đúng rồi. Hôm nay mẹ nói kí túc xá Meadowmount không phải được cải tạo từ trại ngựa, mà là trại gà.

Thật hay! Hi vọng bên trong không còn mùi gà. Cha sẽ vẽ bức tranh “Nhạc hội trại gà” gửi tặng con.

Con chẳng nói các bạn không đọc được thư tiếng Trung, chỉ hiểu những bức tranh vui cha gửi đó sao? Hãy để các bạn xem bức tranh này, để nghe các bạn nói bao chuyện buồn cười.

Trò chuyện về thi cử

GIỮ VỮNG BẢN THÂN

Ngày xưa bà thường nói cha thi cử hay gặp may, rồi bảo là nhờ “tổ tiên phù hộ, công đức cha ông, bản thân nỗ lực”. Bà còn mê tín rất buồn cười, nói vì cha thi cấp ba ở trường cấp ba Thành Công nên thi vào cấp ba “thành công”; thi đại học ở trường cấp ba trực thuộc Đại học Sư phạm (Sư Đại phụ trung) nên cha đỗ Đại học Sư phạm; nếu phòng thi của cha ở trường Đại học quốc lập Đài Loan (Đài Đại) thì đã vào luôn Đại học quốc lập Đài Loan rồi.

Mỗi khi bà nhắc lại chuyện đó, cha đều nói: “Không được đâu vì con chỉ đánh dấu bốn nguyện vọng, không đánh dấu vào Đại học quốc lập Đài Loan!”

Hồi đó ai cũng đánh dấu mười mấy nguyện vọng, còn cha chỉ đánh dấu bốn, trong đó ba nguyện vọng theo hệ mỹ thuật. Nhiều giáo viên cười cha, song cha biết mình làm gì, biết mình cần gì, người khác khó ảnh hưởng tới cha.

Con phải biết, việc học của cha cũng như vậy. Vì tham gia hiệp hội, dự thi diễn thuyết nhiều nên cha hay phải xin nghỉ học, lại có một năm bị bệnh phải nằm nhà, điểm số rất tệ.

Đến cấp ba thì hay bị điểm dưới trung bình, cha phải học thêm vào những ngày nghỉ mới không lưu ban.

Cha thi thử cũng toàn “trượt”, duy nhất một lần “đỗ”, mà là đỗ vớt. Vấn đề là, khi thi vào Sư phạm Mỹ thuật, phần lớn những người thi thử rất tốt lại kém cha. Con đoán xem! Vì sao vậy?

Là vì cha biết mình làm gì, mình cần gì, cha đã có kế hoạch học tập của riêng mình; ngay như lúc đánh dấu nguyện vọng, cha không để ý tới người khác, chỉ cần mình thấy đúng là kiên trì theo đuổi.

Ví như thi thử, vừa vào năm học ba tháng đã có ba kì thi thử, mỗi tháng một kì, mỗi kì một phạm vi: Tháng đầu tiên kiểm tra toàn bộ nội dung năm lớp 10; tháng thứ hai kiểm tra toàn bộ nội dung năm lớp 11, tháng thứ ba kiểm tra toàn bộ nội dung lớp 12; đến tháng thứ tư thì kiểm tra nội dung của cả ba năm cấp ba. Kết quả học của cha vốn đã không tốt, năm

lớp 10 và 11 không đi học đầy đủ, cha luôn phải học đuổi. Thi thử bao gồm kiến thức trong năm cuốn sách giáo khoa, cha mới học được hai, vì thế bị “trượt”.

Bạn bè chê cười, giáo viên mắng mỏ, song cha không bận tâm. Cha đã có kế hoạch, đường đi nước bước kĩ càng. Cha dùng “những ngày còn lại” để chuẩn bị cho từng hạng mục, tính xem học mỗi môn hết bao nhiêu thời gian để đến kì thi là học xong hết.

Kết quả, cha thành công. Những người ngày đêm học chính học phụ, thi thử rất tốt, cuối cùng phần nhiều thất bại.

Cha và một số bạn học thất bại đã trò chuyện, cuối cùng rút ra kết luận:

Họ thất bại vì không có kế hoạch cho riêng mình, cứ nhắm mắt chạy theo các kì thi thử.

Họ mở sách giáo khoa, vẽ hồng hồng tím tím, viết chi chít chữ như vụn sự thông hết; chỉ khi ra “thí trường” thật sự mới hay vấn đề nào cũng lơ mơ. Ngoài ra họ còn kiệt sức vì ngày nào cũng đi học, rồi tới nhà thầy học thêm. Giáo viên có thời gian tổ chức thi nhưng không có thời gian dạy, học sinh có thời gian “học” nhưng không có thời gian “tập”; giống như chỉ cố nhai nuốt mà không tiêu hoá, cơ thể không thể khoẻ mạnh được.

Một số người tới nhà giáo viên học thêm được thầy “mớm đề”, được làm qua một lượt những bài giống đề thi thử, nên khi được điểm cao là “tiểu ngạo quần hung” với bạn cùng lớp. Họ sống trong ảo tưởng “coi như đỗ rồi”, chỉ đến khi thi thật mới vỡ ra rằng còn bao kiến thức chưa học.

Bởi vậy mà trong một thời gian dài, cha phản đối nhà trường cho thi thử quá nhiều. Cha thấy thi thử là cần thiết, nhưng không được tổ chức sớm; nếu thi sớm, cũng phải theo kế hoạch chi tiết, không nên hỏi kiến thức quá rộng; nên để học sinh học như lợp ngói, từng lớp từng lớp một, đến đúng lúc là xong cả mái ngói; đừng nên như thi nhập học, bao quát kiến thức cả ba năm khiến học sinh phải vùi mặt học cho kịp tiến độ, kết quả là “rộng mà không sâu”, là tốt giả.

Năm qua, học đánh bóng bàn ở Đài Bắc cha cũng có cảm xúc như xưa. Bắt đầu học, cha nghĩ rằng mình vốn đánh cũng không tồi, chỉ cần học “xoáy”, “vuốt”, “giật” là được. Nào ngờ phải học lại từ đầu, đến thế đứng chân cũng phải tập. Lúc tập đánh mới rắc rối, đủ các thế “quai tay rộng”, “quai tay hẹp”, “lông cán vọt”, “lông cổ tay” khiến cho có cảm giác mình như học trò vỡ lòng.

Vấn đề là học xong, trình độ cao hẳn lên; về New York thi đấu với mấy bạn cũ, họ đều “lác mắt”. Cha ngẫm nghĩ, phép học tuần tự trong bóng bàn chẳng giống cách học thi của mình hồi xưa sao?

Cầu học tối kị gấp gáp, học tập tối kị tùy tiện, xử thế tối kị theo bầy đàn. Cha đặc biệt thích câu người Mỹ hay nói “I know what I am doing” (Tôi biết mình đang làm gì). Câu đó không dùng để đáp trả khi được khuyên nhủ, hàm ý “mình đúng”; mà hàm ý xác định mục tiêu và kiên trì bền bỉ đạt mục tiêu.

Con! Con biết vì sao cha lại nói nhiều như vậy không?

Bởi mẹ kể cho cha, con nghe các bạn phòng bên tập đàn, nhận thấy mình học không nhanh bằng họ. Con chưa học đến như họ nên hơi lo lắng, vì thế cha phải viết thư này gửi con.

Con chỉ cần nỗ lực hết mình, chỉ cần có kế hoạch, đặt ra tiến độ và yêu cầu riêng cho bản thân, không việc gì phải để ý tới người khác.

Cha lại dẫn một câu của bà: “Đứa trẻ nào nghe khua chiêng gõ mõ mà trèo tường ngó ra, sau này khó làm nên nghiệp.”

Con hãy dựa vào bản thân để đi tới thành công!

Con là con, kiên trì giữ vững bản thân, thành công cuối cùng sẽ thuộc về con.

LỜI CUỐI

Ngày 20 tháng 6 năm 2003, tôi thấy ti-vi đưa một tin kinh hoàng:

Hai chị em sinh đôi ở Quý Châu vì thi trượt cấp ba đã dùng thuốc chuột “Độc thử cường” đầu độc cha mẹ, sau đó lấy tiền trốn đi xa. Khi bị bắt, hai cô bé nói xưa nay mình chưa hề có tự do.

Về đến Đài Bắc, mở báo ra, lại thấy một chuyện động tâm: Một nữ sinh vì áp lực học tập mà bị hói, may mắn là câu chuyện còn có phần khiến người ta vui.

Đó là cô nữ sinh Phó Nghi Lâm, bình thường học rất kém luôn phải học thêm, riêng môn toán càng thê thảm, trượt đại học mấy năm liền. Vì học quá nặng, cô bị sổ mũi triền miên, ngày nào cũng dùng hết một tập giấy lụa; đồng thời vì vô ý vò đầu nhiều mà bị hói.

Song tình thế đột ngột thay đổi khi cô sang Mỹ học. nhận ra trình độ toán của sinh viên ở đây thua xa sinh viên Đài Loan, môn toán của cô toàn được điểm “A”. Cô học một mạch, không những làm MBA ở Berkeley, California, hiện còn làm tiến sĩ tâm lý ở Đại học Queen, Anh quốc.

Mấy ngày sau, tôi mời hai người từng học môn quốc họa của tôi đi ăn. Một người là nhà phê bình điện ảnh có tiếng trong nước; cậu ta học ở Đài Loan không ra sao, nhưng sang Mỹ học làm phim năm năm lại rất giỏi, lấy được bằng thạc sĩ, hiện là nhà biên kịch và là thành viên hội đồng xét giải Kim Mã. Sự học của cậu kia còn khổ sở hơn, thầy giáo phải đưa cậu ta đến phòng làm việc của tôi nhờ kèm riêng. Học trong nước tệ như vậy, nhưng nhờ chương trình trao đổi học sinh, cậu ta được tới Mỹ học cấp ba. Bảy năm qua, cậu ta không chỉ khỏe mạnh, vui vẻ hơn, mà thành tích học tập cũng rất tốt, giành được học bổng. Hiện cậu ta chuẩn bị đi làm.

Thời của các con tôi đã đến rồi. Điều này làm tôi nhớ lại câu bao năm nay bạn bè hay hỏi:

“Nếu con trai anh học ở Đài Loan, liệu nó có được như bây giờ không?”

Và câu trả lời của tôi luôn luôn là:

“E không bằng, chỉ sợ nó học hành cũng như cha hồi cấp ba, hay bị điểm dưới trung bình.”

Vấn đề là, con trai tôi dù suốt ngày hoạt động hiệp hội, tới Nhạc viện Juilliard học chính đàn và sáng tác nhạc, lại tốn không ít thời gian giúp tôi sắp xếp tư liệu mà vẫn vào được Harvard.

Tôi hay nghĩ thầm, không biết nó so với những sinh viên từ trong nước đến, không biết ai học nhiều hơn, không biết ai có kiến thức nhiều hơn.

Nhưng tôi lại phiền muộn: Vì sao sinh viên Đại học quốc lập Đài Loan không có vẻ gì trội hơn sinh viên Harvard? Vì sao học sinh trong nước “Mười năm bên song lạnh”, chịu bao khổ cực mà kiến thức vẫn thất thường? Các em hi sinh những năm tháng tươi đẹp nhất, những năm tháng bay bổng nhất, cuối cùng để chạy theo điều gì?

Vừa rồi đúng vào kì thi trắc nghiệm kiến thức cơ bản của học sinh. Thi xong, không ít bậc cha mẹ phàn nàn đề thi quá dễ, dễ đến mức con cái họ vốn xuất sắc lại phải chịu kết quả tệ hại.

“Vì nó không tin đề lại dễ như vậy, nghĩ rằng nhất định có bẫy. Suy nghĩ nhiều, cuối cùng lại trả lời sai.” Có vẻ các bậc cha mẹ oán đề thi không đánh giá được trình độ.

Vừa hay, sự việc làm tôi nhớ đến cuộc thi toán cuối học kì của con gái tôi. Có một phần giáo viên chưa dạy, chỉ một số học sinh đi học thêm được học qua. Vì giáo viên chưa dạy phần đó nên không tính điểm, những học sinh đi học thêm phản đối, cho rằng không công bằng. Giáo viên bình thản trả lời: “Nếu tôi tính điểm thì chẳng khác nào khuyến khích các em đi học thêm, đó mới thật sự là không công bằng.”

Đề thi trắc nghiệm trong nước rất sinh động, cho thấy những người có trách nhiệm muốn học sinh phải đọc sách “sống”, không học vẹt tiến thêm bước nữa, đề thi sẽ bắt giáo viên phải đổi mới cách dạy, không “thầy đọc, trò chép” nữa.

Song, cũng như những người oán đề thi dễ, các bậc cha mẹ khác khi thấy giáo viên dạy “dễ”, liệu họ có không oán thán không? Khi họ thấy giáo viên ra bài tập mà con mình chỉ một loáng đã làm xong, liệu họ có yên tâm, có không cho là giáo viên lười biếng không?

Còn nữa, giáo viên nào ra đề kiểm tra quá đơn giản, “bị” cả lớp giải được, liệu họ có cảm giác mình “kém” các giáo viên khác không?

Thà nghiêm hơn lỏng, thà sâu hơn nông? Bởi vậy nạn học thêm tràn lan, giáo viên cùng cha mẹ ra tay rèn giũa con em. Con em “được” rèn giũa, sớm tinh mơ đã đi học, tối trắng lên mới về nhà. Vì gánh nặng học tập mà các em đau đầu, đau bụng, vò đầu bứt tai đến rụng cả tóc, thậm chí nhảy lầu tự tử...

Xin hỏi: Lỗi tại ai? E rằng không chỉ tại chính sách giáo dục, mà còn tại cả giáo viên và cha mẹ!

Trong cuốn “Làm một người học tập hạnh phúc”, tôi đã nêu ra ví dụ:

Hồi học cấp ba, tôi tới rạp Tân Nam Dương ở Đài Bắc xem phim. Có lẽ vì người ngồi gần hàng đầu bị che mắt nên đã kê mấy cuốn sách để ngồi lên; người ngồi hàng giữa bèn lật ghế, ngồi lên mép; người ngồi sau nữa tiến thêm một bước, ngồi lên thành lưng ghế. Đến lượt tôi cũng như những người ngồi hàng cuối thì đứng cả lên hai tay vịn để xem.

Tình trạng hiện nay chẳng như vậy sao? Cha mẹ thấy con người khác học thêm, con mình không thể không học; giáo viên thấy phần lớn học sinh đều học thêm nên “dạy cho xong chuyện”. Kết quả tạo ra một vòng luẩn quẩn tệ hại: chen nhau học thêm để vắt kiệt tiền cha mẹ, kiệt sức học sinh.

Tất cả vấn đề ở đây chẳng bắt đầu từ người “kê sách ngồi trong rạp chiếu phim” sao? Nếu những người có trách nhiệm giống giáo viên của con tôi, cho dù phần lớn học sinh đều đã học thêm, cho dù các em có giải bài tốt thế nào, song chỉ cần quá giới hạn bài giảng là không tính điểm; nếu như những người ra đề có được đề thi thực dụng và linh hoạt, khiến cho học sinh thấy rằng “học thêm” hay “học vẹt” cũng không ăn gì, thì tất cả có bình tĩnh “ngồi xuống” để thưởng thức trọn vẹn bộ phim không?

Điều thật sự bức bách là làm sao cho con em chúng ta có được niềm vui trong học tập; bởi chỉ có ham học, ham hiểu biết, ham vượt lên, tự giác học tập thì kiến thức mới có thể

“nhập tâm”; khi đó tiềm năng, trí tưởng tượng và sức sáng tạo của các em mới được phát huy.

Lại nhớ, hồi xưa con tôi hay nói, tiếng Trung thật kì quái vì sao “chơi bong” (play ball) lại nói “đánh bóng”; vì sao “chơi piano” (play piano) mà lại nói “đánh đàn”; sau này lên cấp ba, con mới ngộ ra, mục đích của “đánh bóng”, “đánh đàn” không phải là đối kháng, chiến thắng người khác. Chơi khiến cho mình hạnh phúc mới là quan trọng nhất!

Chẳng phải vậy sao? Vì sao chúng ta bắt con mình “khổ học”, mà không làm cho con tự bắt mình “vui học”?

Tôi tuyệt đối không có ý cho rằng, cách dạy con của mình là tốt nhất, chỉ nói mình không ép con, để con phát huy tiềm năng. Mong người đọc không chỉ xem đây là những mẫu chuyện nhỏ giữa tôi và con, mà thấy điều tôi muốn biểu đạt đằng sau những mẫu chuyện.

Qua cuốn ***“Làm một người học tập hạnh phúc”*** cách đây bốn năm, cuốn ***“Con gái, con gái đừng giận dỗi”*** cách đây hai năm, và cuốn sách này, tôi đều có mục đích ngầm là phác hoạ nền giáo dục Mỹ. Vì vậy, trong cuốn sách này, tôi có nhắc đến nội quy tham quan cuối năm của con gái để người đọc thấy, nền giáo dục Mỹ không phải là phóng túng, mà có lúc rất khắt khe; bởi chỉ có kỉ luật mới có thể nói đến tự do. Trong cuốn sách này, tôi cũng vài lần nhắc tới tự do là không ngăn trở tự do của người khác. Khi yêu cầu tự do và tự chủ, con cái càng phải có trách nhiệm với gia đình và xã hội.

Tôi muốn nhấn mạnh, rời gia đình và nhà trường là ra xã hội, khi đó người khác không thể vì con ngủ hay đọc sách mà tắt ti-vi. Để giữ quan hệ bạn bè, con phải học cách đọc sách trong tiếng ồn; để giữ quan hệ xã hội, con phải làm tốt thậm chí ba, bốn việc một lúc.

Tôi rất chiều con gái, chính vì chiều con mà tôi không thể tắt ti-vi khi con học bài, không thể sợ nguy hiểm mà không cho con leo núi, không thể sợ con chịu khổ mà không cho con tới trại hè huấn luyện “cực hình”.

Rồi một ngày lớn khôn, con phải rời xa tôi, tôi sẽ buồn nhưng không thể không yên tâm, bởi vì tôi đã sớm mở cánh cửa trông ra thế giới cho con, để con thấy phần tốt đẹp, và cả phần đen tối của nó.

Cuốn sách này được viết vào đúng dịp Ngày của Cha (Father's Day) mừng tám tháng tám. Con gái tôi gọi điện từ Mỹ tới, nói, con tốt nghiệp cấp hai được 98 điểm, được phần

thưởng của Tổng thống Bush (in recognition of Outstanding Academic Excellence). Tôi rất sung sướng, vừa khen, vừa chúc mừng con, song cũng nói: “Con đừng đắc ý quá! Nên biết, nếu cầm sách giáo khoa toán của Đài Loan, e con không làm nổi.”

Cũng nhân dịp Ngày của Cha, ban biên tập bộ “Sách hay nên đọc” của Đài Loan đặt tôi viết một bài dưới dạng thư gửi con trai. Tôi đã viết, thư không dài, xin đưa vào cuốn sách này thay cho lời cuối:

“Con trai,

Khi con còn nhỏ, đánh tennis, cha không nhường con bởi cha mong con mạnh mẽ hơn cha; khi con lên cấp ba, cha muốn con học trường Stuyvesant ở Manhattan, bởi cha muốn con độc lập. Khi vào Harvard, cha cũng muốn con tự chọn khoa, bởi cha muốn con tự quyết định tương lai của mình; đang học thạc sĩ, cha tùy ý để con nghỉ học một năm để đi Alaska, bởi cha mong con tự do. Đến nay, con làm gì cha đều ủng hộ, bởi cha mong con vui vẻ. Con vui vẻ là cha

cũng vui vẻ.

Mạnh mẽ, độc lập, tự do, vui vẻ!

Trên đời này có bậc cha mẹ nào không mong con mình như vậy?”

CHÉP THÊM

Tôi thấy bản nội quy tham quan cuối năm của con gái rất hay, nhất là phần về ứng xử, tinh thần chịu trách nhiệm, tự trọng và thành thực.

Trên đây chỉ là một phần bản nội quy, tôi chép lại phục vụ bạn đọc. Có thể thấy, nhà trường Mĩ không hề để mặc học sinh tự do, mà yêu cầu tự giác và kiểm chế. Ở một số mặt (như bắt cha mẹ đón về, trong quy định về động chạm giữa học sinh, kể cả bá vai bá cổ cũng không được) còn nghiêm khắc hơn Đài Loan nhiều.

PHỤ LỤC

***Vài nét về tác giả LƯU DUNG, hiệu MỘNG NHIÊN**

1949 Sinh tại Đài Bắc (nguyên quán Bắc Kinh).

1958 Cha mất.

1963 Nhà cháy, hai mẹ con dựng lều ở.

1964 Nhận giải thưởng mỹ thuật học sinh.

1968 Đỗ trường ĐH Sư phạm Mỹ thuật.

1971 Nhận giải thưởng đọc thơ “Nhà thơ trẻ ưu tú”; kết hôn cùng bạn đồng học Vi Vi.

1972 Tranh được bảo tàng lịch sử mua; đạo diễn vở “Người Võ Lãng”.

1973 Dẫn chương trình “Tranh thủ từng giây”, xuất bản cuốn sách đầu tay gây tiếng vang “Lời nhỏ bên xong”.

1977 Được tạp chí truyền hình bầu là “Người dẫn chương trình được yêu mến nhất”, sau đó xin thôi việc ở đài truyền hình.

1978 Tới Mỹ.

1979 Làm ở sở nghiên cứu Đông Á của trường đại học St. John’s, xuất bản cuốn “Thế giới sau cái chết”, một năm sau làm giáo sư của trường này.

Từ 1980 tới 1990 Xuất bản hàng chục tác phẩm.

1993 Tác phẩm dự triển lãm “Những họa sĩ quốc họa nổi tiếng đương thời” ở Đài Loan.

1994 Từ chức giáo sư trường ĐH St John’s; viết sách cùng con trai là Lưu Hiên, nhiều bộ sách được xuất bản ở Trung Quốc và gây tiếng vang.

1997 Được tạp chí “Học sinh trung học” mời giữ chuyên mục, tất cả nhuận bút tặng Quỹ Hi Vọng (quỹ xây dựng trường tiểu học cho vùng sâu).

Trong khoảng mười năm trở lại đây, Lưu Dung chuyên chú sáng tác và tham gia các hoạt động từ thiện vì trẻ em.

* Vài nét về Lưu Ý Phàm, con gái Lưu Dung

Sinh năm 1989 tại New York. Năm 2003, đại diện nhà trường tham gia cuộc thi Olympiad khoa học toàn bang New York; được chọn vào chơi trong dàn nhạc All County; được phần thưởng của tổng thống Bush. Ngoài ra cô đã giành nhiều giải về Toán, Trượt băng.

Phỏng vấn Lưu Dung

“SÁCH CỦA TÔI BÁN CHẠY VÌ BỐ ÍCH”

(Trích trả lời phỏng vấn của Lưu Dung nhân dịp ra mắt cuốn “Cha mẹ muốn nín, con muốn đi” ở Bắc Kinh. Ngay trong giờ đầu, 800 cuốn đã được bán)

Ký giả: Sách của ông bán chạy như vậy, ông cho rằng nguyên nhân nào là quan trọng nhất?

Lưu Dung: Tôi cho rằng sách của mình có thể “kéo người đọc lên”, nói cách khác, cũng giúp được cho người đọc. Không phải người đọc thích gì tôi viết nấy, mà là tôi viết, đọc xong, người đọc sẽ thích.

Song tôi hiểu tâm lí người đọc, hiện nay loại sách kiến thức phổ thông, loại sách làm người đọc đau đớn, cay đắng không được hoan nghênh. Cũng như ăn mặc, xưa kia người ta thích mớ ba mớ bảy, xanh đỏ tím vàng, nếu không người khác lại tưởng mình không có tiền. Còn ngày nay, nhiều người mặc quần bò, thậm chí quần bò sờn rách. Vì sao vậy? Vì phong cách, vì cá tính, cũng không ai chê anh mặc quần bò là nghèo. Văn chương chất phác cũng như vậy.

Ký giả: Nghe nói ông cứ viết vài cuốn bán chạy là lại vội đầu viết mấy cuốn “bán ế”, đúng vậy không?

Lưu Dung: Đúng. Như cuốn văn chương thuần túy “Vết sẹo mẹ”, cuốn học thuật thuần túy “... Từ đàm văn học luật động” ... Tôi biết khó bán, nhưng vẫn viết vì thích, không viết thấy bút rút. Nên biết rất nhiều sách tốt bán không chạy, cũng như sách bán chạy không chắc chắn là sách tốt. Giống như đồ ăn, nhiều thứ ngon miệng chưa chắc đã bổ.

Ký giả: Sách bán chạy của ông có “bổ” không?

Lưu Dung: Sách bán chạy có thể không thật giá trị, nhưng người ta cứ phải đọc, nếu không anh sẽ “vênh” với thời đại và xã hội, bởi rốt cuộc sách bán chạy cũng phải có ý nghĩa

nhất định. Một người có sách bán chạy trong một năm là “tiếng vang”, ba năm là “hiện tượng”, mười năm là “hiện tượng xã hội”, ba mươi năm thì thành “hiện tượng lịch sử”. Sách của tôi bổ ích có thể xem là “thực phẩm thuốc”.

^{[1][1]} Trại hè (hay Trường âm nhạc) Meadowmount ở vùng núi thuộc bang New York, đào tạo người chơi violon, cello, piano chuyên nghiệp từ 8 tới 30 tuổi trên toàn nước Mỹ. Các khoá đào tạo bảy tuần vào mùa hè ở đây rất khắc nghiệt. (Tất cả cước chú là của người dịch)

^{[2][2]} Itzhak Perlman (1945-), nghệ sĩ violon Mỹ gốc Do Thái nổi tiếng thế giới; Yo-Yo Ma (Mã Hiệu Hữu, 1955-), nghệ sĩ cello Mỹ gốc Hoa, sinh ở Pháp, thường chơi những bản nhạc rất khó, đoạt hai giải Grammy; Cho-Liang Lin (Trương Thiệu Lượng, 1960-), nghệ sĩ violon Mỹ gốc Đài Loan.

^{[3][3]} Từ lóng, thường được giới trẻ dùng với nghĩa “ngon”, “lì”.

^{[4][4]} Hiệp hội thể thao của một số trường đại học “tinh hoa” ở Mỹ.

^{[5][5]} Người giữ trẻ tại nhà.

^{[6][6]} Mới đây, một thực nghiệm của chương trình “Urban Legend” trên kênh Discovery cho thấy chiếc nôi trên nóc xe sẽ rơi ngay khi ô-tô lấn bánh. Câu chuyện trên chỉ là đồn thổi và hay được các báo “khổ nhỏ” đăng tải

^{[7][7]} Năm 1968, nhà tâm lý Mỹ Robert Rosenthal đến khảo sát ở một lớp bình thường, sau đó nói với giáo viên: lớp có 18 học sinh có trí tuệ vượt trội. Từ đó, 18 học sinh được giáo viên chú ý đặc biệt đã học khá hẳn lên. Trên thực tế, Rosenthal không hề khảo sát mà chỉ chọn ngẫu nhiên 18 học sinh. Tâm lý học gọi đó là hiệu ứng “hoàn thiện theo dự báo” (self-fulfilling prophecy).

^{[8][8]} Tức Học viện nghệ thuật Juilliard (The Juilliard School) ở New York, chuyên đào tạo Âm nhạc, Kịch, Múa.

^[9]^[9] Loài hoa giống hoa quỳnh, nở về đêm và rất chóng tàn, vì thế có thành ngữ "đàn hoa nhất hiện" thoa đàn thoáng nở) để chỉ một việc gì qua đi nhanh chóng.

^[10]^[10] Công chúa ngủ trên bảy lần đêm kê trên hạt đậu mà vẫn cảm thấy đau lưng (theo truyện cổ Andersen).

^[11]^[11] SAT – Schlastic Assessment Tests: Thi trắc nghiệm đánh giá khả năng học tập của học sinh để cung cấp cho các trường đại học xét tuyển. Tuy nhiên, SAT chỉ là một trong những yếu tố tuyển chọn sinh viên, các yếu tố khác như thành tích học tập, hoạt động ngoại khóa, thư giới thiệu cũng được xem xét.

^[12]^[12] Deadline (tiếng Anh): thời hạn, hạn chót.

^[13]^[13] Tara Lipinski (1982 -), nữ vận động viên trượt băng nghệ thuật, đoạt huy chương vàng Olympic mùa đông 1997, là vận động viên đoạt huy chương vàng nhỏ tuổi nhất trong lịch sử các kì Olympic mùa đông.

^[14]^[14] Lời của Nhan Uyên, câu trong sách của Mạnh Tử.

^[15]^[15] SAT- Scholastic Assessment Tests: Thi trắc nghiệm đánh giá khả năng học tập của học sinh để cung cấp cho các trường đại học xét tuyển. Tuy nhiên, SAT chỉ là một trong những yếu tố tuyển chọn sinh viên, các yếu tố khác như thành tích học tập, hoạt động ngoại khoá, thư giới thiệu cũng được xem xét.